

בין השיזף לאקליפטוס

אנציקלופדיה נוסטלגית מקומית של קיבוץ מעברות

הגדרות
מושגים
מקומות
מבנים
מנהגים
מוסדות
אנקדוטות
... ומעט היסטוריה

הספר רואה אור לציון 75 שנים לעליית קיבוץ מעברות על הקרקע
ראש השנה תשס"ט 2008

איסוף החומר וכתביבה: **שלמה אייזנר**
עריכה לשונית וריכוז המערכת: **דליה פלג-לביא**

פנימי

צילומים ותמונות מארכיון הקיבוץ: **נורית לומניץ** | איורים: **יעקב שוטוב**
עיצוב ועריכה גרפית: **סטודיו כתר**

פתח דבר

בתולדות קבוצות תרבותיות שונות מתפתחת במקביל לשפה ה"רשמית", "שפה" משלה, הבנויה ממושגים המאפיינים את אורח חיי היומיום של אותן הקבוצות.

לשפות אלו אין כללים, אין דקדוק ואין בהן אחידות. הן בנויות מביטויים המייצגים מרכיבים ייחודיים של הקבוצה: חפצים, הרגלים, פעילויות, מאכלים, לבוש, מקומות, מבנים, מלאכות, משחקים, תרבות מקומית וכיוצא באלה.

המילים, השמות והביטויים מתגבשים במשך שנים ודורות, לובשים ומחליפים צורה. כתוצאה משימוש חוזר, הברקה רגעית או נוחות בדיבור, נקלטים שינויים אלו על ידי הסביבה, ליד או במקום המילה התקנית.

עם הזמן הופכים ביטויים ומילים אלו לנכס של החברה, המעשירה בדרך זו את שפתה. הם נשארים כזיכרון של התרחשויות ואירועים יוצאי דופן, או בעלי חשיבות מיוחדת ובכך הופכים לתעודת זהות היסטורית של אותה קבוצה. בעתיד הם יהיו מקור הנוסטלגיה לדברים שהיו בעבר.

תהליך כזה עבר ועובר בהתמדה גם על החברה הקיבוצית ובתוכה, על כל קיבוץ בפני עצמו. כך נוצר סוג של "סלנג", שבו משמשים בערבוביה כל הביטויים של "השפה השנייה" - ביטויים מילוליים, מקומות ואתרים, הרגלים, שמות חיבה של אנשים וכדומה. זאת ועוד: התהליך הוא דינאמי ומתמשך, כי כל דור מוסיף גם הוא את שלו. שפה זו מהווה "קוד" דיבור והתנהגות של אותה חברה - קוד שהופך לחלק מהשיח היומיומי.

מכל אלה נובע הערך הרב שבהכרת השפה ובעיקר בשימור האוצר הלשוני שהתהווה לאורך הדורות. חברה שאיננה משמרת נכס תרבותי זה, שהינו חלק מהזהות הייחודית שלה, תהיה עשירה פחות בחייה הפנימיים.

באסופה שלפניכם ניסינו ללקט ולתאר את אותם ביטויים, שבמשך עשרות שנים של קיום החברה במעברות הפכו לשפה "הפרטית" של חברי הקיבוץ. כמו כן, שילבנו בספר פרטים ותיאורים המהווים תוספת סיפורית, המרחיבה את הגדרת הערכים.

אם כי הטקסט הכתוב הוא המקור הלגיטימי היחידי לחקר ההיסטוריה, הרי שהזיכרון האישי הוא התוכן החי של האירוע, כפי שנחרט בפנימיותו האינטימית של מי שחווה אותו. כוונתנו היא שהדפים שבהמשך, יהוו תרומה ערכית לתולדות הקיבוץ שלנו ולזיכרון הקולקטיבי שלו. מטבע הדברים, אי-דיוקים פה ושם או גרסאות שונות הם בלתי נמנעים, אך אינם פוגעים בעיקר.

תודות

איסוף ופרסום החומר התאפשר בסיוע של מקורות שונים ובעיקר מתוך מטמון הזיכרונות הפרטי והקולקטיבי של חברי קיבוץ מעברות מכל שכבות הגיל - תודות לכולכם!

לחנה שלם שהגתה את רעיון כתיבת הספר, לחברים שקראו את החומר, בדקו, העירו והוסיפו משלהם, לכולם תודה חמה על שיתוף הפעולה ועל עזרתם החשובה.

מקור תיעודי רב ערך, מצאתי גם בפרסומים אלה:

"תולדות קיבוץ מעברות", ספרה של חברתנו שרה בורשטיין, שראה אור בשנת 1995.

"מחברות הקיבוץ", בעריכת אליהו דניאל, יורם גרינבלט ואחרים, שרוכזו בספר שראה אור בשנת 1995.

"פרשת אדמות וואדי חווארת", עבודת גמר לימודי בית ספר תיכון, דני אייזנר, 1973.

ארכיון הקיבוץ שעמד לרשותי על החומר התיעודי היקר והעשיר שבו: פרסומים פנימיים, קטעי עיתונות, ביוגרפיות אישיות, צילומים ועוד.

טעות לעולם חוזרת - לא תם ולא נשלם...

שלמה אייזנר

אדוונס

*שינה קצרה שבין שעת העצרת היוזים לבני היוזים
לבין גילוי הפעילויות בקיבוץ.*

שיחת הקיבוץ או פעילויות תרבות בערב, החלו לרוב בשעה 21:00. הביטוי בו השתמשו החברים שלקחו פסק זמן לשינה קצרה לפני הפעילות היה "לקחת אדוונס"...
מקדמת שינה זו אפשרה להם להיות ערניים ולהגיע לפעילות המתוכננת, אחרי יום עבודה שהיה לעתים קשה וארוך ואחרי הבילוי היומי עם הילדים.

אדמות בנגב

*שטחים שננטשו על ידי בעליהם הערבים או שנותרו
עצבים אחרי שהושבהם גורשו מהם, נלקו כדי
קריאת מאגנת השמירה.*

בתום המלחמה ריכזה המדינה שטחים אלו ומוסדות ההתיישבות חילקו אותם בין קיבוצים ומושבים בכל האזורים, כדי שיעבדו אותם ויפיקו מהם תוצרת חקלאית שהייתה דרושה לאוכלוסייה ההולכת וגדלה, בעקבות גלי העלייה. החלוקה הייתה זמנית בלבד, עד שתתקבלנה החלטות על גורל האדמות האלו. לקיבוץ מעברות נמסרו שטחים נרחבים בנגב הצפוני ובעיקר באזורי פלוג'ה (פלוגות), שרשרת, פטיש ועוד, בהם גידלנו גידולי פלחה שונים. החברים שעבדו בשדות אלו העתיקו למעשה את מקום מגוריהם לאותו אזור והתחלפו ביניהם לפי תור. חברות שירדו למקומות אלה וגם כן התחלפו מדי שבוע, דאגו לצרכיהם היום-יומיים. עם תום התקופה, הוחזרו האדמות לרשויות המדינה שהקימו עליהן קיבוצים ומושבים, בהם התיישבו ברב המקרים עולים חדשים.

אולפן לעברית

*יזמת הסוכנות ורשויות הקליטה של המדינה, אהראל
עברית לעולים ומתנדבים.*

האולפנים פעלו בדרך כלל בקיבוצים, מטעם רשויות הקליטה של הסוכנות היהודית ושל המדינה. האולפן שהיה אצלנו נוסד בשנת 1960 וטרון (ישראל פורמן) היה המנהל שלו במשך שנים רבות.

המטפלת הייתה חנה בן-שאול והמורים הראשונים היו פישל למפרט ואביבה שולדוש. האולפן פעל עד לשנת 1994. רוב התלמידים היו עולים חדשים מכל ארצות תבל. הם היו לומדים חצי יום ובחצי השני של היום עבדו בכל ענפי המשק והשירותים. חלקם למדו בשעות הבוקר ועבדו אחה"צ וחלקם עבדו בבוקר ולמדו במשמרת שנייה. תרומתם בתחום העבודה הייתה בעלת ערך רב ביותר ותרומתם לחיי החברה בקיבוץ, הייתה גדולה אף היא. האולפן היה ממוקם בצריפים שלרגלי המדרון הדרומי של גבעת המוסד החינוכי (ע"ע) ובשנות פעילותו למדו בו אלפי תלמידים. הוא סייע רבות לקליטת המוני העולים ואחדים מהם אף הצטרפו לקיבוץ כחברים והקימו כאן את משפחותיהם. במשך השנים, כאשר פחתו גלי העלייה ההמונית, השתנה צביונו של האולפן. בכיתות התלמידים האחרונות למדו עולים חדשים יוצאי חבר המדינות ואחריהם קבוצות תיירים, שהגיעו לביקור בארץ במסגרת פרויקטים מיוחדים. לדוגמא, שני מחזורי פרויקט "עוצמה" של הסוכנות היהודית שריכז האלוף יורם (יא-יא) יאיר (1990-1991). במסגרת פרויקט זה הגיעו בני ובנות האליטה היהודית-אמריקאית, שנתפסו כ"מנהיגי עתיד אופציונאליים" של איפ"ק. לאולפן הצטרפו גם בודדים, בני זוג מארצות שונות שהגיעו למעברות בעקבות נישואים לבני הקיבוץ.

אורווה

*אפני עידין האיכון האצקו באורווה במעברות בהמות
עבודה: סוסים, פרדים ואמורים.*

האורווה נבנתה באזור בית היין של היום. בהמות אלו היו רותמים למחרשות, לעגלות או לכרכרות והן שימשו לעבודה החקלאית השוטפת ולעבודות החצר. בעזרת הבהמות גררו ארגזי פרי מלאים מתוך הפרדס וריפדו את הסככות של הפרות בקש. בעזרתן נעשו גם עבודות חקלאיות שונות והחצרן ביצע בעזרת עגלות הרתומות לבהמות אלו הובלות, עבודות ניקיון וכו'. ילדי הקיבוץ נהגו לנבור בשקי התערובת שניתנו למאכל הסוסים והפרדות, כדי לדלות מהם את החרובים ולאכול אותם. ככל שהתקדם המעבר לשימוש

בטרקטורים, הלך ופחת השימוש בבהמות עבודה הן בשדות והן בחצר. רק בעבודות הריפוד בחצרות הרפתות ובזבל (ע"ע), המשיך יעקב פישמן לעבוד לאורך שנים עם עגלה רתומה לשני סוסיו: "פרעה" ו"גילה".

אחות תורנית

*גורנות אמנו ייסוף ועזרה בנשאי בריאות, בשעות בהן
המרפאה הייתה סגורה.*

האחיות שעבדו במרפאת הקיבוץ עשו תורנות זו לאחר שעות העבודה הרגילות, בסבב ביניהן. במצבים של צורך בעזרה ראשונה, חבר או הורה של ילד חולה היו מתקשרים לאחות התורנית ומבקשים את עזרתה. התורנות הארוכה, שהייתה במקרים רבים אינטנסיבית מאוד, נמשכה עד לשעת פתיחת המרפאה בבוקר ובשל תדירותה הגבוהה הקשתה מאוד על האחיות, חברות הקיבוץ. כדי להפחית מהעומס על האחיות צורף לסבב אח-תורן שכיר, שהוקצה לו חדר בקיבוץ. תורניות אלה בוטלו עם הנהגת שירותי המוקד הרפואי (שר"פ), שעומדים לרשות האוכלוסייה לאחר שעות הפעילות השוטפת של המרפאה האזורית.

אינקובאטור (מדגרה)

*אמנו אהדגרה מאכאוגית של ביצי
התרנגולות, עד לבקיעת אפרוחים.*

האינקובאטור הוקם במבנה מיוחד כחלק מענף הלול ובו היו מדגירים את ביצי תרנגולות הרבייה, עד לבקיעת אפרוחים. האפרוחים שבקעו מהביצים שימשו גם את הלול עצמו אך יועדו בעיקר למכירה. עם חיסול ענף הלול, הופסקה גם פעילותה של המדגרה. המבנה שלה שימש ככיתה לאולפן לעברית (ע"ע), לאחר מכן במשך שנים אחדות כמשרד של עורכי הדין שלנו וכיום שוכן בו משרד הבניה והתחזוקה של הקיבוץ.

איסקנדרון

*בשם זה, נקרא נא אלכסנדר בפי האוכלוסייה שהיה
במקום זה לפנינו.*

בשם זה השתמשו לפני תחילת ההתיישבות היהודית באזור. מקור

השם הוא כנראה שמה של משפחת בעל הקרקעות, שמכר אותם אחר כך למוסדות הציוניים. ידוע גם שם מוקדם נוסף, "קצב" (נחל הקנים). שם הנחל הוסב לאלכסנדר, בתקופת ההתיישבות החדשה.

איקניקים

*כינוי אקבוצת גברים
יוצאי הגנשה מרומניה
- מראשון קיבוץ ג'
(מעברות).*

עוד בחו"ל היה נהוג לקרוא לחברים בשמות חיבה, עם הסיומת "איק": לוליק (אליעזר שכטר), שמיליק (שמואל

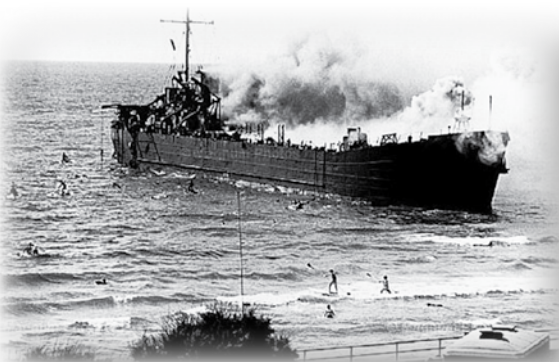
פריבמן), ביביק (דב בן-שאול) וכו'. בהרחבה, קראו "איקניקים" לכל יוצאי רומניה הראשונים.

"אלטלנה"

*אונייה כה הכריז ארגון האצ"ל נשק. שגברי מעברות
נדרשו אמסוק את העברות מהגוף.*

"אלטלנה" נרכשה על ידי "ארגון צבאי לאומי" (אצ"ל) במטרה להבריש לארץ נשק ותחמושת, בעיצומה של ההפוגה הראשונה של מלחמת השחרור. תנאי ההפוגה אסרו על ישראל הבאת נשק ומכיוון שגם חובת התיאום והדיווח המוקדם לשלטונות לא קוימה,

הטילה הממשלה על חטיבת אלכסנדרוני למנוע את פריקת הנשק מהאונייה. האונייה עגנה ביום 20.6.1948 מול חוף כפר ויתקין ועל חברי מעברות הוטלה המשימה להקים מחסום על הגשרים שעל כביש

הכניסה לקיבוץ, במטרה לעצור את מעבר המשאיות של האצ"ל למרכז הארץ, אם לא יצליחו למנוע את פריקת הנשק. כיתת חרום חמושה של חברי הקיבוץ וטרקטור הזחל 4-0 חסמו את הגשרים, בשעה שכוחות הצבא השתלטו על האונייה. הנשק והתחמושת פורקו והועמסו על משאיות של קואופרטיב עמק חפר.

עם כמות הנשק שנותר עליה הצליחה אלטלנה להפליג לכיוון תל אביב, שם הופגזה במהלך קרב מול חוף העיר. אנשי האצ"ל שמרו טינה לקיבוץ מעברות ולחבריו לאורך שנים: הם האשימו אותנו על חלקנו בהכשלת מבצע הברחת הנשק שלהם.

אננס

פרי טרופי שגידולו במעברות הוא בשנות האמישים ע"י כרי שדה והמשיך ככך יונתן פארז.

כבר בשנות החמישים גידל בדי שהיה מומחה לגידול בנות, חלקת שדה של כמה עשרות שתילי אננס, לאחר שמצא דמיון בין שני הגידולים. בתקופתו, כל אם שילדה קיבלה פרי גדול וריחני. שתילים אלו לא עמדו בתנאי מזג

האוויר והשלגים שירדו בשנת 1950 וכך הסתיים הניסיון הראשון לגדל פרי טרופי זה בשדותינו.

מראה צמחים יוצאי דופן אלה שגידל בדי, משך את תשומת ליבו של יונתן עוד בהיותו נער ונשאר בזיכרונו. הוא "נדלק" על הנושא גם בעקבות כתבה של החקלאי שמואל פשיגודה מכרכור, שהתפרסמה בירחון המקצועי "השדה" יחד עם הצעתו למכור שתילי אננס.

באותו זמן התוודע יונתן, שעבד במטעים, גם למנהרות הפלסטיק לגידולים חקלאיים ושילובם של שניים אלה,

הולידו בו את הרעיון לגדל אננס במעברות.

אחרי שש שנים של ניסיונות והתמקצעות, נקטף ושווק היבול הראשון של הפרי. שטח גידול האננס הגיע במשך השנים עד לשה דזנמים, אך הוא

הלך והצטמצם בגלל הדרישה לשטח הקרקע הזה לצורך בניית שכונת הרפת. הענף חוסל סופית בשנת 2001, בעקבות החלפת יתרת שטחי הגידול עם קיבוץ משמר השרון. שתילי האננס האחרונים וכן הידע המקצועי של יונתן, נקנו על ידי חקלאי באזור שממשיך בגידול הפרי האקזוטי.

אסיא-מעברות

*שמפוט בין מפעל הקיבוץ ("מוצרי מעברות" כיום),
לבין גברת "טבע" של היום.*

תחילת השותפות הייתה ברכישת המחלקה הוטרינרית של חברת אסיא על ידי מעברות והעברתה לאזור התעשייה של משקי עמק חפר, שהפך בהמשך לאזור התעשייה של הקיבוץ. הדיונים על הקמת השותפות התקיימו בשנת 1963 ובשנת 1964 הוחל בתכנון ובהכנות לבניית המפעל. אחד המוצרים המרכזיים היה מזון להגמעת עגלים בשם "חלבית" שבאותה תקופה היה המוצר המוביל של החברה המשותפת, שגם שיווקה את המוצרים. השותפות פורקה בשנת 1987 בהסכמה הדדית, אחרי דיונים במוסדות המשק ובישיחת הקיבוץ. הוקמה חברה חדשה בשם "מוצרי מעברות", בבעלות מלאה של הקיבוץ.

אסם

*אסם שנבנה לצורך אחסון
גבולות*

האסם נבנה בסמוך לשער הכניסה של הקיבוץ, לצורך אחסון התבואות שנקצרו באדמות בנגב. עם הזמן, הוא הפך לאחד מסמלי החצר שלנו. כיום שוכנים בו משרד התחבורה, סטודיו לגרפיקה ומשרד עו"ד.

אספקה קטנה

*אחסן פריטים אישיים בבני הגברים
והילדים:*

נרות, גפרורים, סבון כביסה, משחת שיניים ו... נייר טואלט, שהמחסנאי היה חותך מגיליונות ישנים של עיתון "על המשמר" (ע"ע), במיזות המתאימות ליעודם (ממש נאלצו "לנגב" בסיסמת העיתון: "ציונות, סוציאליזם ואחוות עמים").

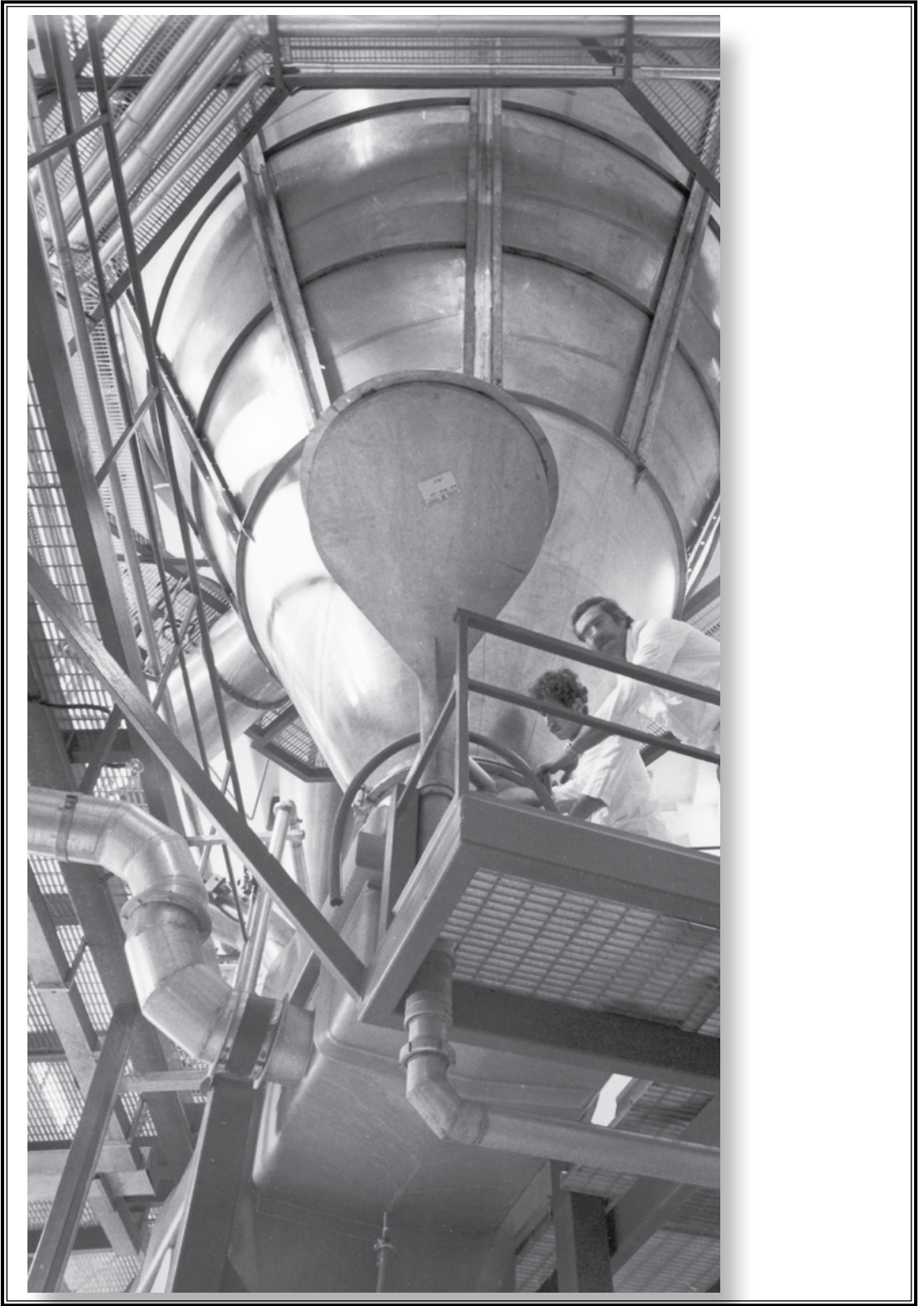
זו הייתה התחלה צנועה של מיחזור נייר ולמעשה, גם ערש לידתו של הכל-בו הקיבוצי.

04 (אפס ארבע)

*פרויקט שפוטג באפעל "מעברות מוצרים כימיים-
וטרינריים" (מוצרי מעברות" כיוס).*

באמצע שנות השבעים נבחנו מספר פרויקטים להמשך פיתוחו של המפעל, שמוספרו לשם הסדר והנוחיות: 01, 02, 03, 04 וכו'. מספר הפרויקט שאושר היה 04 והוא עסק בטכנולוגיית ייבוש בהתזה של חומרים שונים וביניהם ירקות, פירות ועוד. בתהליך זה הופקו אבקות שונות לשימוש בתעשיות מזון כגון גלידות, מיצים, מלבין קפה וכו'. אותה טכנולוגיה הביאה בהמשך

לייצור מזון התינוקות "מטרנה", שהפך לליבה ולמוצר הדגל ב"מוצרי מעברות" של היום.

ארוחת ארבע

*ארוחת ביניים קלה שבגילוייה הוגשה בגדרי האוכל
וכאלה שגיייה אמה אומגן עם ריבה.*

"מוסד" קיבוצי זה היה מקובל ונשמר בקפדנות אצל רוב המשפחות והחברים הבודדים, גם כאשר ארוחת הארבע כבר לא הוגשה בחדר האוכל ועברה לחדרי ההורים. פרוסת הלחם הפכה לפרוסת עוגה (מתוצרת בית!) או עוגיות וכו'. ילדים שאיחרו להגיע לחדר היו מאיצים בהורים להגיש להם ארוחה זו, לפני הליכתם לבית הילדים או למוסד (ע"ע) לאכול את ארוחת הערב. חברים בודדים הוזמנו בדרך כלל לארוחת הארבע, אצל משפחות מיוחדות.

ארוחת לילה

*מצרכים שהוכנו במטבח עבור עובדי הלילה, לארוחה
שהכינו לעצמם.*

בנוסף לשומרי הלילה, היו ענפים בהם הייתה גם משמרת לילה: חליבה ברפת, לול, שומרת לילה וכו'. להכנת ארוחת הלילה הושארו ביצים, מנות בשר, ירקות וכדומה וכ"פיצוי" על אי-הנוחות שבעבודת הלילה, היו מוסיפים גם כמה "פינוקים" כמו עוגיות, פירות וכו'. את הארוחה היו מכינים שומרי הלילה גם עבור העובדים האחרים ובעיקר לשומרת בבתי הילדים, שלא יכלה להתפנות לכך. לרוב היו השומרים מגיעים לאכול עם שומרת הלילה, בבית התינוקות, כשהכנת הצי'פס הייתה חלק בלתי נפרד מהחגיגה. לעתים היו מצטרפים לארוחות אלה "ציפורי לילה", בשל האוכל הטוב או בגלל ההווי (וסיפורי הרכילות...) שליוו את המפגשים בשעות הקטנות.

ארוחת עשר

*ארוחה קלה שהנהיגו עובדי גדרי האוכל בשעה עשר,
בין ארוחת הבוקר לארוחת הצהריים.*

ארוחת העשר כללה כוס תה, פרוסת לחם עם ריבה ובהמשך גם עוגיות פשוטות. בעלי המלאכה וחברים שעבדו באזור החצר בימי העבודה הרגילים, או שהזדמנו בשעה זו לקרבת חדר האוכל, היו מצטרפים לאתנחתא קצרה ששמשה גם כעין "פרלמנט מקומי" לגלגול שיחה על ענייני השעה או לדברי רכילות עסיסיים. מתכונת זו התפוגגה עם השנים, אך המנהג ממשיך להתקיים מתוך

הרגל במקומות עבודה שונים.

ארכיון הקיבוץ

בשנת 1975, שנת יובל ה-50 איסוד קיבוץ ג' (ג'ע"ג),
הואט על הקמת ארכיון הקיבוץ.

תחילתו של הארכיון היה מצבור של תעודות ישנות וצילומים שנתגלו באקראי, בארגזים שנמצאו באחד מבתיו הנטושים של הכפר הערבי (ע"ע). חומר זה, שימוש כאבן יסוד לארכיון שהוקם. הארכיונאית הראשונה הייתה גוסטי מלצר. במקום שמורים אלפי מסמכים, כתבי עת, ביוגרפיות אישיות ופרסומים, המהווים את ההיסטוריה של הקיבוץ על חבריו, מוסדותיו

ופעילויותיו בכל התחומים.

בארכיון שמורות גם אלפי הקלטות, צילומים ושקופיות מכל התקופות ובכל הנושאים. הארכיון עומד לרשות כלל הציבור, כולל סטודנטים, סופרים וחוקרים, המבקשים לעיין בחומרים אלה.

ארנבייה

ענף כאכאי מהגילת הקמת הגשגית הגקלאית של
הקיבוץ שבטעות, קראנו או "שפנייה".

כלובי הארנבייה נבנו בחורשת האקליפטוסים שלרגלי הגבעה, ליד "מחסן תנובה אקספורט", בו עבד חנני (חנן שלג). את הארנבייה הקים ועבד בה חברנו סיקש סלע, בעזרת ילדים ששובצו לעבודה זו. ביום השיטפון הגדול בנחל אלכסנדר, כאשר מימיו הציפו את כל השטח עד למרגלות הגבעה, הוזמן כל הקיבוץ על ילדיו לקחת חלק בפינוי הארנבות ל... מקלחת החברים. ענף זה סבל מתקופות קשות בעיקר בחודשי החורף ולבסוף חוסל, משיקולים כלכליים.

אשראי מרוכז

גוכנית שהפעיל "המרכז הגקלאי", במטרה אמנם
הסגכאיוו כספיוו של הקיבוץ.

בשנות החמישים של המאה העשרים עבר על חלק ניכר מהתנועה הקיבוצית משבר כלכלי ופיננסי עמוק, שסיבך רבים מהקיבוצים בחובות גדולים בבנקים אתם הם עבדו. ה"מרכז החקלאי" שהיה המוסד המשקי-כלכלי העליון של ההתיישבות העובדת, עיבד

תוכנית הבראה לאותם קיבוצים.
תוכנית זו נקראה בכינוי "מועדון ברום", על שם אברהם ברום
מקיבוץ שפיים שעמד בראשו. מטרת התוכנית הייתה למנוע את
המשך ההסתבכות על ידי טיפול מתאים בחוב הבנקאי, אישור
תוכנית משקית ופיננסית על ידי המועדון, שעקב וביקר אחרי יישומה
וכן ריכז כל פעולות האשראי של המשק בבנק אחד ויחיד. אלו
היו תנאים אשר בלעדיהם לא ניתן היה לקבל אשראי או חידוש
הלוואות מהבנק. השיטה זכתה להצלחה, הקיבוצים הנהיגו כללי
תכנון, ניהול והתנהגות כלכליים עקביים ורובם הצליחו להתגבר על
המשבר מבלי שנמחקו להם חובות כלשהם, כפי שהיה בהסתבכויות
המאוחרות יותר.
גם קיבוץ מעברות נכנס באותה תקופה למסגרת האשראי המרוכז.
תוכנית המשק ובעיקר תוכנית ההשקעות, הותאמו לדרישות "מועדון
ברום" והיו נתונות לביקורת ולמעקב קפדניים, מטעמו.
התוצאות החיוביות של מהלך זה שיפרו את מצבו הכלכלי והפיננסי
של המשק ובזכותן הצלחנו להשלים את בניית חדר האוכל (ע"ע) וגם
לפתח ולבסס את ענפי התעשייה.
התוכנית הזו אף מנעה ממעברות הסתבכות בחובות כבדים ואת
הצורך בכניסה להסדרים מיוחדים, בעת "משבר הקיבוצים" של
שנות השמונים והתשעים.

ב

בארות

באר הקיבוץ קראו מאז הקמתו. **מאז בארות:**

באר בית ראשונה: את הבאר הראשונה, קדחו בשנת 1934 במקום בו
שוכן היום אוסף הנשק של הקיבוץ ומעליו התצוגה של תרימה. תפוקתה
הייתה בין 60 ל-100 מ"ק מים לשעה.

באר בית שנייה: אחרי שהבאר הראשונה חדלה מלספק מים,
בגלל חלחול או סתימה, בוצע לידה בשנת 1948 קידוח חדש לבאר
הבית השנייה.

באר קובאני: בתחילת שנת 1942 קדחו באר באדמות ואדי
קובאני. מימי הבאר הובלו בצינור מים לאדמות קאקון ושמשו
להשקייתן. הבאר התמוטטה שנה לאחר מכן.

באר נבולסי הראשונה: עם קבלת שטח המטעים בנבולסי (ע"ע),
בחודש פברואר 1951 בוצע קידוח באר במקום, דבר שאפשר להשקות
את המטעים ולהצילם. היכולת לספק מים לשטחים אלו, הביאה להחלפת
המוסדות למסור אותם סופית, לעיבוד ע"י מעברות.

באר נבולסי השנייה: היה הכרח לבצע קידוח באר נוספת, אחרי שהראשונה חדלה מלספק מים בגלל חלחול. באר זו פעלה עד להחזרת השטחים למנהל מקרקעי ישראל, לצורך בניית שכונה חדשה ביישוב כפר יונה, בתחילת שנות המאה ה-21.

באר "פרדס ב": באר זו נחפרה לצורך השקיית המטעים והפרדס שהיו מעבר לכביש הראשי (כרם הזיתים של היום). בנוסף לבארות אלו, נחפרה גם באר לכפר הערבי בעבודה משותפת של אנשי הכפר וחברי הקיבוץ. עד הפעלתה, נשות הכפר היו באות עם כדיהן לשאוב מים מהמעיין שליד השער. עם סיום חפירת הבאר ותחילת שאיבת המים, נערכה חגיגה משותפת גדולה, לחברי הקיבוץ ולתושבי הכפר שממול.

בגדי נסיעה לילדים

בגדי נסיעה לילדים
בגדי נסיעה לילדים

בדרך כלל, היו אלה בגדים שהובאו כמתנות למשפחות ו"נתרמו" לטובת הכלל. לבגדים שלבשו הילדים ביום יום קראו "בגדי בוקר" או "בגדי עבודה", להבדיל מ"בגדי ערב" שלבשו בשעות אחר הצהריים, או בגדים שהוקצו לנסיעות מחוץ למעברות. למטרה זו קבלו בקומנות הילדים (ע"ע) בגדי נסיעה, תוך התאמתם המרבית למידותיו של הילד. עם שובו מהנסיעה, הוחזרו הבגדים לקומונה. "בגדי שבת" היו לכל ילד.

בוני

בוני
בוני

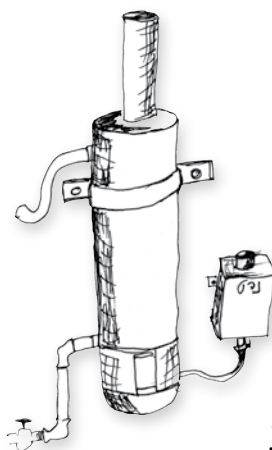
אחרי תקופת הובלות עם עגלה הרתומה לפירדה, נרכשה גרוטאת משאית מעודפי הצבא המנדטורי. במקור המשאית הייתה מתוצרת קנדה, בעלת הנעה קדמית והגה ימני.

את המשאית הזו, המשונה בצורתה, הרכיבו ישי ירקוני ולזר ארוין במוסך הקבוץ ובהמשך עשו בה שינויים טכניים נוספים, בעזרת חלקי מכוניות ישנות שנלקחו אף הן מהצבא הבריטי. היא הייתה בעלת מנוע רב עוצמה והילוכים רבים, מצוידת בכבל גרירה ועוד. המשאית שמשה להובלות בחצר וגם הובילה העירה את התוצרת החקלאית של המשק. בשובה הביתה, הועמסו עליה מצרכים לאוכלוסיית המקום - בעיקר מזון לבעלי החיים והבהמות ולהבדיל... גם לחברים. בערבים הסיעה משאית ה"בובי" את החברים למוסעי תרבות בעיר הגדולה, להפגנות או מצעדים פוליטיים ועוד. לפני עלותן למשאית, החברות נהגו ללבוש חלוקים ארוכים על בגדיהן ה"טובים", כדי להגן עליהם מהאבק והלכלוך שבמשאית. בימי הגשם נרטבו והתכרבלנו על הספסלים הארוכים, שהחליפו את שקי המזון וכדי החלב שהובלו עליה כמה שעות קודם לכן. יריעות הבד ששמשו כדפנות למשאית, התעופפו ברוח וחשפו את הנוסעים לפגעי מזג האוויר. מאוחר יותר, השם "בובי" ניתן בהשאלה לרכב החשמלי ששימש להסעת החברים הותיקים, לפני עידן הקלנועיות האישיות.

בוילר

שיטה פרימיטיבית, לייאום מים במקלאת, היעיון והביצוע היו של יהודה און.

שיטת הבוילר הייתה נהוגה בשנות הקיבוץ הראשונות, שבהן נבנו חדרי שירותים במגורים של החברים. המתקן היה בנוי מצינור 8" ובתוכו צינור 4" מרוחק בשני קצותיו. כניסת המים הקרים הייתה בחלק העליון ויציאת המים החמים בתחתון. מקור האנרגיה לחימום היה נפט, שאוחסן במיכל התלוי בצדו של המתקן. כמות המים שחוממה הספיקה לשבע דקות רחצה. התהליך היה מלווה לפעמים ביצירת פיח ועשן שחורים, שנדבקו לקירות המקלחת. בכל מקרה, נקיים לגמרי לא יצאו מזה...

בית האריזה

בית אריזה משלנו שהוקם אחרי הפסקת אריזת הפרי במגנס "גןבה אקספורט".

בית האריזה הוקם דרומית לבית היין של היום ובמקום גם בנו את תיבות פרי ההדר.

אחרי מיון איכות וגודל, עטפו כל פרי בעבודה ידנית בנייר משי, ספוג חומר למניעת ריקבון, סידרו את הפרי בתיבות והעמיסו אותן על משאיות, שהובילו את תיבות הפרי לנמל הייצוא. את הידע והמקצוע הביאו אלינו יחזקאל וציפורה אייזנברג, שגם היו הרוח החיה של כל תהליך האריזה. בנוסף לבית האריזה הזה,

הוקמו עוד שלוש סככות אריזה בשטחי המטעים והפרדסים המרוחקים מהבית.

בית הנוער

*מבנה קולומביאני. הניצב מערבי
לארבע האלף.*

מבנה זה נבנה בשני שלבים, במימון הסוכנות היהודית.

השלב הראשון נבנה בשנים 1938-1939 עבור חברת הנוער הראשונה שהתחנכה בקיבוץ והצטרפה בהמשך למעברות, כקבוצת ההשלמה הגרמנית (ע"ע). כעבור כמה שנים

הושלם צידו השני של המבנה, ששימש מאוחר יותר כמגורים לחברים. לאחר מכן, שימשה קומת הקרקע כבית סיעודי לחברים המבוגרים, עד להקמת בית "שיזף" (ע"ע). כיום הוא משמש כדוור לבני קיבוץ צעירים. מבנים כאלו בדיוק, נבנו גם בקיבוצים אחרים שקלטו חברות נוער, באותן השנים.

בית מנחם

*האמפיאטריון, הבימה והמבנה שבמרכז המערבי של
גבעת המוסד הגינז'י (ע"ע).*

האתר הוקם לזכרו של מנחם זינגר-יורש, חבר ההשלמה הגרמנית (ע"ע) שהתנדב

לבריגדה היהודית

(ע"ע), סייע

בהבאת שארית

הפליטה מאירופה

לארץ, התנדב

לפלוגה הגרמנית

של הפלמ"ח

(ע"ע) ונפל

בקרב במלחמת

השחרור. בתחילה

שכנו במבנה זה

הספרייה, חדר

הקריאה וחדר המוזיקה של המוסד. תבליט הדמות שעל אחד הקירות הוא מעשה ידיו של הפסל נתן רפפורט, שהקים בין השאר את הפסלים המוצבים בנגבה (לזכר הנופלים על הגנת הקיבוץ במלחמת השחרור), ביד מרדכי (לציון מרד גטו ורשה) ואף בגטו ורשה עצמו. תבליט זה נעשה על פי הצעתם של יורם גרינבלט ועזרא מלצר.

בית ראובן

אולם הישיבות, הסמוך לסוכנת הדואר.

אולם זה קרוי על שמו של ראובן שרגאי. ראובן היה בנם של מוקוש ולאה שרגאי מראשוני הקיבוץ, יליד 1935 שנספל במילוי תפקידו כטייס בצה"ל, בשנת 1965. המבנה שימש בעבר כלול תרגולות ועם העברת הענף לאזור אחר של הקיבוץ, הוסב והותאם לשמש את ספריית הקיבוץ. לאחר הקמת הספרייה החדשה, המבנה עבר שיפוץ ועיצוב מחודש והפך לאולם ישיבות שנקרא על שמו.

לזכרו של ראובן שרגאי נערכה גם תחרות שח-מט של ההתיישבות העובדת. תחרות זו אורגנה ע"י אביו, שהיה חובב שח מצטיין. היא התקיימה כמה שנים רצופות, בהשתתפות מיטב שחקני השח-מט בארץ.

ביתו של סבא דולר

בית מגורים שהוקם עבור דודו האמריקאי של שילוק.
כאמון הדוד.

הדוד ביקש לשהות בקיבוץ את שארית חייו ומימן מכספו (בדולרים...) את הקמת הבית. שמו של הבית ניתן לו על ידי הילדים. מאוחר יותר, נבנו לידו שתי דירות מגורים לחברים. במבנה זה שוכנת כיום מרפאת השיניים שלנו.

הבמה

במה קבוצה שנוצרה מהגבהה בגובה של 50 ס"מ.
באלקו הצפוני של גביר האוכל הקודם.

הגבהת הרצפה בחדר האוכל הקודם (המועדון לחבר כיום) יצרה במה נמוכה, עליה גם עמד הפסנתר (ע"ע). הבמה הקבועה שמשה לאירועי תרבות, חג וכו'. בצידי הבמה היו שני חדרים: אחד מהם שימש את מזכירות הקיבוץ והשני את סוכנות הדואר.

על אחד הקירות שבו הוצב לוח עם חריצים, שהיוו תיבות דואר (פתוחות) של החברים.

החלון הגדול שימש בדרך כלל לקישוט המרכזי של החגים, בצורת ויטראז'ים שהיו, בדרך כלל, מלאכת ידיה של דבורה שלג. חדר

המזכירות שימש גם כ"מלתחה", לאמנים שהגיעו להופיע בפני הקהל.

"בִּמְקוֹם"

אנה אולפית, במקום המנה שהוגשה בתפריט של אנה היום.

מי שלא אהב את המנה הסטנדרטית שבתפריט היום, היה מבקש ומקבל "בִּמְקוֹם".

בננות

*במשך מספר שנים גידל הקיבוץ בננות בשטח שמצפון
אנה אלקסנדר, ממזרח לכביש.*

עם הזמן התברר שהאזור שלנו איננו מתאים לגידול זה, בעיקר בגלל הכפור שפקד לעיתים את המטע, בלילות החורף. בניסיון למנוע את הפגיעה בעצים ובאשכולות הפרי, היו יוצאים העובדים בלילות הקרה ומבעירים בין השורות צמיגים ישנים, בתקווה שהעשן החם העולה מהם יגבר על הטמפרטורה הנמוכה. במקום מטע הבננות שחוסל, החלו לגדל אבוקדו ובהמשך גם פירות סובטרופיים שונים.

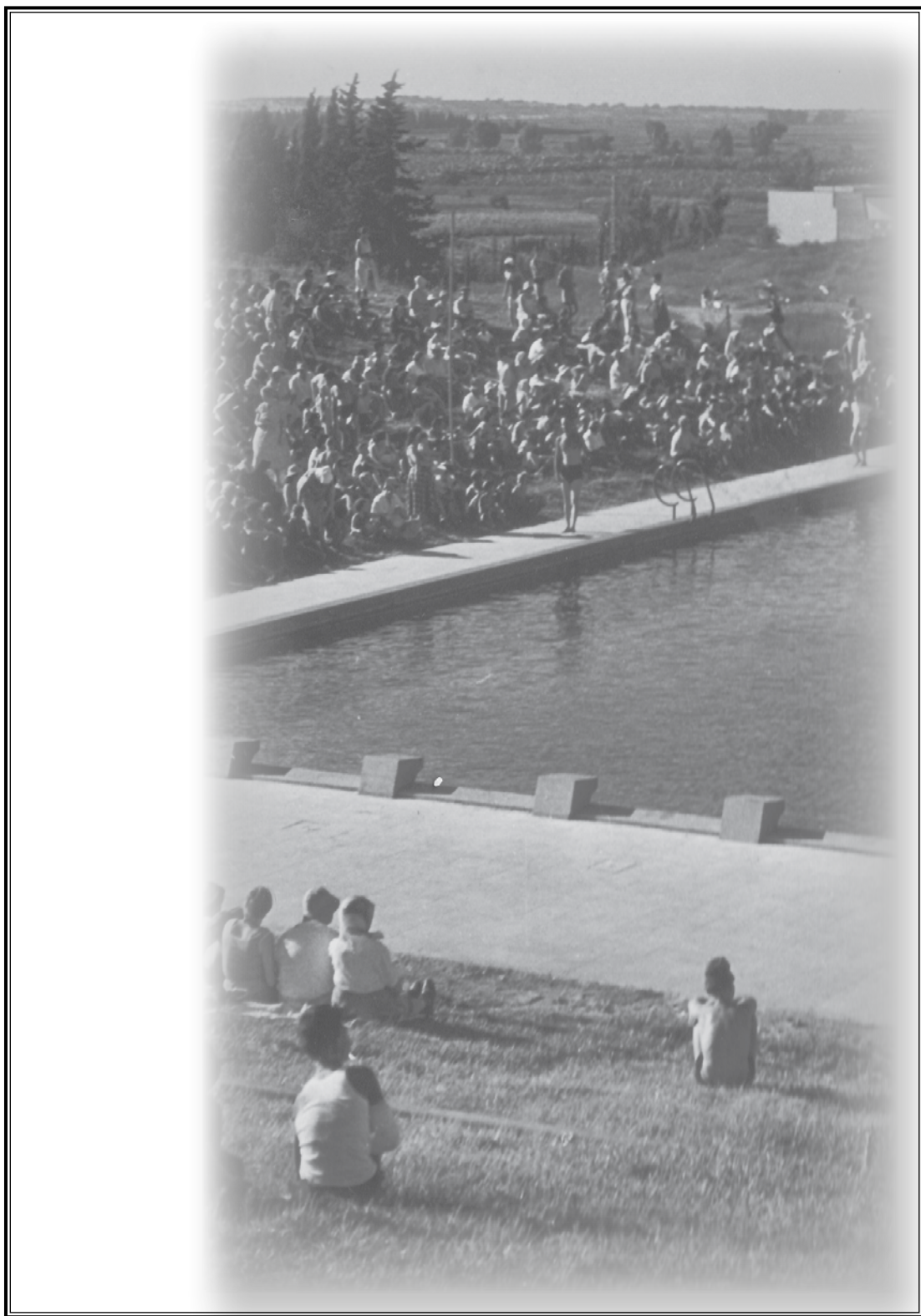

"בריכה ביזאנטית"

*בריכה מרובעת בנויה מאבן כורכר, שמקורה כנראה
בתקופה הביזאנטית.*

בריכה לא גדולה זו נמצאת בסמוך לבית הקברות של מושב כפר חיים שעל ידנו. על פי מחקר חלקי שנעשה, נראה שהיא נבנתה בתקופת השלטון הביזאנטי באזור. מקור המים שנאגרו בה היה במעיין שנבע באזור "רמות חפר" (ע"ע) והם הובלו בתעלה, עד לבריכה.

בשנות החמישים של המאה העשרים, השתמשו באותה הבריכה להכנה ואחסון של תחמיץ עבור הרפת. הכנסת החומר (ירק, מספוא וקליפות פרי הדר), הוצאתו והובלתו בדרך הבוצית של "פרדס א" שהיה במקום, היו כרוכים בעבודה פיזית קשה ביותר. עם בניית בורות התחמיץ בקרבת הרפתות דאז, הופסק השימוש בבריכה הביזאנטית, העומדת על תילה עד ימינו אלה.

בריכת איליץ'

בריכת שגיה קטנה מבטון שנבנתה עבור הילדים
ושימשה גם להשקיית "פרדס ב".

בריכה זו, בגודל 12 x 4 מטר בערך, נבנתה במורד הדרומי של גבעת המוסד (ע"ע) ביוזמתו של איליץ' חפרי. איליץ', שהיה חייל בבריגאדה היהודית, הקדיש את דמי השחרור שלו לבניית בריכת שחיה לילדי הקיבוץ (מכאן גם כינויה) ולמטרה זו הוא גם התרים את חבריו ליחידה. בריכה זו הייתה הבריכה הראשונה ששמשה כבריכת שחיה לחברי הקיבוץ ולילדיו. מי הבריכה שהוחלפו, שמשו גם להשקיית הפרדסים שבסביבתה. מאוחר יותר, נבנה מתחם הברכה הנוכחית (ע"ע).

בריכת השחיה

בריכת שגיה של הקיבוץ. שנבנתה בהתנדבות
על ידי הגברים.

למימון התחלתי של הקמת הבריכה נתקבלה תרומה מקרובי משפחה אמריקאים של ביביק בן-שאול וחברי הקיבוץ התגייסו לבנייתה אחרי שעות העבודה ובשבתות. יעקב בר-ניר שהיה נהג בקואופרטיב עמק חפר (ע"ע) ריכז את הקמת הבריכה ואף תרם למימונה את ערכן הכספי של שעות העבודה הנוספות, אשר צבר בעבודתו והן נרשמו לזכותו. השיקול למיקום הגבוה שנבחר לבנייתה, היה להפנות את המים שהוחלפו במחזוריות, להשקיית "פרדס א" (ע"ע) הממוקם נמוך ממנה, בין שתי הגבעות. אבן הפינה לבנייתה הונחה בשנת 1954 והיא נחנכה בקיץ 1956.

בתי הלשון

שני בתי מגורים בני שתי קומות. בהם המדרגות לקומה השנייה בולטות מאוד אלכין.

את הכינוי שנבע מצורתם הארכיטקטונית, קיבלו באחת ממסיבות פורים של הקיבוץ.

ג

"גביע צבי יתום"

מרת כדורסל אולימפית

מוסדת הגינון של

ההגיישלת העובדת

לזכרו של צבי יתום.

בשנת 1953 התקיימה לראשונה

תחרות שנתית זו לזכרו של בן

הקיבוץ צבי יתום, שנפל שלוש שנים קודם לכן בעת שרתו בצה"ל, בתאונת מטוס.

גבעת נפוליון

שם עממי זה ניתן לזכרה שמצפון ומעל אביה העמית

של מעברות.

שם גבעה זו במקורות הקדומים היה "תל איפֶּר". בשנות השלושים,

ערך פרופ' בנימין מזר סקר

ארכיולוגי-היסטורי באזור

והוא כינה את הגבעה שהינה

חלק מרכס הכורכר המזרחי

שבשומרון, "תל חפר".

במקומות שונים בארץ נקראו

גבעות נוספות על שמו של

המצביא הצרפתי, באותם

האזורים בהם עברו כוחותיו

ונלחמו, במסע הפלישה שלו

לארץ הקודש. יש עדויות שגם

בקרבת קאקון (ע"ע), התנהלו

קרבות בין כוחותיו של נפוליון לבין הכוחות העותומאניים שהגנו על האזור.

במשך השנים בוצעו על הגבעה חפירות וסקרים ארכיאולוגים, מהם ניתן ללמוד שהאתר היה מיושב מאז תקופת הברונזה הקדומה ועד סוף התקופה הביזנטית. ממצאי החפירות הארכיאולוגיות (ע"ע) שנערכו בתחום הקיבוץ קושרות את מיקומו עם תולדות התל.

”גג הפח”

להקת נענים מבני מעבדת והעוֹגן, שפעלה בין השנים 1969-1976.

חלק ניכר מהקטעים שהלהקה ביצעה הולחנו ועובדו ע"י מנולו קליניאהוז שהיה גם חלק ממנה. ההרכב כלל גם את יאיר ניסימוב, אלי גרטלר ויעקב מילר, שהוחלף בהמשך על ידי יאיר דבש.

להקת ”גג הפח” החלה את הופעותיה בליווי של רקדנים ושירה בציבור במסיבות ובתגים. מאוחר יותר ועם התבססות מעמדה האמנותי, הייתה מלווה זמרים ולהקות זמר בולטים, ובהם ה”גבעטרון”, שייקה פייקוב, תוכניות ”נינוח חציר” ועוד. ”גג הפח” הייתה אחד מהרכבי הרוקנרול המתמידים והמצליחים בתנועה הקיבוצית וזאת על אף שהספיקה להקליט ולהוציא באופן רשמי רק מספר קטן של

תקליטי שדרים (שאחד מהם אף עבר את ”הפינה לשיפוטכם“!).

הופעת הסיום של ההרכב נערכה בקיבוץ כברי בשנת 1977. במשך השנים, הפך העיסוק המוסיקלי של מנולו מתחביב בשעות הפנאי למקצוע. בעזרת מוסדות הקיבוץ, הוקם אולפן הקלטות בשם ”אוזן מוסיקלית” בניהולו של מנולו, המכין מופעים מוסיקליים והקלטות לחגים ואירועים - הן לצורכי הקיבוץ והן כעבודת חוץ.

גיוסים

גיוס (וואונטריז) לעבודה נוספת בעת הצורך. לאגרי שעות העבודה הרגילות

כאשר נדרש ריכוז גדול של אנשים לביצוע עבודה המונית, בעיקר בעונות חקלאיות או בענפים מסוימים, היו מכריזים על גיוס. גיוסים נעשו בקטיף פירות שונים, עישוב ודילול כותנה, בניית בריכת השחיה וכו'. ההיענות הייתה לרוב גבוהה מאוד, כאשר גם הילדים נתנו את חלקם. האווירה בשעות הגיוסים הייתה נעימה ומבדחת ובסוף העבודה, היו מחלקים למתגייסים כריכים, שתייה קלה, ממתקים או גלידה. מאוחר יותר היו גיוסים גם בתעשייה, ב”תרימה” ובמוצרי

מעברות.
 כיום, למושג זה משמעות שונה לגמרי. בני הנעורים חייבים במכסת
 שעות עבודה, המיועדות להשתתפות במימון הוצאת רישיון נהיגה
 וכיסוי עלות הנסיעה לפולין, בכיתה י"א. שעות אלו הם צוברים
 ב"גיוסים".

גן בית - גן ירק

*אלקות אצמה במקומות שונים
 במשק. עזיהן זיצאו ירקות
 שסופקו אמטבה הקיבוץ.*

החלקה הראשונה הוקצתה לצורך
 זה ליד בריכת השחייה של היום
 ועבדה בה לאה וייס (שרגאי). שתי
 חלקות נוספות היו בשטח שעליו
 נטעו מאוחר יותר את פרדס ב' ובהן
 עבדו אורה לכיש וחנה שלם. שתיהן

עבדו בהמשך גם בחלקה הרביעית שהוקצתה לצורך זה באדמות
 קובאני. הצריכה של המטבח סופקה ברובה על ידי גן הבית. את
 הירקות היו מובילים מדי יום בעגלה רתומה לסוס ולא פעם, כוון
 תפריט הארוחות על פי זמינותם של הירקות שסיפק הגן. מגוון רחב
 של ירקות גודלו גם בגן הירק, שהיה אחד הראשונים והמרכזיים
 בענפי המשק והעסיק חברים רבים. בעונות הבוערות של איסוף
 הירקות, היו מתגייסים חברים וילדים רבים לעזרת הענף.

גן נורבגי

*"הגן הנורבגי"
 הוא הגינה שממציא
 אמטבא הויס,
 שהקימו מתנדבים
 מנורבגיה.*

במשך מספר
 שנים הגיעו אלינו
 קבוצות של
 תלמידי בית ספר

נורבגי נוצרי, כדוגמת המתנדבים שהגיעו לכאן. בראש קבוצות אלו
 עמדו המחנך טריה נורבג ורעייתו, אוהדי ישראל נלהבים, שהגיעו
 למעברות כל שנה עם תלמידיהם. הם עבדו במשק ובשירותים
 וקיימו עבורם פעולות תרבות, הסברה וטיולים להכרת הארץ. כאות

הערכה, הם הקימו את הגן הנושא את שם ארצם. בשנת 1992 יצאו ממעברות שתי קבוצות נערים מכיתות י"א וי"ב (קבוצות "צורים" ו"הדר") לנורבגיה, ל"ביקור גומלין" עמוס חוויית באותו בית-ספר חקלאי מבודד בשם Kvas, בדרומה של נורבגיה, בו חונכו זורות של מתנדבים שהגיעו אלינו לאורך השנים. נהג האוטובוס בטיול היה סוון (Svonn) שגם הגיע בעצמו עם הקבוצה במשך שנים, לעבוד במעברות. יציאתם של הנערים לחו"ל התאפשרה רק לאחר שאושרה בשיחת הקיבוץ בעקבות דיון עקרוני סוער, כיוון שבאותה תקופה נדרש אישור של השיחה לכל נסיעה פרטית לחו"ל (ע"ע).

גרעין

קבוצת באגרי אונסטר נוסרי. שהייתה מיועצת אהקים או אהלים קיבוץ.

חברי הגרעינים, שהיו ברובם יוצאי תנועת "השומר הצעיר" בארץ או בחו"ל, היו עוברים תקופת הכשרה בקיבוץ היעד, או בקיבוץ אחר של הקיבוץ הארצי. במעברות שהו בתקופות שונות, גרעינים ממקומות שונים: בתחילת שנות הארבעים עברו במעברות את תקופת ההכשרה שני גרעינים יוצאי בולגריה, שייסדו לאחר מכן את הקיבוצים חצור ויקום. גם הגרעין הטורקי עבר הכשרה במעברות, לקראת יציאתו להקמת קיבוץ גבולות (דנגור). כמו כן, היה אצלנו גרעין "צבר" שהחל כחברת נוער והמשיך כגרעין לקראת עלייתו לקרקע של קיבוץ ניר-יצחק, גרעין שהקים את קיבוץ מגידו ועוד. בשנת 1949 הגיע למעברות הגרעין הראשון מאמריקה הלטינית. גרעין זה הגיע לכאן עם תום מלחמת השחרור וקרבות נגבה, שרבים מחבריו השתתפו בהם. יוצאי צ'ילה שבתוכנו, הם חלק מאותו גרעין.

גשם והפרעות

סעיף רישום כסודי העבודה ובסיכואי העבודה של ענפים אקאיים בקיבוץ.

במקרים בהם תנאי מזג האוויר בחורף לא אפשרו את היציאה לעבודה בשדה, היו נרשמות שעות שבת אלה בסעיף כללי שנקרא גשם והפרעות, מבלי שהחבר או הענף חויבו בהן.

גשר הפרות

גשר בטון על גדות נחל אלכסנדר, צפונית לשכונת
המטוס (ע"ש) ובסמוך לכן נחל אלכסנדר.

גשר הבטון נבנה לאחר שגשר הקורות שהיה שם, נסחף כל חורף בזרמי השיטפונות. הוא תוכנן בשנת 1957 ובאותה שנה גם החלו בבנייתו. גשר זה שימש כדרך מעבר לעדר הפרות, בדרכן מהרפתות אל שטחי המרעה הזרוע (ע"ש) באדמות שבצפון-מערב הקיבוץ. לא פעם ברחו פרות אל הכביש, דרך שער הכניסה של הקיבוץ, כשהן מתפזרות לכל הכיוונים ומשבשות את התנועה. הרפתנים בעזרת ילדים, שמאוד נהנו מחוויה זו, היו מחזירים בעמל רב את הפרות הסוררות.

בעונות הגשמים היווה הגשר מכשול לזרימת הנחל, בגלל שהיה נמוך מדי: ענפים ופסולת אחרת נחסמו במבנה הגשר, הנחל עלה על גדותיו ומימיו הציפו את הסביבה עד לבתי השכונה. כחלק מפרויקט הסדרת אפיק הנחל

והקמת פארק נחל אלכסנדר, נבנה גשר חדש הגבוה בהרבה מגשר הפרות, כדי למנוע את סכנת השיטפונות. לאחר בניית הגשר החדש הוחלט להרוס את גשר הפרות כדי למנוע שיטפונות, אך בזכות מאבקם הנחוש של כמה חברים שהתנגדו להריסתו מסיבות נוסטלגיות, נשאר בינתיים גשר זה על תילו והוא משמש את חברי הקיבוץ לכניסה אל הפארק.

גשר טורקי

גשר שוכנה על נחל
אלכסנדר, מערבית לשכונת
הפרות.

לפני שהתבצעו הפעולות להסדרת האפיק של נחל אלכסנדר (ע"ש) הוא היה מפותל ופראי, שונה מאוד ממצבו הנוכחי. על חלק זה של הנחל היו באותו זמן שני גשרים: האחד הוא גשר הפרות (ע"ש) העומד עד היום והשני היה הגשר הטורקי, מערבית לגשר הפרות.

למעשה, היו אלה כמה עמודי עץ שהונחו מעל הנחל, ללא משטח הליכה. בנוסף למעבר מגדה לגדה, גשר זה שימש כנקודת ציון ומנוחה לכל בוני ושייטי הרפסודות (ע"ע) והיו אז לא מעט כאלה. עד שנות השמונים של המאה הקודמת, עוד ניתן היה לאתר את שרידי קורות העץ של הגשר הטורקי על גדות הנחל.

גשר קובאני

*גשר שהוקם על גדות נהא אלכסנדר, כדי להגיש
לאזרח הקיבוץ באזור קובאני (ע"ע).*

הגשר נבנה מבולי עץ מכוסים בעפר שנשענו על תמיכות בטון בכל גדה בנפרד והוא היה נסחף כל שנה בעת שיטפונות. העלייה אליו והירידה ממנו היו תלולות בעיקר בעונות החורף, בהן כיסוי העפר הוצף ונשטף. המעבר הפך למסוכן, כשהסוסים הרתומים לעגלות נבהלו ונתקעו במקום. לצידי הגשר היו בורות האשפה של הקיבוץ, שמשכו אליהם את חיות הלילה: תנים, חתולים, חזירי בר ושאר טורפים, שערכו במקום זלילות לילה קולניות. הליכה בסביבת הגשר בשעות החשיכה נחשבה למעשה גבורה והמעבר עליו הווה מבחן נהיגה לטרקטוריסטים. היה מקרה בו הנהג עם הטרקטור נחתו בקרקעית הנחל...
עגלוני הקיבוץ ועובדי המספוא, אותו גידלו באזור זה, זוכרים את המקום לרעה. גם בני קבוצת "אלון" דאז, ילידי שנות ה-30 המוקדמות, לא ישכחו את "פעולת חישול האופי" שעברו במקום: בני קבוצת "נשר" הבוגרת מהם, התחפשו ל"ערבים" וביימו התקפה שהפחידה מאוד את "המותקפים" הצעירים. הגשר נהרס רק בזמן בניית כביש 4 ובמקומו הוקם גשר אירי קטן.

דובוניה

הענף והמכנה איזונו גזירים.
 כצמנו גיזונו בקיבוץ גזירים, כאמנא איזונו... מסיבות
 מאכנות קראו אענף "דובוניה".

היא הייתה ממוקמת בתוך חלקת הלימונים של פרדס בית (ע"ע),
 בסמוך למוסך הקואופרטיב של עמק חפר. את רוב החזירים מכרנו
 לבשר, אך חלקם הגיעו גם לשולחנות שלנו. הענף חוסל הן מסיבות
 כלכליות והן בגלל הקושי למצוא חברים שיעבדו בו, או... מסיבות
 סביבתיות אחרות, אך לא מסיבות רעיוניות או הלכתיות כלשהן!
 למנשה מחברת הנוער "אבוקה" שעבד בענף זה, הודבק השם
 "מנשה דובון".

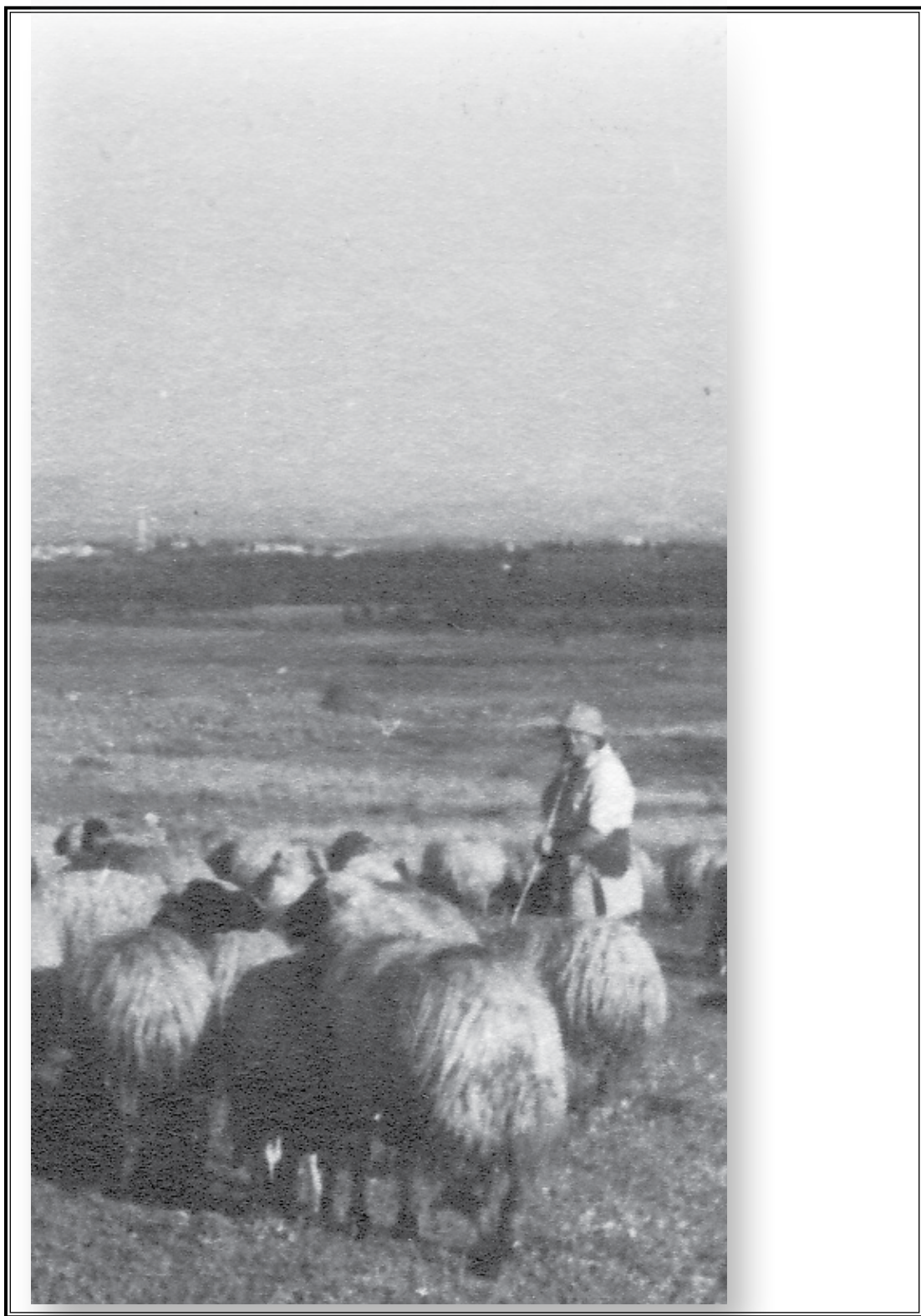
דוקטור בנדר

הרופא הקבוע הראשון של
 הקיבוץ ושל ישובים נוספים
 באזור.

ד"ר בנדר שגר אז בכפר חיים, היה מגיע
 למרפאה דאז על פי לוח זמנים קבוע,
 רכוב על סוסה לבנה. במקרים דחופים
 היו מזעיקים אותו בטלפון, לא סלולארי...
 בתקווה שהקריאה תגיע אליו מתישהו.
 מאוחר יותר קיבל אופנוע-סירה,
 לנסיעותיו אל ובין היישובים, עד
 שהועמדה לרשותו מכוננית. ד"ר בנדר היה
 ממוצא יקי, סמכותי וגם מקצועי מאוד.
 הנחיותיו היו מתמלאות בקפדנות הן על
 ידי החולה והן על ידי האחיות, ובלבד
 שלא לעורר את קצפו...

לפני שד"ר בנדר נקבע כרופא הקבוע של מעברות היה בא לקיבוץ, רכוב
 על חמור, ד"ר חיים שיבא. חיים שיבא היה חבר קיבוץ השומר הצעיר ג' ועם
 פילוג הקיבוץ על רקע אידיאולוגי-פוליטי הוא הצטרף לקבוצה שהקימה את
 קיבוץ גבעת חיים, בו הוא היה חבר.
 מאוחר יותר הוא קיבל לידינו את ניהול בית חולים "תל השומר", שלאחר
 מותו נקרא "בית חולים שיבא", על שמו ולזכרו.

דוקטור קוגלמן

רופא הילדים האגדי, בשנים האחרונות של הקיבוץ.

הוא היה מבקר בקביעות למעקב אחרי בריאות הפעוטות והילדים וגם להדרכת המטפלות. דבריו נתקבלו על ידן כתורה מסיני. לקראת ביקורו היה מצחצחים (עוד יותר...) את בתי התינוקות והילדים, המטפלות היו מופיעות בלבוש הולם, שומעות את דבריו "בדחילו ורחימו" ומקפידות על בצוע מדויק של הנחיותיו. תרומתו של ד"ר קוגלמן לגידול ולבריאות הילדים הייתה משמעותית מאוד.

דיר ועדר הצאן

ענף קלאסי ופיוטי של המשק האקלאי בארץ.

ענף הצאן התקיים לאורך שנים והתבסס על שטחי מראה טבעי שהיו אז בשפע באזורנו ובעיקר באדמות הנטושות של אותם הזמנים.

ילדי המוסד החינוכי (ע"ע) היו תמיד חלק חשוב מצוות העובדים, בעיקר בשעות חליבת הכבשים. הילדים הקטנים לא פסחו על ביקור במקום בטויליהם בחצר, בעיקר בעונות ההמלטות והגז. צמר הכבשים השעיר והדוקר, שעובד על כל שלביו ע"י כמה חברות, שימש לסריגה של בגדי החורף הדוקרניים עבור החברים והילדים, אחרי שכובס ונצבע.

ענף זה חוסל סופית אחרי דיונים נרגשים בשיחות הקיבוץ, בהן רבים בקשו להמשיך ולקיים את הענף, כיוון שראו בו חלק בלתי נפרד מהנוף של הקיבוץ.

אגב: זמן מה לפני חיסולו נבנה דיר חדש ורחב ידיים, שעם הזמן שימש מועדון לח"צ (ע"ע) וחדר התעמלות.

דירות לינה משפחתית

דירות קומתיים שהתאגדו למגורים של ההורים ולדיהם, עם המעבר אינה משפחתית.

כאשר הוחלט על ביטול הלינה המשותפת (ע"ע) בבתי הילדים ומעבר ללינה משפחתית, הורחבו עשרות דירות בשכונת בתים זו קומתיים ע"י הוספת שני חדרי ילדים לכל דירה. דירות זמניות אלה היוו ומהוות גם כיום שלב ביניים עד למעבר המשפחה לשיכון ותיקים חדש, שכבר נבנה על פי

הצרכים של הלינה המשפחתית. המעבר לדירות אלו מתבצע על פי מספר הילדים במשפחה ולא על פי הוותק, הנהוג במעבר לדירות הקבע. מצבם הירוד של הבתים הישנים שנבנו בשני שלבים על אדמה לא יציבה וחלקם החלו לשקוע, גרם להוצאות תחזוקה גבוהות ביותר. עם תחילת אכלוס שכונת הציפורים החדשה התפנו דירות רבות והוחלט להרוס שישה מבתי הלינה המשפחתית (24 דירות).

דשא החתונות

הדשא הגדול שבין גבעת גזר האוכל וגבעת המוסד.

בשנים עברו, נערכו לעיתים מספר חתונות בו-זמנית וכל הקיבוץ השתתף בהן. טקס החתונה בנוסח שלנו וכן הארוחה והמסיבה, התקיימו על דשא זה ומכאן שמו. לפניו, שימש כ"דשא החתונות" הראשון הדשא שמערב לבתי הלשון (ע"ע). בחורף

התקיימו
החתונות
בחדר
האוכל. מאז,
משמש
דשא זה
לחגי הקבוץ
הגדולים.

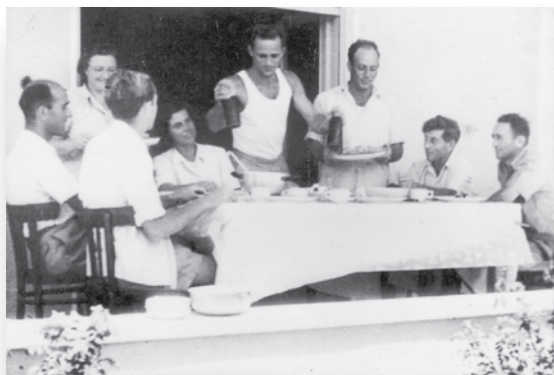

ה

הבראה לחברים

שבוע נופש מהולץ לקיבוץ, אליו יצאו הגברים אפי הגור, אהר אכמה שנים.

לעומת הילדים שנהנו מהבראה בבית (ע"ע) במשך שבוע ימים, נסעו החברים להבראה בבתי הבראה של קופת חולים ומאוחר יותר ל"מלון הקיבוץ", שהוקם בנתניה. בתחילת שנות החמישים, עוד לפני שהונהגו הנסיעות הללו, יצאו החברים להבראה במבנה לול... שגשכר בכפר ויתקין. המקום הותקן במיוחד למטרה זו והועברו אליו מיטות, מאווררים וכל ציוד חיוני אחר. חברות מהקיבוץ היו מבשלות שם ארוחות דשנות ובריאות במיוחד (ככל שמגבלות ה"צנע" אפשרו זאת), כדי לחזק את החברים אחרי כמה שנים של עבודה פיזית קשה. השאלה המסורתית והחשובה שנשאלו החוזרים הייתה: כמה ק"ג העלית?

הבראה לילדים

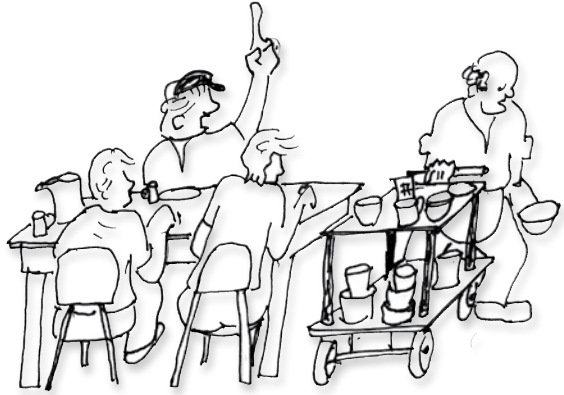
שבוע של גזנה מיוגדת עם גוכניו ביאוי, גרניו, ספורט, טיולים וכו'.

בחופש הגדול קיבלו הילדים "הבראה בבית" למשך שבוע, לה הם חיכו בכיליון נפש. מאוחר יותר, התחילו לשלוח את הילדים לשבוע הבראה מחוץ לקיבוץ: במחנה הנוער בכפר ויתקין, במחנה בנתניה ובקיבוצים אחרים.

הגשה

גיון שהיה עובד עם עגלת הגשה בין השאלות, מציע
ומגיש ממשוון המנות.

עד להנהגת שיטת ההגשה העצמית בחדר האוכל, היו מוגשות לסועדים המנות העיקריות וכן התוספות על ידי מגיש שעבר והציע מנות מהתפריט, המצומצם לרוב. המנות חולקו על פי בחירת הסועד. בנוסף, היה תורן שתפקידו היה לחלק מרק ו"דייסה". תורן אחר הגיש מנות "במקום" (ע"ע). תפקיד התורן המגיש היה גם לדאוג "למילוי השולחן" ע"י סועדים, כדי שלא יבזבזו מקומות ריקים, חס וחלילה.

הולכים להורים (או לחדר)

הגדרה לשלום אגרי הצהריים, בהם האכלו הילדים
מבית הילדים, אגרי הריהם.

בעידן החינוך המשותף (ע"ע), הילדים קראו כך לשעות בהן הם הלכו למגורי ההורים שנקראו חדר (להבדיל מבית הילדים), אחרי מנוחת הצהריים. הבילוי בחיק המשפחה הוגדר למספר שעות מצומצם, עד להשבתם לבית הילדים לארוחת ערב ולהשכבה (ע"ע).

"הוספה"

הוספת אוכל אמנה הריאה, אותה קיבלו גברים
מסיבות בריאותיות, כדרך כלל.

תוספת זו ניתנה לנשים אחרי לידה, למחלימים אחרי ניתוחים, בעקבות טיפולים ממושכים או מצב בריאותי ירוד - הכל על פי המלצת הרופא או מוסדות הבריאות של הקיבוץ. חברים "מהשורה" שגם נפשם חשקה בתוספת זו, היו מנסים את מזלם אצל התורנים... עד לעידן ההגשה העצמית, הייתה המילה "הוספה" בשימוש שוטף, גם למבקשים תוספת של המנה הרגילה.

החזר ימי עבודה

דרך אשאלום עבדו שירותי גיון והדרכה, במקום
הגשנות בכסף.

במקרים בהם קיבוץ היה שולח את ילדיו להתחנך בקיבוץ אחר, נוצר חוב שהיה מוחזר על ידי עבודת חברים מהקיבוץ ששלח את ילדיו, בקיבוץ שבו למדו הילדים. זאת, מאחר ובאותה התקופה לא הייתה נהוגה התחשבות בכסף. חברים שלנו עבדו בקיבוץ משמר העמק שם למדו ילדי קבוצת "נשר" ואילו אצלנו. עבדו חברים מהקיבוצים נגבה וכפר מנחם אשר ילדיהם למדו במוסד החינוכי (ע"ע) שלנו. באותה הדרך הוחזרו ימי העבודה עבור הדרכה מקצועית או סיוע אחר, של קיבוץ אחד למשנהו. השיטה לא כללה את מסגרת שנת השרות (ע"ע).

הסגר (איזולציה)

*איסור על הכניסה לקיבוץ ובעיקר אבני היזמים,
כשפרט 13 בארץ מהלוא מידי בקוא*

הסגר הוטל במקרים של התפרצות מחלות מסוימות והדבר צוין בשלטים, שהוצבו בשער. לדוגמא, בתחילת שנות החמישים פרצה בארץ מגפת שיתוק ילדים קשה ואז הוקפד על הגבלת הכניסה לזרים, לשטח הקיבוץ. למזלנו לא היו אצלנו מקרי הדבקה, אך בישובים הקרובים לנו היו מספר מקרים קשים. ההסגר הוטל, להבדיל, גם כאשר בעדרי בקר פרצה מחלת הפה והטלפיים. במקרים כאלו הותקנה על יד שער הכניסה בריכת מים שהכילה חומר חיטוי, בה כל הנכנסים (אנשים וכלי רכב) היו חייבים לטבול את גלגלי הרכב ואת סוליות נעליהם, לפני כניסתם לשטח הקיבוץ.

הצבעה בקלפי

*הצעת האטה שנידונו בשיגת הקיבוץ. הובאו לאישור
על ידי הצבעה אסויה בקלפי.*

עד שהונהגה שיטת הצבעה זו בשנת 1994, התקבלו ההחלטות בהצבעה גלויה על ידי הרמת ידיים של המשתתפים בשיחה. עם המעבר ללינה משפחתית ומסיבות נוספות, הצטמצם מאוד מספר החברים שהגיעו להשתתף בשיחה והכרעות משמעותיות נפלו ע"י מספר קטן של חברים, שלעיתים הגיעו במיוחד כדי להצביע בסעיף בו היה להם עניין אישי. ב-10 בפברואר 1994 התבצעה לראשונה הצבעה בקלפי, לאחר שהחלטה על שינוי השיטה התקבלה בדרך הרגילה. שיטה זו אפשרה גם לחברים שלא השתתפו בשיחה בפועל, לקחת חלק בהכרעות הקיבוציות. כחלק מהמעבר לשיטת הצבעה זו שודרו שיחות הקיבוץ בערוץ הטלביזיה הפנימי והחלו להתפרסם דפי רקע לקראת השיחה, לטובת מי שלא הגיע לדיון.

הקמה

השעתיים האחרונות כיום העבודה בבני הילדים,
בהן היו הילדים קמים משנת הצהריים.

בשעה זו הילדים היו מסיימים את שנת הצהרים וקמים, או מוקמים ממטותיהם על ידי המטפלת או המקימה התורנית. היו נותנים להם ארוחת ארבע ומכינים אותם ל"הליכה להורים". הקטנים היו מצוידים בשקית רשת תלויה על הצוואר שהכילה עוגיות, דברי מתיקה או ארוחת ערב: חצי ביצה קשה ועוד, לפי גיל הילד.

"השומר הצעיר"

גנשה הנוצר האוצר, אליה השתייכו כל בני הקיבוץ וילדי
הגוף (ע"ע) שהגנכו בו.

הבנים הצטרפו לשורותיה בכתה ה' והיו חניכיה עד לסיום כיתה י"ב. הפעילות בקן השומרי הייתה לחלק חשוב בהווה הקיבוצית ובחיים החברתיים של הילדים והנערים: שיחות קבוצה, דיונים רעיוניים, פעילויות צופיות, תרבות וספורט, מחנות, טיולים, מפקדים, השתתפות בהפגנות ובמצעדים בעלי אופי פוליטי, מפגשים עם עולים חדשים, צעירים ערביים ועוד. חניכים רבים הדריכו בקבוצות צעירות יותר או יצאו להדרכה בקינים העירוניים במסגרת שנת שירות (י"ג), בטרם גיוסם לצבא. השיא בחיי הקן היה מעמד קבלת "סמל בוגרים" (ע"ע), במפקד חגיגי.

השלמה

קבוצת גברים שהצטרפה
לקיבוץ, אחי גקופה הכשרה
בקיבוץ כה הוא של הגנשה.

שיבוץ הקבוצות לקיבוצים השונים,
נעשה על פי החלטת מוסדות התנועה.
למעברות הצטרפו שתי קבוצות כאלה:

ההשלמה "הגרמנית" והשלמת "הצ'יליאנית". מקורה של ההשלמה הגרמנית בבני נוער יוצאי גרמניה שנשלחו על ידי הוריהם לארץ ישראל במסגרת "עליית הנוער", בטרם פרוץ מלחמת העולם השנייה. מטרת ההורים הייתה להציל אותם מהרדיפה האנטישמית, לה נפלו קורבן מאוחר יותר רוב הוריהם וקרוביהם, שלא הצליחו לצאת מאירופה בעוד מועד. הקבוצה התחנכה במעברות, עברה תקופת הכשרה בקיבוץ להבות הבשן (??) ואז הצטרפה

כהשלמה למעברות. ההשלמה הצ'יליאנית הגיעה למעברות במסגרת הגרעין הלאטינו-אמריקאי הראשון, שהתרכז החל משנת 1947 בקיבוץ נגבה, שם השתתף בקרבות ההגנה על הקיבוץ, במלחמת השחרור. שלושה מחברי הגרעין ששניים מהם היו מיוצאי צ'ילה, נפלו בקרבות. עם סיום המלחמה נשלחו להכשרה במעברות ובסופה, החליטו יוצאי צ'ילה להצטרף כהשלמה לקיבוץ ואילו יתר יוצאי ארצות דרום אמריקה, הקימו את קיבוץ געש.

להצטרף כהשלמה לקיבוץ ואילו יתר יוצאי ארצות דרום אמריקה, הקימו את קיבוץ געש.

וואדי חווארת (הוואדי)

*האצור שמצויים אצורה עז ביג איז ומן הימ עז
אקאקון, בו ישבו בני שבט חווארה.*

תושבי האזור היו בני שבט חווארה ומקורם בשבט עינאווייה, שישב במצרים.

השבט נשלח ב-1799 על ידי מושל האזור לארץ ישראל, לסייע בהגנה על עכו. כהוקרה על הקרבתם הוא העניק להם השם "חווארה", כשמו של שבט מצרי מכובד מאוד.

עם תום הקרבות, בדרכם חזרה לארצם, הם התיישבו באזור הוואדי, שנקרא וואדי חווארת. בעקבות ההתיישבות היהודית שהחלה בשנת 1929, שונה שמו לעמק חפר. שטח הוואדי: כ-50,000 דונם, באזור שמשתרע מדרום לחדרה עד לקו נתניה (אום חלד - בית ליד של היום) ומן הים עד לכפר הערבי קאקון (ע"ע) במזרח.

בעליהם של רוב הקרקעות שנמכרו אח"כ למוסדות הציונים היו בני משפחת טאייגן - נוצרים קופטים ממוצא לבנוני, שחיו ביפו. לאורך הדורות התרחשו מלחמות

בין-שבטיות על השליטה באדמות הוואדי, שנכבשו לא פעם תוך קרבות קשים. עם התחלת ההתיישבות היהודית פרצו לעתים מהומות שאורגנו על ידי מסיתים, שבאו לרוב מטול כרם. האריסים הגישו אין סוף תביעות משפטיות נגד מה שנתפס אצלם כמעשי נישול, למרות שקניית הקרקע על ידי המוסדות נעשתה על פי דין. לבסוף סוכמו פסקי דין ע"י פשרות, שאפשרו לעשרות המשפחות הבדואיות לקבל שטחי קרקע לפרנסתם, כולל אלה שישבו בכפר הערבי (ע"ע) שמול מעברות.

ובל

*בזיון קטן בנוי עץ שישם אמזורים אמזורים באזדים,
אפני המעבר אצרוף עץ.*

בוובלים אלו נרקמו לא מעט פרשיות רומנטיות וחלומות על מקום מגורים "אנושי" יותר, אם כי גם הצריך לא היה גדול בהרבה. משפחות אחדות התהוו בחדרון כזה, שהיה "צפוף ונעים"!

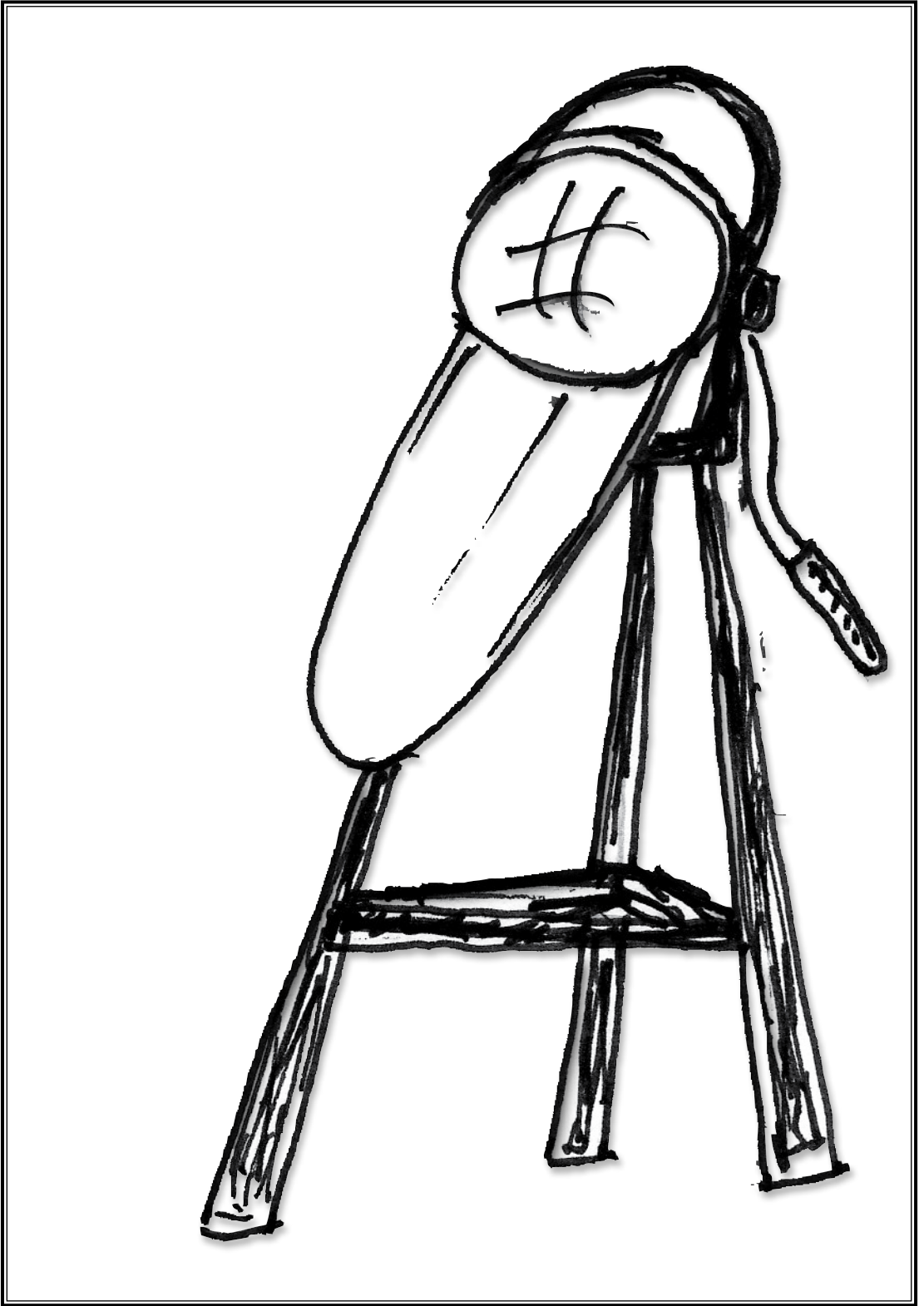

זרקור

*"פראז'קטור" שהולקן על מצדל המים (ע"ע) של
הקיבוץ.*

זרקור זה שימש לקשר אלחוטי עם יישובי הסביבה, בעיקר במצבי חירום בטחוני. החברים שהפעילו אותו עברו הכשרה מתאימה, כמו זו שקיבלו הקשרים שהשתמשו בדגלים לאיתות בשעות האור, לאותה מטרה. אז עדיין לא היו בעמק שלנו עצים או מבנים גבוהים שהסתירו את

שדה הראיה, כך שניתן היה לקלוט את סימני האיתות של הזרקור למרחקים. הזרקור שימש גם להאיר את הכביש הראשי ואת הכניסה לקיבוץ.

ח

חברה צעירה

*מסגרת גברתית ארזי כגול א' - ו'
במקביל אפעולת האיחודית שלהם.*

במסגרת זו מתנהלים החיים החברתיים של הילדים אחרי שעות הלימודים, ברמה עצמאית למדי ובסיוע של מדריכים מבוגרים יותר: עבודות במשק החי, משחקים ותחרויות ספורט, טיולים, קייטנות, מחנות, תחביבים, חוגים, משימות משותפות ועוד.

חברות נוער

*קבוצות ילדים ונערים שקובצו במסגרת מפעלה של
הנרייטה סולז והגנכא בקיבוצים.*

במעברות, כמו בקיבוצים רבים אחרים, התחנכו ועדיין מתחנכות חברות נוער. רבים מהילדים הגיעו לארץ ללא הוריהם לפני, תוך כדי ואחרי מלחמת העולם השנייה או עם גלי העלייה השונים, בעיקר עליית מצוקה. אצלנו התחנכו חברות נוער יוצאי גרמניה

(שאח"כ היו את ההשלמה)

הגרמנית, בולגריה, טורקיה,

ילדי טהרן, אתיופיה,

פולין (מקימי קיבוץ

מגידו) וארצות אירופה

נוספות. מספר

חניכים מחברות אלה

הצטרפו מאוחר יותר

לקיבוץ והקימו כאן את

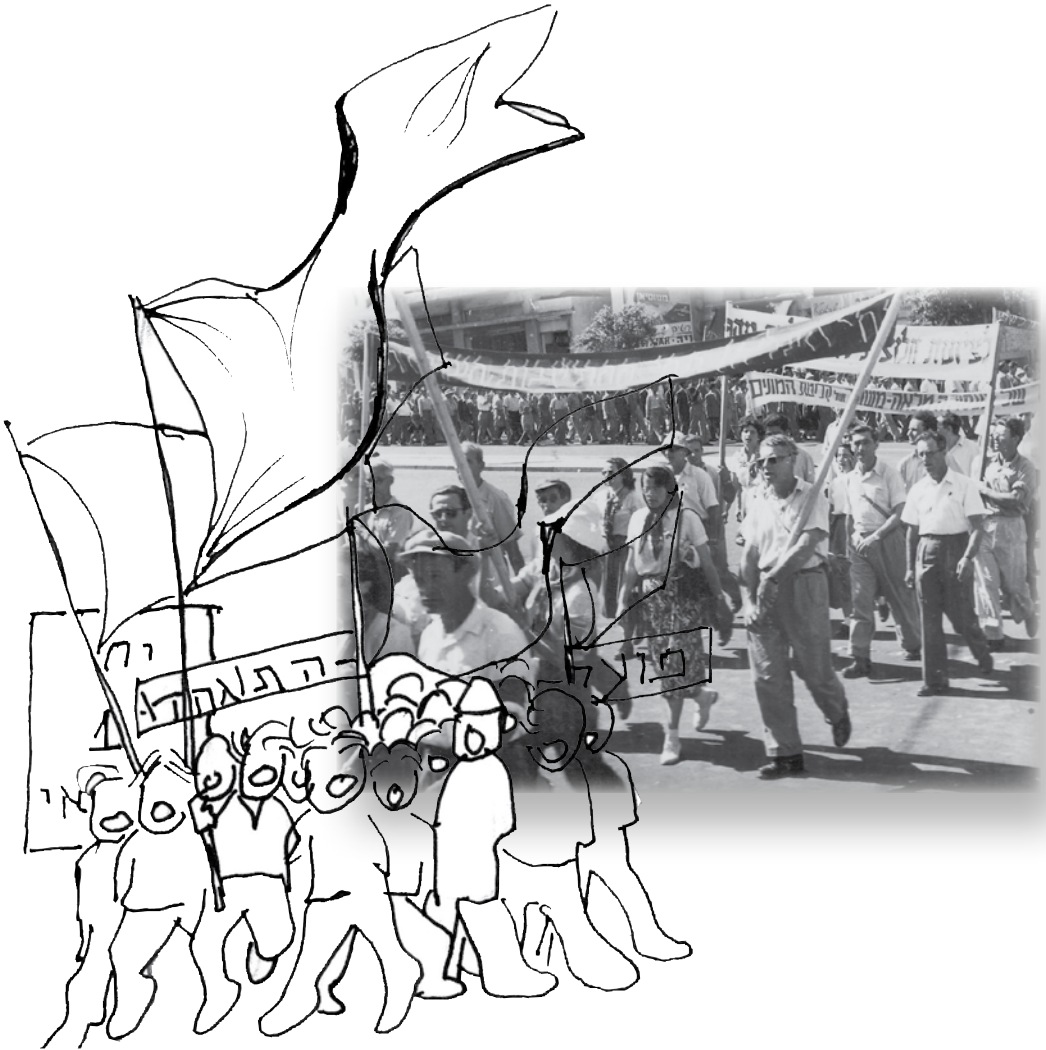
משפחותיהם.

חג 1 במאי

ג' שיהיה בשבדי יום שבגון, האוקדס אפסולול וואירוסים
פולטייט בקיבוץ ומאזכה או.

היום של חג הפועלים, בו הונפו דגלים אדומים יחד עם דגלי הלאום. הילדים קיבלו במחסן הבגדים שלהם עניבות אדומות, אותן קשרו על חולצות לבנות. החברים יצאו להפגנות לרגל "יום העבודה וסולידאריות בינלאומית של הפועלים" בעיקר בעיר נתניה, הידועה בעמדות הימניות שלה. לאורך המצעדים היו פורצים ויכוחים סוערים שהגיעו גם לתגרות ידיים. בזמנו, צוין גם יום "מהפכת אוקטובר", ב-7 בנובמבר.

חגי ישראל במעברות

גזיק כעזי גוכן עונתי או גקלאי כאלכ: גג האכיכ
(קסג). גג האסיף. גג הככוריק וכו'.

התנועות הקיבוציות החילונית
וקיבוצנו בתוכן, לא ציינו את
כל חגי ישראל ובמיוחד לא את
אלו בעלי האופי הדתי-הלכתי,
כחלק מהמאבק בכפייה
הדתית. ימי החגים ה"דתיים"
היו ימי עבודה רגילים ואף
הפגנטיים, כגון עיבוד שדות
בשכנות ליישוב דתי. לעומת
זאת, חגגו בדרך כלל ברוב עם
את החגים החקלאיים.
מאוחר יותר התקבל במעברות

"חוק שלומקה", על פי הצעתו של חברנו שלמה הלפרין, לפיו יהיה
בקיבוץ יום שבתון בכל חגי ישראל הרשמיים כולל, כמובן, את יום
הכיפורים...

חדר

מקום המגורים של החברים ושל המשפחות

גם אחרי שהמילה "דירה" נכנסה ללקסיקון הקיבוצי, המשיכו
רוב החברים לקרוא לדירתם חדר, שבתחילה באמת היה כזה:
חדר אחד, ללא שירותים וללא "פינת אוכל" או מטבח. גם אצל
הילדים הייתה הפרדה ברורה בין ה"בית" שהיה בית הילדים,
לבין ה"חדר" בו גרו הוריהם.

חדר קריאה

מקום אליו החברים היו באים יום-יום, לקריאה
העיתונות היומית

חדר הקריאה והספרייה של הקיבוץ שוכנו בתחילה בצריף
שעמד על הגבעה, ממערב לבית הילדים הראשון ששכן במבנה
הקומונה של היום. מאוחר יותר הוא הועבר לקומה השנייה
שמעל לחדר האוכל, מקום בו נמצאת הנהלת החשבונות של
היום. המקום היה מרוהט בנוחיות ובטעם. החברים היו באים
אליו יום-יום לקריאת העיתונות ובראש וראשונה לקריאת "על
המשמר" - העיתון של מפלגת מפ"ם ושל התנועה.
מאוחר יותר חולק העיתון לכל חדר (ע"ע). במקום היו גם שבועונים

ופרסומים עיוניים, בשפות שונות ובו שכנה גם ספרייה עשירה של הקיבוץ. חדר הקריאה והספרייה של מעברות, היו מאוד ייחודיים בתנועה הקיבוצית.

חדרי האוכל

ארבעה חדרי אוכל היו במעברות - מהראשון לשכן בצריף, ועד
חדר האוכל של היוק.

עם תחילת ההתיישבות של הקיבוץ בשנת 1933 ובניית הצריפים הראשונים, הוקם על הגבעה גם צריף גדול ששימש כחדר האוכל

הראשון של הקיבוץ. כאשר נבנה בית הילדים הראשון, בבנין המשמש כיום את הקומונה והחוגים, הוקם בקומת המרתף של

המבנה אולם, אליו הועבר חדר האוכל ששכן עד אז בצריף. מאוחר יותר פעלה במקום קומונת הילדים ובהמשך, הוקם במקום חדר הכושר לזכרו של אדם גורן ז"ל, בנם של עליזה ויגאל גורן, שנפל במלחמת לבנון

השנייה.

בשנת 1938 החלה

הקמת חדר

האוכל המשמש

כיום מועדון לחבר.

אדריכל התכנון

היה ויטל לוי,

אחיו של אחד

מחברי הקבוצה

הבולגרית,

מראשוני הקיבוץ.

הוא ביצע את

העבודה, מבלי

לדרוש תמורה

כספית עבודה. למימון חלק מעלות הבנייה נתקבלה אז תרומתו של ז'ק אסיאן, יהודי מהעיר דופניצה שבבולגריה, דודו של חברנו יוסף ערב שהיה מראשוני ה"בולגרים" בקיבוץ. למעשה הוא ביקש לתרום את הסכום להקמת בית כנסת בקיבוץ, אך אחרי שהוסבר לו שהקיבוץ אינו חפץ במוסד כזה הוא הסכים שתרומתו תסייע להקמת חדר האוכל, שהיה המבנה הציבורי הראשון.

הקומה השנייה של מבנה זה, בה ממוקמת הנהלת החשבונות של היום, נבנתה מאוחר יותר ושימשה עד להקמת בית התינוקות בשנת 1948, כבית התינוקות הראשון של הקיבוץ. לאחר מכן, שכן בה חדר הקריאה (ע"ע).

בשנת 1967 נחנך חדר האוכל הנוכחי. קומת הקרקע שלו, שימשה במלחמת ששת הימים כמקלט לתינוקות.

חוג דרמטי

*פעל בקיבוץ בשנת ה-50 (ז). בהצרכנו של שגן
גיאתרון "האולה" צבי רפאלי.*

חברי החוג העלו מספר הצגות לילדים וכן את "הבאר", מחזה שנכתב על ידי רפאל רוזנצווייג, שהיה חבר ההשלמה הגרמנית (ע"ע).

חוויות

*אוכנית מסכון אישית. שנועדה לצבור כספים
המיועדים למימון נסיעות פרטיות ארוכות.*

עם הפרטת תקציב הנסיעות הפרטיות לחו"ל (ע"ע), להן היו זכאים החברים אחת למספר שנים, חיפשו דרך שתקל על החברים לצבור ולשמור את המקור המצטבר לנסיעות אלו, כך שהתקציב לא יתמוסס בהוצאות השוטפות. הוחלט להקים קרן פנימית בנייהול הנהלת החשבונות, בה החברים יוכלו להפקיד כספים מתקציבם ארבע פעמים בשנה (בתחילת כל רבעון) ולצבור אותו למטרה זו. פיקדונות אלה נשאו ריבית בשיעור שנקבע מדי תקופה על ידי הנהלת הכספים של הקיבוץ, בהתאם לתקנון שאושר בשיחה. השם חוויות נגזר מראשי התיבות של מטרת הקרן (להיות בחו"ל). למרות שחוויות נבנתה למטרה מוגדרת, זו תוכנית חיסכון אישית של החברים והם רשאים להשתמש בכספים שחסכו לכל מטרה.

החורשה

*אורגן עצי אקליפטוס, בשטח שצוי נבנתה אג"כ
שכונת המטוס (ע"ע).*

בשטח זה שהיה ביצתי מאוד, הייתה נטועה חורשה של עצי אקליפטוס. מטרת הנטיעה הייתה להחיש את ייבוש השטח. עם ייבוש השטח, הוקמו בחורשה זו אוהלים לנוער התורכי, שהוחלפו אח"כ בצריפי מגורים, שגם שימשו לעיתים לצורכי משק שונים.

חורשת התנים

*אורגן כריזה הדירואי של גבעת המוסד (ע"ע),
אמנה היו בוקעים ילול של תנים.*

חורשת עצי אקליפטוס זו קיימת עד היום. בעבר, כאשר האזור היה פראי ומרוחק ממרכז הקיבוץ, היו בוקעים מהאזור יללות של להקות גדולות של תנים. כך השתרש שמו של המקום. החורשה שמשה כמרכז לוגיסטי של הצבא הבריטי במאורעות 1936 ובמקום גם הוטמנו סליקים ונערכו אימוני הפלמ"ח. לאורך השנים שימשה החורשה גם ל"מבחני אומץ" בפעילויות התנועה ורק הגיבורים (והתמימים), היו מוכנים ללכת לשם בשעות החשכה. מאוחר יותר, נהגו לבנות בה אוהלי אינדיאנים של החברה הצעירה ולעשות שם משחקי ל"ג בעומר. מכאן, שמה השני: "חורשת האינדיאנים".

חינוך משותף

שיטת הינוך שפוטגה בגנוסה הקיבוצית, על זרימה השונים.

התפיסה החינוכית דאז גרסה שהילדים "שייכים לקיבוץ" והוא הגורם החינוכי המרכזי שלהם, כשההורים משלימים אותו בשעות המפגש של ילדיהם עם המשפחה. הנחה נוספת הייתה שההורים חייבים להקדיש את מיטב זמנם ומרצם לעבודה ולפעילות חברתית, במקום "לבזבז זמן" בניהול משק בית, לצורכי המשפחה. בהתאם לתפיסה זו נבנו בתי ילדים מיוחדים בהם הילדים גרו, למדו, אכלו ואף התקלחו יחד, במקלחת משותפת לשני המינים, בכל הגילאים (על השפעות שיטה זו על הצעירים, חלוקות הדעות...). במסגרת זו הונהגה גם לינה משותפת (ע"ע) של ילדים בכל הגילאים בבתי הילדים, בנפרד מהוריהם. הילדים היו הולכים להורים (ע"ע), רק בשעות אחרי הצהריים.

לצד המערכות הלימודיות הייחודיות הונהגו

גם מסגרות חברתיות רב גוניות של החניכים, אינדיווידואליות או משותפות. תפיסת היסוד של החינוך המשותף הייתה בנויה על שלושה גורמים בעלי זיקה הדדית: המסגרת הקיבוצית המחנכת, חברת הילדים וההורים. שיטה זו זכתה בזמנה להערכות מקצועיות נלהבות, הן בארץ והן מחוצה לה. בשנת 1985, חל במעברות שינוי קיצוני בכל שיטת החינוך והבנים עברו לגור בבתי הוריהם, בלינה משפחתית (ע"ע). זאת, לאחר דיונים סוערים וטעונים במספר שיחות קיבוץ.

חיתולים

גיאוליס מבד כותנה לשימוש רב-
פעמי, בהם השתמשו לפני המצאת
הטיטוליס.

לפני המצאת החיתולים החד-פעמיים השתמשו בחיתולי בד, אשר דרכם היה קל מאוד לחוש בריח ההפרשות ולזהות את הצורך בהחלפתם... את החיתולים הללו היו מכבסים במכבסה בתוך שקיות ותולים אותם לייבוש, לשימוש חוזר. הייתה דרך מיוחדת לקיפולם, שנועדה להקל על משימת חיתול התינוק. עבודת קיפול החיתולים הרבה, הייתה בעבר אחד מעיסוקיהן של שומרות הלילה. חיתולים אלו משמשים עד היום את

האמהות והמטפלות בבתי התינוקות, אם הם עברו "הסבה" ולמעשה ממלאים רבים מהפונקציות שמילא ה"פי-4" (ע"ע) בעבר. בהקשר זה מעניין לציין את המילה החלופית לצואה, ששימשה את ההורים ואת המטפלות של ילדים בגיל הרך באותה תקופה - "אָאָ"...

חפירות ארכיאולוגיות

*על שתי גבעות הכורכר של מעברות נחל כ-20
מערת קברי, שנחפרו ברוך אצור
הקיבוץ.*

החפירות התקיימו בין השנים 1966-1980 מטעם אגף העתיקות, בהשתתפות הפעילה של חברינו שמעון דר ויונתן פלד ובסיוע חברי קיבוץ נוספים. במערות התגלו ממצאים החל מהתקופה הכלקוליתית (האלף הרביעי לפני הספירה) ועד לתקופה הפרסית-הלניסטית (מאות רביעית-ראשונה לפנה"ס).

אוסף הפריטים שנתגלו במערות אלו מוצג במוזיאון, הבנוי על גבי מערת קבורה מתקופת הברונזה התיכונה א' (2000-2200 לפנה"ס), שנחשפה כאשר נחפרו היסודות לבניית בית מעל אותו המקום. התברר שהקדמונים חיו בגבעת נפוליון (ע"ע) וקברו את מתיהם בגבעת מעברות - ההיפך מהנהוג בימינו...

ט

טבריה בבית

*טיפולים במחלות ריאומטיות, כאמצעות כוח שהובא
מאזור טבריה.*

בקומה השנייה של בניין המכבסה הותקנו בזמנו כמה חדרים ששימשו לטפול בחברים שסבלו ממחלות ריאומטיות ובעיקר מכאבי גב, שנגרמו בגלל העבודה הפיזית הקשה וכן בהשפעת הלחות הגבוהה, ששררה באזור זה. הטיפול נעשה באמצעות בוך שהובא למטרה זו מאזור טבריה, חומם במקום ונמרח על גופו של הפאציינט, ששכב לאחר מכן עטוף במגבות.

בפסנט זה השתמשו כתחליף לשהייה במרחצאות בטבריה, דבר שהיה באותם הזמנים מעבר ליכולת הכלכלית של הקיבוץ.

טורטליה (Tortelier) ומשפחתו

הז'אן הצרפתי הנוצרי פול טורטליה, בא באמצע שנות ה-50 לאיווה עם משפחתו במעברות.

בשנת 1955 הוזמן טורטליה כסולן לקונצרט חגיגי, לרגל פתיחת היכל התרבות בתל אביב. בזמן שהותו בארץ הגיע לביקור

במעברות
והתלהב
מהמקום ומדרך
החיים של
הקיבוץ. כעבור
זמן חזר לארץ
וביקש להתגורר
אצלנו עם
משפחתו: אשתו
מוד, שגם היא
צ'לנית מחוננת,
בתם שלומית
ובנם פסקל,
שמאוחר יותר
הפך לפסנתרן
ומנצח בעל
שם עולמי.
בהמשך, הביא
פול למעברות
גם את אמו ואת
אחותו ז'נבייב
שחיה בקיבוץ
שמונה שנים,
בהן לימדה
מוסיקה במוסד
החינוכי. יתר
בני המשפחה
שהו אצלנו עד
לפרוץ מבצע
סיני בשנת 1956.
הם השתלבו
בחי החברה

ובין סיורי ההופעות בארצות העולם, עבדו בענפים שונים. עיסוקיהם המוסיקליים והמתח הביטחוני שהיה בארץ לא אפשרו להם להמשיך לשהות אצלנו והם חזרו לארצם, אך המשיכו לשמור על קשר עם הקיבוץ ועם חבריו, לאורך שנים. בעקבות התנסותו בחיי הקיבוץ, טורטליה גם כתב סימפוניה בשם Israel Symphony.

טיולי אביב

טיולים האוניס שהתקיימו אצל אסנה, כשיאה של עונת הפריחה האביבית.

חלק ניכר מאוכלוסיית הקיבוץ על זקניו, מבוגריו, ילדיו ותינוקותיו, השתתף בטיולים אלו שהיו פופולאריים ביותר. לפעמים הטיול התקיים כחלק מחגיגות יום העצמאות ובכל שנה למקום אחר: הכרמל, הגלבע, יערות מנשה ועוד. הטיול היה משולב בהליכה קצרה ופיקניק בחיק הטבע ובמהלכו נערכו תחרויות, משחקים היתוליים ועוד. טיול האביב היה חלק מהווי חיינו והכל ציפו לו בכליון עיניים.

טיולי החודש

טיולים משפחתיים אודשים שארנה ועדה שהוקמה כחודש אס כק, אכל הקיבוץ.

כשהייתה ועדה פעילה, התקיימו טיולים אלו בערך אחת לחודש ולרב יצאו אליהם לפחות בשני אוטובוסים. בשנים האחרונות הלך ונמוג מנהג יפה זה ומדי פעם עוד יוצאים לטיול רק במסגרת חג כלשהו. עם גידול צי הרכבים בקיבוץ, ויתרו משפחות רבות על המנהג הקיבוצי המשותף והחלו לצאת לטיולים בכוחות עצמן.

טיולית ראשונה

שתי גרסאות אמסאית משוכללות יותר, שהסיעה עובדים אמפאלו אבריו
אישלבי הסביבה.

כאשר מסיבות גיל יצאה משאית ה"בובי" (ע"ע) המקורית מכלל שימוש,
החליפה אותה משאית חדישה ומשוכללת שהייתה נוחה בהרבה ונקראה
"טיולית". גם

משאית זו הייתה
דו-תכליתית,
להובלת משאות
ולהסעת נוסעים,
לכן הותקנו בה
ספסלים שהיו
נתונים להסרה
לפי הצורך. היא
הייתה סגורה
הן בצדדים
והן מאחור, כך
שהנוסעים לא

כוסו אבק כפי שקרה בנסיעות עם ה"בובי"...
טיולית זו הוחלפה עם השנים בכעין "אוטובוס" ושימשה רק להסעת נוסעים,
בעיקר להסעות של עובדי המפעלים לשטח המפעל ולחזרה ממנו. היו
מותקנים בה מושבים קבועים, כמו באוטובוסים.
היא שימשה גם את החברים בנסיעות לנתניה "עם הפנים לחבר" (ע"ע).

טיולית זו הייתה צבועה בצבעים צעקניים, שהיו חריגים באותה תקופה.
במשך השנים, עובדי המפעל הרבים שחלקם כבר היו מבוגרים, התקשו
בנסיעות בטיולית שמושביה לא היו נוחים והורגשו בה היטב כל מהמורות
הדרך, כשלעיתים אף דלף גשם מהגג שלה. שמה הוסב אז בהומור
ל"טלטולית" ע"י שלמה אגוזי, שהיה הנהג הקבוע שלה. באותה תקופה

התנהל ויכוח במוסדות הקיבוץ אם להחליפה באחרת, אך כשהוחלט במפעל להעביר את הסעות העובדים לחברות הסעה פרטיות, היא נמכרה. במקומה נקנו משאיות נוספות, שגם הן נקראו באותו שם.

טיפול חולים

הבאת אוכל הגברים שמסיבות כריאות, לא יכלו להגיע לארונות בגדר האוכל.

הטיפול ניתן ע"י החובשות (כך קראו אז לאחיות) והיה מלווה בסיוע לסידור החדר, הבאת העיתון היומי ומצרכים נחוצים. היקף העזרה היה תלוי בנסיבות... ובמידת נכונות המטפלת ששובצה לתפקיד.

טלוויזיה ראשונה

מקלט הטלוויזיה הראשון נשכר והוצב בעזרה (ע"ע), כך שלא הגברים יוכלו לצפות בה.

באותה עת היה רק ערוץ אחד, ששידר בשחור-לבן. השידור הראשון של הטלוויזיה הישראלית היה מצעד העצמאות של צ.ה.ל בשנת 1967, שלאחריו פרצה מלחמת ששת הימים. בחודש דצמבר 1973 התקיים בשיחת הקיבוץ דיון ממצה, סביב השאלה האם לרכוש מקלט טלוויזיה לקיבוץ.

במהלך הדיון ומול אלה שחייבו את ההצעה, התייחסו חברים לנושא גם מן הפן העקרוני: הם ראו בקניית

טלוויזיה ובצפייה בה, איום על המרקם החברתי-תרבותי של הקיבוץ ושל הילדים ולכן הסתייגו נמרצות מההצעה. לבסוף הוחלט שעם השלמת בניית העזרה (ע"ע) במבנה של חדר האוכל החדש, יירכש מכשיר טלוויזיה ויותקן בקיר הצפוני של העזרה, במקום בו יוכלו כל החברים לצפות בה בנוחיות. לזר ארויו היה היחידי שהפעיל את

הטלוויזיה, כיוון וגם כיבה אותה והחברים האחרים לא הורשו לגעת בה. בהמשך, חולקו על ידי הקיבוץ טלוויזיות לדירות החברים ובשנת 1983, החלה חלוקת מקלטי טלוויזיה צבעוניים, על פי תור הוותק.

טלפון ראשון

קו טלפון יגדיו, ששימש את אמוס צאל והן אגבריים, לפני התקנת הטלפון הציבורי.

בראשית הקיבוץ הותקן המכשיר היחיד בצריף ששימש את המזכירות. לאחר מכן, עם בניית חדר האוכל הישן (ע"ע) נתלה הטלפון על הקיר של הבמה (ע"ע), בצמוד לחדר המזכירות ששכנה באותו המקום. מספר הקו היה נתניה 188. לצורך קיום שיחה היה צריך להזמין את השיחה מהמרכזייה בנתניה, על ידי סיבובים בידית ("מנואלה") של המכשיר. בתום המתנה ארוכה קבלת את הקשר המבוקש ואם היה לך מזל, יכולת גם לשמוע מה נאמר בשיחה למרות הרעש שמסביבך, מאחר וברוב המקרים היה תור של המבקשים לטלפן ולכן היו גם שותפים נוספים לשיחתך.

בהמשך, הותקנו שני טלפונים ציבוריים (ע"ע) ולאחר מכן, הותקנו טלפונים בכל דירה.

טלפון ציבורי

לפני שהותקנו טלפונים בדיירות הגבריים, עמדו ארשומן שני טלפונים ציבוריים.

טלפון אחד הותקן בתא מיוחד בקומת המרתף של חדר האוכל והשני, ליד המרפאה הישנה (שהפכה אח"כ לסטודיו לגרפיקה). במקום זה ניצב היום הפסל הסביבתי שעיצב רם בן-שואל, בכניסה לשכונת הפרדס. הטלפונים הופעלו עם אסימונים, שחולקו ע"י הקבוץ. לטלפון שליד הגרפיקה הוקצה בהמשך קו של הקיבוץ, כך שניתן היה להשתמש בו ללא אסימונים. בשעות אחר הצהרים ובערב, בעיקר, השתתף תור ארוך ליד מכשיר זה וקשה היה למצוא זמן, בו ניתן היה לנהל שיחה פרטית ממש. בנוסף לממתנים בתור, היו גם הדיירים שבבתים הסמוכים שומעים לא פעם את דברי המטלפן שלעיתים נאלץ להרים את קולו, בגלל השיבושים בקו...

אחרי שהותקנו טלפונים לכל החברים שימש הטלפון הציבורי האחד שנשאר במרתף ח"א בעיקר לחברי האולפן (ע"ע), למתנדבים (ע"ע) ולמזדמנים במקום. בינתיים הוסר גם מכשיר זה.

טרקטורים גדולים

שני טרקטורים אנקייס:

Allis Chalmers

HD - 19, HD - 20

של הענף אצבולד אפרי.

אחד משני הטרקטורים האלו נרכש בשותפות עם יהודי מברזיל. הטרקטורים עבדו בעיקר בעבודות פיתוח תשתיות, חפירת בריכות ומאגרי מים, בניית כבישים וכו'. חלק גדול מהעבודות היו בדרום הרחוק, באזורים המלח ועוד, כדוגמת סלילת כביש כורנב (ממשית) בים המלח, בדרך לאילת. הטרקטוריסטים היו

עובדים כל השבוע במשמרות ארוכות וגרו במקום מבודד ובתנאים קשים מאוד, רחוק מהבית ומהמשפחות. לקראת שבת היו חוזרים הביתה ואחרי יום מנוחה, נוסעים שוב לעבודה במרחקים.

טרקטורים כענף

כשנת החק הראשונה. הפעלת הטרקטורים נעשתה

באמצעות ענף שמדע בפני עצמו.

מדי ערב נעשה סידור העבודה, הן לטרקטורים והן לטרקטוריסטים. ככל שגדל צי הכלים הלך ופחת השימוש בבהמות עבודה. עיקר העבודות היו בענפי החקלאות: חריש, זריעה, דיש, כיבוש קש וחציר, הובלת היבולים מהשדות לבית, זיבול אורגני, ריסוסים, הובלות חצר וכן עבודות תשתית ועפר שבוצעו על ידי טרקטורי הזחל. לכל טרקטור היה כינוי פרטי, פרי דמיונם של העובדים. בהמשך, הוצמדו הטרקטורים לענפים השונים שעבדו איתם. שני הטרקטורים הראשונים של הקיבוץ היו:

טרקטור T-20

טרקטור זגל ראשון שנקנה על ידי הקיבוץ. אנוצ'ה

International, בעל 20 כ"ס.

טרקטור ראשון זה, שנרכש בשנת 1933 עם העלייה על הקרקע, שימש להובלות מהמחנה בחדרה (ע"ט) עד למקום ההתיישבות החדש: צריפים, ציוד, חפצים, חברים וילדים ועוד. הודות לזחלים שלו, ניתן היה לעבור באמצעותו את גשרי הנחל הרעועים ואת אזורי הביצות, שלא ניתן היה

לעבור בעגלות רתומות לבהמות. לטרקטור זה היה מנוע שפעל על נפט אך התנעתו, בעזרת "מנואלה", נעשתה על ידי בנזין שסופק ממיכל קטן שהותקן על הטרקטור. כאשר המנוע התחמם מספיק היו עוברים לשימוש בנפט, מתוך המיכל הגדול שהכיל אותו. עיקר עבודתו של טרקטור זה היה במטעים השונים, בפלחה, במספוא ובגן הירק.

טרקטור D-4

טרקטור הצא השני של הקיבוץ.

בצעו בו בעיקר עבודות חריש עמוק, חפירות ועבודות תשתית, נטיעות ועוד. טרקטור זה שמור עד היום, מוצב ב"גן נחליאלי" ומשמש למשחק, להנאתם של ילדי הקיבוץ ואורחיו.

שניים מתוך הגלריה של כ-20 טרקטורים שנרכשו ע"י מעברות והופעלו לאורך השנים, נמסרו בהשאלה מתמדת לאוסף של תולדות המיכון החקלאי בארץ ישראל, שהוקם בעין ורד ושם הם מוצגים, אחרי ששופצו: טרקטור אופנים פרגוסון 23 וטרקטור זחל HD-7.

יושב/יושבת

הורה גורן שמשקיבו היה לשאר כל הילדים בצי הצא. עצ אבא שומרת הילדה (ע"ע).

התורן היה נשאר בגן לאחר שההורים השכיבו את הילדים ונפרדו מהם, עד לתחילת המשמרת של שומרת הלילה. תורנות זו נמשכה בערך בין השעות

22:00-20:30. לאחר היושב הגיע הישן

(ע"ע), כלומר זה שישן בגן הילדים בחדר

שהוקצה לכך, על פי התור.

ילדי חוץ

ילדים שלא נולדו בקיבוץ אך
נשארו ע"י הוריהם מהעיר,
להגות בקיבוץ תמורת גילום.

החינוך בקיבוץ נחשב אז כחינוך
ברמה הגבוהה ביותר בארץ.

הורים רבים, בעלי אמצעים מתאימים, היו שולחים את ילדיהם

להתחנך בקיבוצים. ביניהם היו גם בני משפחות חד-הוריות או ילדים מרקע של בעיות משפחתיות שונות. אלו נקראו "ילדי חוץ", קטגוריה שונה מ"בני קיבוץ", שלעתים ראו עצמם מיוחסים כלשהו. עם זאת, ילדי החוץ השתלבו ברוב המקרים בהצלחה במערכת החינוכית-חברתית של הקבוצות. לא מעט מחברי מעברות של היום התחנכו אצלנו כילדי חוץ ובסוף שנות החינוך, הצטרפו לקיבוץ והקימו בו את ביתם ומשפחתם, לעיתים כבני זוג של בני הקיבוץ.

ילדי מוסך

כינוי לילדים שנפלטו מהאימוצים מסיבה זו או אחרת ובמקום אמוץ ביולוגי באמוץ.

באותה תקופה, ילדים שנפלטו מהלימודים העדיפו לבלות את שעות בית הספר במוסך, תוך כדי ליווי פעולת העובדים בו. לא מעט בעלי מקצוע מעולים, התחילו כך את הכשרתם המקצועית.

ילדי תנובה

כינוי לאנשי אבני הקיבוצים, שהיה נפוץ בזמנו.

הכינוי התייחס לתנאי החיים המפנקים, כביכול, בהם גדלו בני הקיבוצים שקבלו אוכל ממיטב התוצרת החקלאית של המשקים גם בתקופות המחסור, חינוך על רמה גבוהה, היו מוגנים מהסביבה וכו'. הכוונה הייתה להציג ילדים אלה כבעלי אופי רכרוכי, אך חלק גדול מהם הוכיחו אופי שונה לחלוטין, כאשר התגייסו ליחידות המובחרות ביותר בצה"ל.

ישן/ישנה

הזיה גורן שפיקדו היה אישן כל הזאה, בזן הילדים.

תורנות זו הייתה נהוגה בגילאי הגן, בהם יש לילדים נטייה לפחד

לילה. שנת ההורה בגן נועדה בעיקר להקנות לילדים יותר ביטחון וגם להוות כתובת לבעיות שעלולות היו להתעורר, כששומרת הלילה לא הייתה מגיעה לקריאתם או שהגעתה התעכבה. עם זאת, היו מקרים שהישן נחר והילדים קראו לשומרת הלילה בטענה ש"אני מפחד מהישן"...

כיריים במטבח

מסגרת עשויה לבנים

עשויה הונחה פלטה מפלדה, לבישול וחימום האוכל במטבח.

עם הקמת הקיבוץ בישלו את האוכל על פרימוס, מאוחר יותר השתמשו בכיריים שנבנו באמצע המטבח, בצריף ליד חדר האוכל ששכן במרתף בית הילדים הראשון (ע"ע), הוא חדר הכושר של היום. הכיריים הוסקו בפחם ובעצים ואחד מתפקידיה של שומרת הלילה היה להכין את חומר הבעירה לכיריים אלה. מלאכה זו הפכה למפגש דרמטי עם יללות התנים שבסביבה ועיניהם הבהיקות. השיטה הוחלפה להסקה על ידי ברנר (מבער), שהופעל עם סולר.

אחרי כמה עשרות שנים נבנו כיריים חדשים, גם הם במרכז המטבח (הנוכחי), לבישול וחימום המזון. מסגרת הכיריים הייתה עשויה לבני שמוט במידות 4 מטר x 2,5 מטר ובגובה של 70 ס"מ בערך ולחימום הלבנים הללו השתמשו בסולר. על מבנה זה הונחה פלטה מפלדה, שהייתה לוחטת במשך כל היום ועליה מתחממת הארוחה הבאה לקיבוץ כולו. בימים ובלילות הקרים, החברים היו מתחממים מסביבה

ומקיימים במקום כעין "פרלמנט", לדיונים בנושאים שעל הפרק - בקיבוץ, בתנועה ובמדינה. המעדן האהוב על מאחרי הלילה, היה פרוסות לחם יבש מרוח בשמן ומלח, שהונחו על פלסת הכיריים עד לצלייתם. הווי זה הסתיים עם הכנסת

השימוש בקיטור לבישול וסגירת המטבח, לאחר שעות העבודה.
הרבה עניינים גורליים, הוכרעו סביב הכיריים שבמטבחנו...

כמה גשם ירד?

*נשא ראשון בו התענינו הגברים בבואם בבוקר אצרי
האכל, אחרי זילה גשום.*

במשך עשרות שנים רשמו חיים ברגר
ואחריו חנן שלג, את כמות הגשם שירד,
על פי מדידה במכשיר פשוט שהוצב
על אחד הדשאים. חנני המשיך בכך,
גם לאחר שהוקם האתר המטאורולוגי
הממוחשב של הקיבוץ.

הכפר הערבי

*כפר מאוכלס בכמה עשרות
משפחות, ששכן מעברו המזרחי
של הכביש.*

בזמן עליית הקיבוץ על הקרקע
(1933), היה כפר זה מאוכלס
בעשרות משפחות שהיו צמיתים
של בעלי הקרקעות הערביים, מהם
נרכשו אדמות עמק חפר.
שם הכפר היה חווארה, כשם הוואדי
(ע"ע). רוב התושבים היו ממוצא

בדואי וחלקם הגיעו מסודן. בתי המקום היו בנויים לרוב מחימר,
פרט לשניים-שלושה מבני אבן. עם הקמת הקיבוץ הופרשו עבור

תושבי הכפר, על פי חוק הקרקעות של

אותה התקופה, השטחים שבין הכבישים של
היום. היחסים בין הקיבוץ לבין תושבי הכפר
היו תקינים לרוב: הם טופלו במרפאה שלנו,
נעזרו בציוד לעיבוד אדמותיהם, שאבו מים
מאותו המעיין (ע"ע), ילדי הקיבוץ וילדי הכפר
שיחקו יחדיו ועוד. עם התגברות המתח
הביטחוני בארץ הגיעו למקום מסיתים
ששכנעו את התושבים לעזוב את הכפר, תוך
הבטחה שכעבור זמן קצר יגורשו היהודים
מהקיבוץ והם יוכלו לקבל את הקרקעות
והנכסים של הקיבוץ. נבואה זו לא התקיימה,

כמובן, ובהמשך אותם תושבים אכלסו את מחנות הפליטים שבנפת סול כרם. לקראת עזיבתם את הכפר, הגיעו לקיבוץ תושבים שביקשו להפקיד את מפתחות בתיהם אצל חברי הקיבוץ למשמרת, עד יעבור זעם. אחרי מלחמת ששת הימים היו ביקורים הדדיים בין חברי הקיבוץ לבין תושבי הכפר לשעבר.

כרי חפר

ענף אפיטאום בני בקרי.

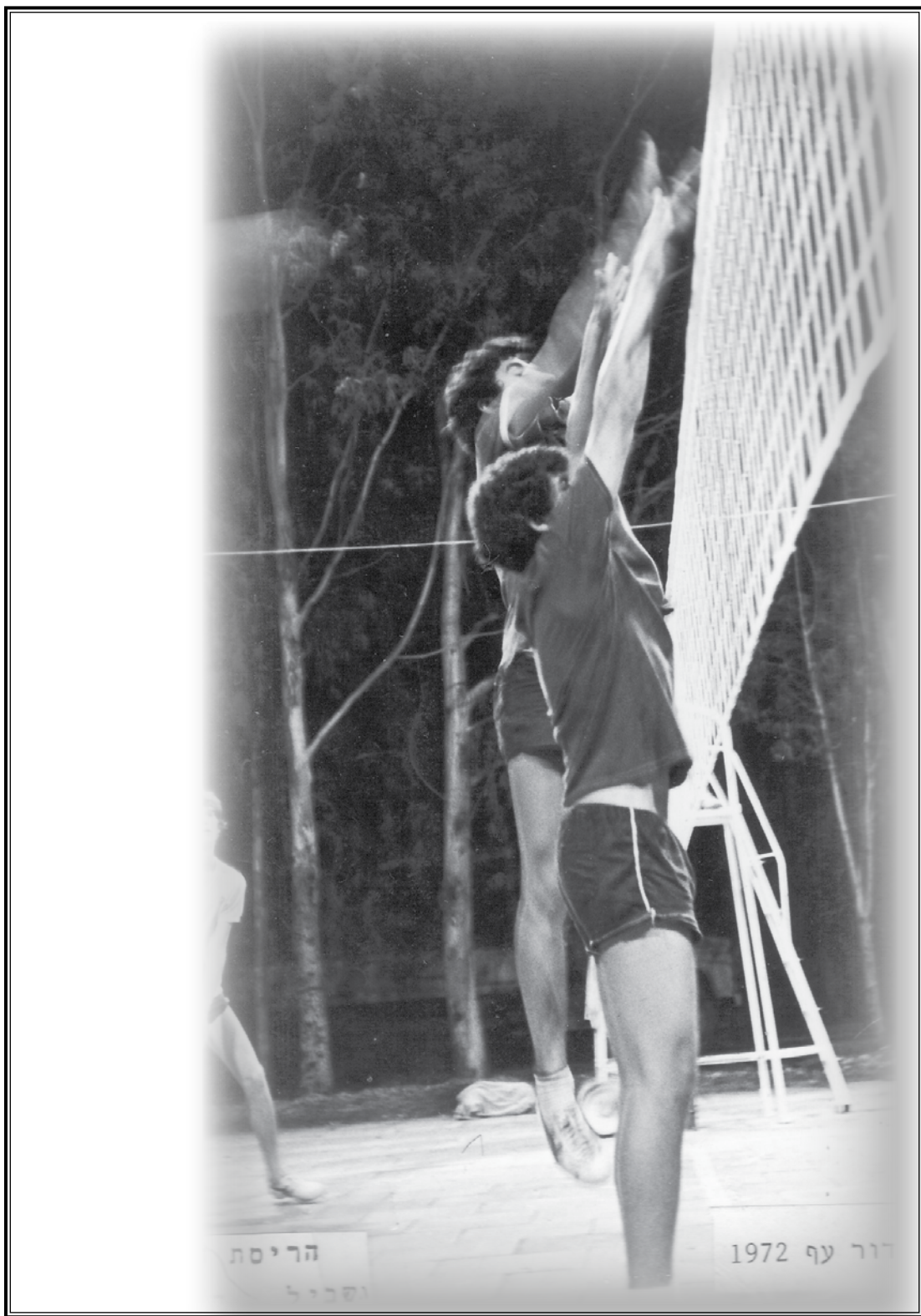
ענף זה הוקם בשעתו בשותפות עם משקיעים יהודיים מדרום אפריקה, שחלקם בשותפות נקנה מאוחר יותר על ידי הקיבוץ. לצורכי הענף נבנו הסככות, העומדות בחלק הדרומי של המשק (ליד משמר השרון). העגלות שנולדו ברפת היו מיועדות להגדלת העדר או לתחלופה של עדר החולבות ואילו העגלים, הועברו להמשך גידולם בסככות של "כרי חפר" עד להגעתם למשקל המתאים למכירה לבתי המטבחים. הענף התקיים לאורך שנים עד לחיסולו בשנת 2003, עם העברת הרפת למקומה הנוכחי.

כרם ענבים

עץ גמילת שנות ה-60 של המאה הקודמת, היה במעברות כרם ענבים.

הכרם הראשון ניטע למרגלות גבעת נפוליון (ע"ע) ועבדה בו אסטרה פורת. את הענבים בצרו בגיוסים רבים של החברים. מאוחר יותר, ניטע הכרם בשטח שמעבר לכביש, בסמוך לפרדס ב' (ע"ע). כשהוחלט לעקור את הכרם, ניטעו במקומו אשכוליות. החלקה כולה נקראה "פרדס ב'". הגידולים חוסלו בסופו של דבר וחלק מהשטח צורף לפארק נחל אלכסנדר. באדמות שנתרו ברשות הקיבוץ, ניטע בשנת 2007 ביוזמתו של שאול דניאל, כרם זיתים.

ל

להוריד מהמושב

*הענש ירד שהפך את כלי השימוש באופניים
המשותפים.*

מי שלא החזיר את האופנים בשעה הנקובה, התפרע בנסיעה ולא שמר עליהם כיאות, היה נענש בהוצאתו מהתור לזמן קצוב. היו "מורידים אותו מהמושב".

להקת העץ

*שמה של קבוצת כדורסל שהייתה
מורכבת מחברים מבוגרים ופעלה
בשנות השבעים.*

חלק מחברי הקבוצה היו בצעירותם שחקני כדורעף. המשחקים היו מתקיימים פעם בשבוע, בין שתי קבוצות. רמת הצעקות והויכוחים בין השחקנים בזמן המשחקים הייתה גבוהה מרמתן המקצועית של הקבוצות... להבדיל מנבחרות הכדורעף של הקיבוץ, להקת העץ לא השתתפה בתחרויות ועל כן גם לא זכתה בגביעים ובמדליות.

לחמנייה

*פעם או פעמיים בשבוע, היו מלקים בארוחת הבוקר
לחמנייה אצל אבי.*

הלחמניות חולקו ביום ב' ואו ביום ה' - תלוי במצב הכלכלי של הקיבוץ. חלוקת הלחמנייה גם עזרה לזכור את היום בשבוע: אתמול, היום או מחר, חילקו או יחלקו לחמנייה...

לימודים אקדמיים

מסלול שנעשה ליטליא ויוני, רק לארי שנים רבות בגיי מעברות.

במשך עשרות בשנים הקיבוץ לא ראה בלימודים אלה מסלול חיוני, המתאים לחייו ולצרכיו. התחום הבלעדי כמעט שהיה מקובל בנושא זה, היה

הכשרת אנשי חינוך או קורסים מקצועיים קצרים. בלחץ החברים הצעירים וגם בעקבות כניסת הקיבוץ לפעילות בתחומי התעשייה, חל שינוי בגישה אך גם אז, הוגבלו ואושרו הלימודים רק כאשר הוגדרו כ"לימודים פונקציונאליים" (ע"ע). כלומר, על פי צרכים ופניות ספציפיות של ענפי המשק. מי שרצו בלימודים שלא תאמו גישה זו, עזבו את הקיבוץ והלכו לדרכם. עם השנים השתנתה גישה זו באופן מוחלט: הקיבוץ החל להכיר בחשיבות הלימודים האקדמיים, אך מסיבות תקציביות הוגבל מדי שנה מספר הלומדים ועדיין ניתנה עדיפות למקצועות הנדרשים³ בענפי הקיבוץ השונים. בשלב מאוחר יותר, הובטחו לכל הצעירים לימודים אקדמיים או אחרים על פי בחירתם, במימון הקיבוץ ובכפוף לתקנון מסלול צעירים (ע"ע).

לימודים פונקציונאליים

לימודים העונים על צרכיהם של ענפי הקיבוץ ומפעלי הגעשייה שלו.

בתחילת עידן מתן השכלה אקדמית (ע"ע) לכל בני מעברות, קבעו מוסדות הקיבוץ באישור שיחת הקיבוץ, את המקצוע שירכוש הסטודנט. הלימודים היו מכוונים בעיקר על פי צרכיהם של מפעלי התעשייה שהתחילו להתפתח אז ואישור לימודים ניתן רק למקצועות המבוקשים בקבוץ שהיו: חינוך, תעשייה ובריאות, אך היו גם יוצאים מן הכלל. מאוחר יותר, אפשרו לסטודנטים לבחור בעצמם את תחום השכלתם, על פי נטיות ליבם.

לינה משותפת

שיטה בה כל ילדי הגברים ישנו בבתי הילדים יחד עם בני גילם, בנפרד מהוריהם.

מאז היווסדה של התנועה הקיבוצית על כל זרמיה הונהגה בה הלינה המשותפת, פרט לקיבוצים בודדים שנהגו אחרת. דורות ההמשך של הבנים לא השלימו עם הסדרי הלינה המשותפת של ילדיהם ובקשו לבטל אותה. לבסוף ובהדרגה, בוטלה הלינה המשותפת בכל הקיבוצים ובשנת 1985 היא בוטלה גם במעברות. על היתרונות והחסרונות של הלינה המשותפת מתנהל עד לימינו אלה ויכוח נוקב בקיבוצים, בספרות ובתקשורת ואף במחקר האקדמי.

לינה משפחתית

איתן כל הילדים בדירות הוריהם, לאגרי שהדירות האמא/אבא/ארוך זה.

לאחר שיחות סוערות ודיונים מעמיקים וטעונים מאוד, הוחלט במעברות בשנת 1985 לעבור בצורה מסודרת ללינה משפחתית ולבטל את הלינה המשותפת (ע"ע) בבתי הילדים. השינוי במעברות החל ביוזמות פרטיות להלנת ילדים בבתי הוריהם, לאחר שמספר משפחות לקחו את הילדים לביתן בפועל.

השינוי במעברות החל ביוזמות פרטיות להלנת ילדים בבתי הוריהם, לאחר שמספר משפחות לקחו את הילדים לביתן בפועל. יוזמות אלו התסיסו את הציבור וזכו לגינוי גם מצד המוסדות אך יחד עם זה, הן האיצו את התהליך.

אחרי שקיבוצים רבים עברו לשיטת הלינה המשפחתית, החלו גם אצלנו הדיונים בשינוי השיטה וההחלטה הסופית התקבלה לאחר משאל, שבו השתתפו כל חברי הקיבוץ.

בעקבות קבלת ההחלטה עברו הילדים בכל הגילאים לישון אצל הוריהם ונעשתה עבודת בינוי גדולה, כדי להתאים את דירות החברים הקטנות ללינת ילדים. שכונה שלמה של בתי קומותיים, הוסבה ללינה משפחתית והדירות שהותאמו לכך באותה שכונה, קבלו את השם "דירות הלינה המשפחתית" (לנ"מ). גם הפנימייה במוסד החינוכי "רמות חפר", בוטלה בשנת 1987.

לך לאורגה!

ביטוי המבטא את דבריו של אגף לשינה או קטיעת היכוח.

באמירה נפוצה זו היה משתמש מי שרצה להפסיק, לקטוע ויכוח או להיפטר מאחד המתווכחים. היא הייתה מקבילה לאמירה "אל תבלבל...!" ספק אם מי שהשתמש באמירה זו היה מודע לעובדה, שאורגה הוא שמו של נחל קטן הזורם בקרבת העיר גורקי, שבברית המועצות לשעבר...

מ

מאפייה

באמצע שנות ה-30 הייתה בקיבוץ מאפייה שנבנתה בהמשך למכבסה, במפאס הגמאן.

במאפייה זו היו אופים מדי יום ביומו לחם עבור אוכלוסיית מעברות. בימי ו' היו אופים עבור הילדים "קיפפל" - לחמניה בצורת חצי סהר, לה חיכו הילדים בכיליון עיניים. דב אסא היה האופה הראשון בקיבוץ. כיום מתבצע במקום זה ("הבור", בלשון עובדי המכבסה) מיון הכביסה מהתאים לתוך עגלות, אותן מעלים למכונות בעזרת מעלית.

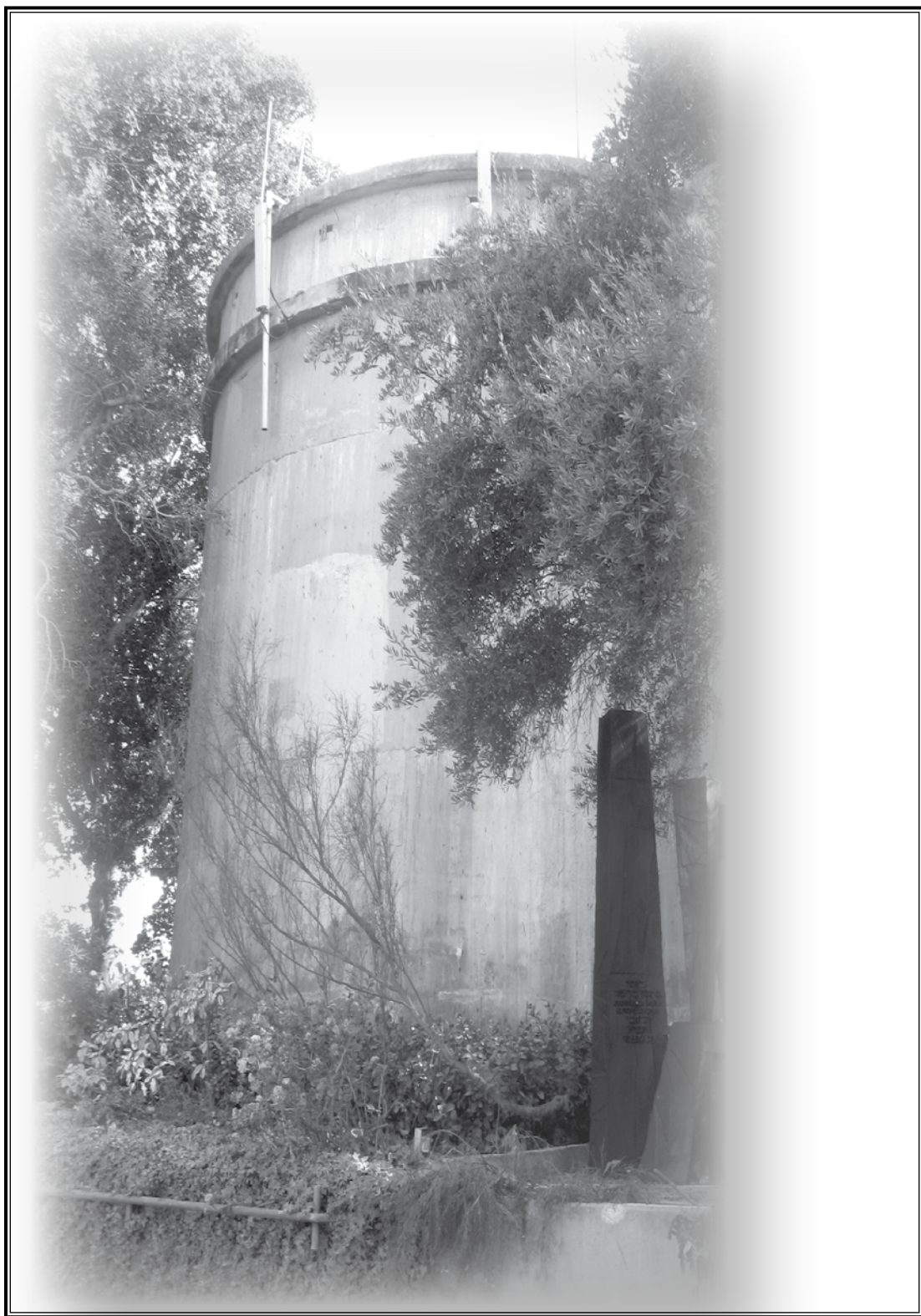
מבצע חציר

הגיוס האימונולוגי ההמוני, לאיסוף ולהובלה הכיתה של גבולות הגביר מהשדה.

איסוף החבילות הפזורות בשדות הגידול וסידורם במתבנים המקורים ובערמות שבקרבת הרפת, הייתה עבודה (וחוויה) שנמשכה יום שלם.

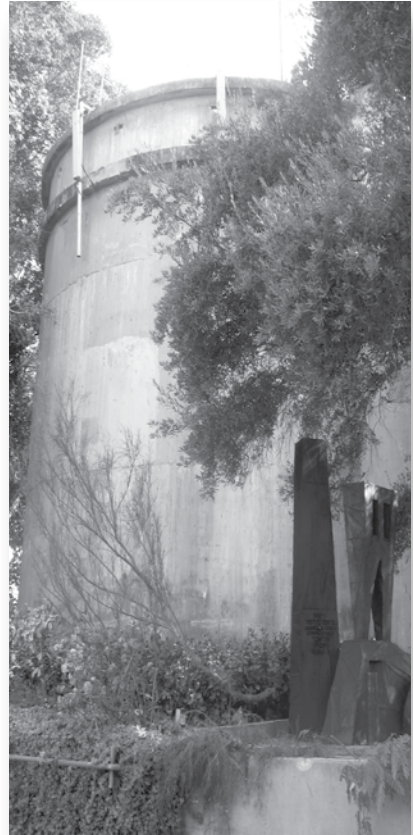
היא נעשתה תמיד לאחר שעות העבודה או בשבתות. היו מעמיסים את החבילות על כל המשאיות וכלי הובלה אחרים, כולל על ובתוך תא הנהג, כי הייתה תחרות בין המובילים מי יביא יותר חבילות ב"נגלה" אחת. אלו שלא עבדו בהעמסת החציר, בהובלה או בסידור החבילות במתבנים, היו מכינים מחלקים לעובדים כיבוד, שתייה וגלידה לילדים, כחלק בלתי נפרד של המבצע.

מגדל המים

המבצא התנגשא מול הכניסה לגדר האוכל, שהינו
אמסשה מאגר מים.

המגדל נבנה בשנת 1936 בנפח של 400 קוב והוא מתמלא במים שנשאבים מבאר הבית (ע"ע), עד היום. בשנות הקיבוץ הראשונות הוא שימש גם כעמדת תצפית וקשר עם יישובי הסביבה, בעיקר בשעות חירום: בשעות האור באמצעות דגלים ובשעות החושך על ידי הזרקור (ע"ע) שהותקן עליו. לרגליו של המגדל, מוצב פסל מתכת דמוי פריסקופ של טנק, לזכרו של גדעון בר-ניר, בנם של חנה'לה ויעקב בר ניר שנפל במלחמת ששת הימים. ברחבה שבמקום מתקיים מדי שנה ביום הזיכרון, טקס לזכרם של חברי מעברות שנפלו במערכות ישראל.

מהנדס וולך

היה חבר אמסבלת כראשית
דרכו אל הקיבוץ. מהנדס
בניין במקצועו.

וולך תכנן מבנים שונים בקיבוץ בכל התחומים: בתי מגורים, בתי ילדים, מגדל המים, המכבסה והמאפייה (ע"ע), מבני משק ועוד. על שמו היה קרוי גשר הבסון על אחד היובלים של הנחל, מאחורי השטחים של הכפר הערבי (ע"ע). זה היה הגשר שחיבר את הקיבוץ לאדמות המזרחיות שלו. הוא נבנה על אדמה ביצתית, יסודותיו שקעו והעבירות עליו הייתה בעייתית. לבסוף הוא נהרס באמצע שנות החמישים.

מוזמנים לשיבת מזכירות

רשימה שפורסמה על אודות המזכירות עם שמת הגברים
שהזמנו לשיבת המזכירות.

לקראת הישיבה השבועית של המזכירות, פורסמה על לוח המודעות רשימת המוזמנים להופיע בישיבה, עם פירוט השעות לכל אחד.

הרשימה עוררה סקרנות ורכילות, במאמץ לנחש באיזה עניין הוזמן פלוני או אלמוני לשיבה.

מוסד חינוכי

בית ספר עם פנימייה לכתוב המשך (ז' - י"ב), שנסד בשנת 1945.

בני הקיבוץ הראשונים התחנכו בתנאי פנימייה במוסד שבקיבוץ משמר העמק, שהיה המוסד החינוכי הראשון של הקיבוץ הארצי. לאחר מספר שנים הוקם המוסד החינוכי במעברות כמוסד הדרומי של הקיבוץ הארצי, גם הוא כפנימייה, על גבעת הכורכר הדרומית של הקיבוץ. בשנים הראשונות התחנכו במוסד במעברות גם נערים מעין שמר ובהמשך, בזמן מלחמת השחרור, נשלחו אליו הנערים מנגבה, כפר מנחם וגת.

בשנת 1960 קיבל המוסד

את השם "רמות חפר" וקלט את כל ילדי הקבה"א מהסביבה הקרובה: העוגן, יקום, געש, נחשונים וחורשים ואת ילדי קיבוצי התק"מ - משמר השרון ושפיים. במוסד התחנכו גם ילדי חברות הנוער "ניצנים", "אורן", "אבוקה" ו"הגדוד הבוגר" ולקבוצות שהתחנכו במוסד הצטרפו לאורך כל השנים גם ילדי חוץ (ע"ע). ליד המוסד פעל משק לימודי, בו התלמידים עבדו ולמדו בענפי חקלאות שונים. לא פעם שאלו אנשים באיזה "מוסד" מדובר בגלל האסוציאציות, הן ל"מוסד לתפקידים מיוחדים" והן למוסד לחולי נפש... בשנת 1990 הפך "רמות חפר" לבית ספר אזורי של המועצה האזורית עמק חפר.

מועדון הח"צ (חטיבה צעירה)

מועדון המיועצ לבילוי גברי של צעירי הקיבוץ מסיומ בית הספר ואילך, עם אורגיהם.

עם ריבוי קבוצות הבנים שהשלימו את לימודיהם, יצאו לשחת הצבאי וחזרו הביתה, או יצאו לשירות תנועתי (ש.ש.ש. - שנת שירות שלישית), התעורר הצורך

להקים עבורם מסגרת חברתית ומשימתית ייחודית משלהם. היוזמה עלתה ברמה התנועתית הכללת, כדרך ליצירת מסלול המותאם לצרכים ולמשאלות של גילאים אלה, בקליטתם כחברים בקיבוץ. פעילויות הח"צ שהחלו בשנת 1960 התקיימו בעיקר במועדון משלהם, שהוקצה למטרה זו וצויד בהתאם. הוא פעל באופן ארעי במקומות שונים בקיבוץ עד שהתמקם באולם ההתעמלות דאז, שהיה במקור מבנה דיר הצאן (ע"ע). המועדון פונה והרסו את המבנה כשהוחלט לבנות במקום שכונת מגורים חדשה. באותה תקופה הועברה הרפת מחצר הקיבוץ לאזור "שלושת העצים" (ע"ע) והתפנו בור התחמיץ והמזבלה, שהיו סמוכים אליה. בור התחמיץ עבר הסבה לשימוש כמועדון הח"צ החלופי לאחר שהורחב, שופץ והותאם ליעודו החדש. עם הזמן נפתח מועדון זה גם לאוכלוסיה חיצונית, אך בהחלטת המוסדות הוא חזר לארח את בני המקום ואורחיהם בלבד מסיבות חברתיות, סביבתיות וביטחוניות. בשנים האחרונות החלו לגבות תשלום מאורחיהם של בני הקיבוץ. לאחר מאבקים רבים של צעירי הקיבוץ, הושגו גם כל הרישיונות הנדרשים להמשך הפעלתו.

מזבלה

*עף הקאאי אאיסוף וטיפול כפזל מבצעי הגייס
ובאורחים אורגניים.*

המזבלה הוקמה ע"י אליעזר ארדיטי שהיה מומחה בעל שם לתחום הזה, על בסיס המחקרים המדעיים שערך. הזבל היה נאסף ברפתות ובדיר הצאן בעבודת ידיים, נערם וטופל עד ל"הבשלתו" ואז הובל לדישון השדות. העבודה הפיזית הקשה של הוצאת הזבל מהסככות נעשתה יום-יום על ידי עובדי הענפים ואילו הוצאתו מהחצרות וסידורו בערמות, על ידי עובדי המזבלה. הם היו אחראים גם על ריפוד החצרות בחומר יבש: קש, נסורת עץ וכדומה. מאוחר יותר שוכללה העבודה על ידי מיכון, הן לאיסוף והן לפיזור בשדות. יעקב פישמן, ריכז את הפעלת המזבלה והדשן האורגני לאורך שנים רבות.

מחברת לילה

*המחברת כה היו שומרות הלילה רשמית את איכות
הלילה בכל בית ילדים.*

בכל בית הייתה מחברת כזו ושומרות הלילה (ע"ע) היו רשמיות בה את אירועי המשמרת של אותה קבוצה: מי בכה, מי הרגיש לא טוב, מי קיבל תרופה על פי ההנחיות, מי לא נרדם, מי ברח להורים וכן הלאה. לעתים היו הרישומים בסגנון סטירי, כיד היצירתיות של השומרת. עם בואה בבוקר לעבודה הייתה המטפלת מתעדכנת על פי הרישומים וכן עשו רבים מהורים, בדרכם לעבודה.

מחברות הקיבוץ

ספר המקץ בגוֹב אולפ ל 13 גוברות שהופקו
במשכרות בשנת 1983.

הרעיון להפקת חוברות אלו היה פרי יוזמתם של אליהו דניאל ויורם גרינבלט, בסיוע מערכת רחבה של חברי הקיבוץ. כל אחת מהחוברות הוקדשה לאחת מהקבוצות השונות שהיוו את המרקם החברתי של הקיבוץ, על מוצאם ה"אתני-גיאוגרפי" של חבריו. תוכן של החוברות הינו בעיקר סיפורם האישי-משפחתי של החברים, מסלולם התנועתי, חייהם ופועלם בקיבוץ ובמדינה. המכלול מהווה למעשה את סיפורו של הקיבוץ, דרך סיפורם האישי של חבריו. החוברות לוקטו לספר נאה ומשופע צילומים ואיורים, שראה אור בשנת 1995.

מחנה

המחנה הוא שטח הקיבוץ שאליו
שמרו מגורי הגברים.

תחילה המגורים היו אוהלים, בהמשך צריפים ולבסוף מבנים וכן בתי הילדים, חדר האוכל וכו'. אזור זה נקרא גם "הנקודה".

מחנה בחדרה

לקראת השלייה על הקרקע בשנת 1967 של היום
שמרה הקבוצה המחנה בחדרה.

חברי קיבוץ השומר הצעיר ג' (ע"ע) הרומנים והבולגרים עברו ממחנה בת גלים למחנה בחדרה, שם כבר חיכו להם ההונגרים לקראת העלייה הצפויה על הקרקע, באזור וואדי חווארת (ע"ע). במקום זה התקבצו מספר קיבוצים בהמתנה ליציאה להתיישבות בעמק חפר.

מחסן אופניים

מחנה האיזים היו מספר בואות אופניים
שהוקמו בין הקבוצות.

באותה תקופה לא היו אופניים פרטיים והילדים בכל קבוצה סידרו ביניהם תור רכיבה על אופני הקבוצה, לזמן קצוב. בסיום הסבב היו מאחסנים את האופניים במחסן, שהיה ממוקם מתחת לספריית הקיבוץ של היום.

מחסן הקירור הראשון

*מבנה לקירור האמון. שקירואיו העצים היו בנויים קש
ובין אשירה על הבידוד.*

מחסן הקירור הראשון היה ממוקם באזור שמתחת למרפאה של היום. היו מאחסנים בו תפוחי אדמה לפני השיווק, אבטיחים ומלונים לצריכה עצמית וכן כדי חלב מחליבת השבת, עד להובלתם ל"תנובה" עם צאת השבת. מאוחר יותר נבנה במקומו מחסן קירור חדיש, במבנה בו פועל כיום "בית היין".

מטבח ילדים

*מטבח מילואי, בן הכוכב
הארומה אולדים.*

מטבח הילדים היה ממוקם בחדר שבין שתי הקומות של בית הקומונה, בו הוקם האוכל לילדים, שאכלו את ארוחותיהם בבתי הילדים. האוכל הותאם לגילאים השונים וסודר לפי קבוצות. תחילה המטפלות היו באות לקחתו

מהמטבח אך בהמשך, בגלל הקושי לעזוב את בית הילדים ללא השגחה, הוא חולק לבתים על ידי חצרן בית הילדים שהיה מצויד בתלת אופן.

"מינימוטור"

הניסיון הראשון של הקיבוץ להקים מפעל גרעיני, בשנת 1962.

המפעל הוקם בשותפות עם משקיעים יהודיים אמריקאים ומטרתו הייתה לייצר מנועים חשמליים זעירים לשימוש במכשירים שונים. הוא מוקם תחילה באולם המשמש כיום להנהלת החשבונות, שהיה קודם לכן חדר הקריאה (ע"ע) של הקיבוץ. בהמשך הוא הועבר למבנה שהוקם במיוחד עבורו מול שער הכניסה לקיבוץ, הוא מבנה "תרמה" של היום. המוצרים הראשונים בהם עסק המפעל בעזרת ידע שנרכש

בשוויצריה, היו שעונים חשמליים. מאוחר יותר ייצרו במפעל זה גם תנורי חימום, המופעלים במנוע חשמלי קטן. מינימוטור לא הגיע לכדאיות כלכלית גם כשעבר לייצור מכשירים אחרים והוא נסגר בשנת 1968.

מכוורת

עף שהוקם עם גילוי בניית המערכת המשקית של הקיבוץ.

המכוורת הייתה ממוקמת בצריף עץ בקרבת מגרש הספורט של רמות חפר. בין השאר עבדו במכוורת אריה זמיר, ליזקה למפרט וקלרה גורן ורוב הדבש שהופק שם שימש לצרכי הקיבוץ. שנים רבות לאחר שהקיבוץ הפסיק לקיים את המכוורת, עוד המשיכה בכך אחת המורות של רמות חפר (ציפקה מקיבוץ העוגן), במסגרת בית החינוך. בכל ראש השנה היא הייתה מחלקת צנצנות דבש קטנות מהמכוורת, כמתנה לעובדי רמות חפר. לאחר שהפסיקה להפעיל את המכוורת, עמד הצריף נטוש עד להריסתו בשנת 2007, עם התחלת הבנייה החדשה של שכונת הציפורים.

מנות חוץ

ארוחה שהיו מכינים במטבח אגריים שצבדו ארוח אקויוץ או שנסדו אמטרה אגרי.

החברים שנסעו העירה לעבודה, לפעילות ציבורית או למטרות אחרות וידעו שלא יגיעו לארוחות בבית, היו מזמינים מראש ומקבלים במטבח "מנת חוץ". המנה הייתה מורכבת לרוב מכריך או שניים, קציצות בשר וביצה קשה (חצי ביצה...), זיתים, "גבינה צוחקת" (משולשי גבינה מותכת), ולקינח קוביית חלבה שהייתה מאוד נחשקת. כל זה, בתוספת פרי וירקות. באותם ימים לא היה מקובל לאכול במסעדות או בבית קפה על חשבון הקיבוץ או מקום העבודה. מי שהעדיף לאכול במסעדה או שהיה לו תקציב אש"ל ממקום עבודתו, היה אוכל על חשבון. מנות חוץ הוכנו גם לעובדי השדה, שם הוח המנהג של סחר חליפין במרכיבי המנה, בין העובדים.

מסלול טוקיו

שם הצופן אמסאלו המראה ונחיתה, אמטוסי הקרב הראשונים של גיל האוויר הישראלי.

באביב 1948 נבנה בשדות כפר חיים, במרחק כקילומטר מערבה משטחי מעברות, מסלול המראה ונחיתה למטוסי הקרב הראשונים של חיל האוויר

הישראלי. שם הצופן למסלול זה היה "מסלול טוקיו". המטוס הראשון שנחת בו היה "ספיטפייר" שהורכב בארץ מחלקים וגחטאות שהושאו על ידי הבריטים. חברים וילדים מהקיבוץ ומהסביבה רצו לראות את הפלא הגדול והמרגש. בהמשך, הורכבו בתוך פרדסי

הסביבה מטוסי קרב "מסרשמידט" שהובאו מצ'כיה, מפורקים בתוך ארגזים. מטוסים אלה הוטסו על ידי טייסים יהודיים מתנדבים, חובם מארצות אנגלו-סקסיות ובעיקר מארצות הברית, ששירתו כטייסים בארצותיהם במלחמת העולם השנייה. דוד בן גוריון שהיה אז רה"מ, הגיע לברך את צוותי האוויר והקרקע ואף הוא נחת על מסלול זה. גם שני מטוסי ה"מוסטנג" הראשונים וסוגי מטוסים נוספים שנרכשו בדרך זו או אחרת, נחתו במסלול טוקיו. בשנת 2000 התקיים במעברות כנס של ותיקי "מסלול טוקיו" אליו גם הגיעו כאורחים מחו"ל, אחדים ממתנדבי החייל דאז. הכנס היווה חלק מהחגיגות לציון 75 שנה לייסוד קיבוץ ג' של השומר הצעיר, הוא קיבוצנו.

מעבדת צילום

מעבדת הצילום הוקמה לשימושם של גברים רבים במעבדה, שהצילום היה גביבם.

מאז ראשיתו של הקיבוץ עסקו מספר חברים בתחביב הצילום. בזכותם קיים בארכיון הקיבוץ אוסף עשיר ומסודר של אלפי תמונות ושקופיות, שהצטברו לאורך עשרות בשנים. עם הזמן, חובבי הצילום לא הסתפקו בהפעלת המצלמה בלבד אלא דאגו להקמת מעבדת צילום, שבה פיתחו, העתיקו והגדילו בעצמם את תמונותיהם. בעת הקמתה, המעבדה שוכנה באחד ממקלטי המשקפיים (ע"ט), עם בניית חדר האוכל הנוכחי, נוצר חדר בקומה התחתונה של המבנה,

מול המכבסה, בו הוכזה הצנרת של כל המבנה. לחזר זה הועברה המעבדה, מצוידת במכשור מתקדם יותר. עם השינויים הטכנולוגים בתחום הצילום, צומצמה במידה רבה פעילות המעבדה.

מערות הדורבנים

שגי מערות שהילדים נהגו לשחק בסביבתן ונקראו כך.
כגון קוצי הדורבנים שנמצאו אידן.

מערה אחת נמצאת על "גבעת נפוליון" (ע"ע), מאחורי בית העלמין של הקיבוץ. הילדים מצאו ואספו במקום שפע של קוצי הדורבנים, דבר שהעיד על כך שחיות אלה אכלסו את המערה. מערה שנייה הייתה למרגלותיה המערביים של גבעת המוסד (שנקראה אז "גבעת הכלניות").

מערת השועלים

קטע כביש בכפר ויתקין, אשר משני צידיו גזאו עצי
פיקוס ענקיים.

עם השנים, התחברו צמרות העצים שמשני צידי הכביש ויצרו כעין "מנהרה". קטע כביש זה בדרך מהקיבוץ אל חוף הים ובחזרה, שהיה מוצל וקצת חשוך, הדליק את דמיונם של הילדים ובהגיעם למקום, היו פורצים בקריאות: "מערת השועלים"!!!

מעשנת דגים

ביתן אשיון דגים, שהקים סבא אילן באוק (אבא של בני אייזני).

המעשנת הוקמה באמצע שנות החמישים, בסמוך לבאר בית (ע"ע). הדגים שעברו את תהליך העישון היו אהובים מאוד על החברים, שגיוון בהם את ארוחותיהם.

מפעל אירוח

אוכנית אימוצית, שבמסגרתה נסעו ילדי כיתת ו' אלהארי
בקיבוץ אילן אשיון אגרים.

במסגרת התוכנית, היו ילדי כיתה ו' בחברה הצעירה מתחלקים לקבוצות בנות 5-6 ילדים ונסעו בתחבורה ציבורית לקיבוצים ולישובים שונים, להתארח אצל בני גילם. מטרת מפעל האירוח היו להתנסות בביצוע משימה בצורה עצמאית ולהכיר סביבה חברתית אחרת ואוכלוסיות שונות מזו שלנו. כל קבוצה נסעה בליווי מבוגר, שרק השגיח מהצד. עם שובם מהביקור, היו מספרים לכל הקבוצה על הרשמים וההתנסויות שחוו. היה גם מפעל דומה, בשם שלה"ב (ראשי תיבות: "שבוע להכרת החברה בישראל"). לעתים נוצרו בביקורים אלו קשרים חברתיים, שנמשכו לאורך זמן בביקורים הדדיים והתכתבויות.

מפרשיות

סירות מפרש אפעילות ספורטיבית של גברים וילדים.
בשייט מפרשיות.

הקרבה של הקיבוץ לים אפשרה פעילות ספורטיבית זו, שמשכה אליה חברים וילדים כאחד. לרשות בעלי התחביב הזה עמדה בהתחלה מפרשית אחת מדגם 420, שהיו גוררים עם רכב עד לחופי הים שבאזוה. בשייט הפעילות היו 3 מפרשיות מדגם 420 ועוד 3 מדגם "גלית". בחגים התקיימו שיוטים גם בברכות הדגים. בהמשך, נוספו למפרשיות גם סירות מנוע, לטובת חובבי השייט.

מקהלת הקיבוץ

במעברות הייתה מקהלה מאז ימי הקיבוץ הראשונים, כפי שהיה ברוך היישובים.

המקהלה הייתה חלק בלתי נפרד מחיי החברה התרבותיים של מעברות ותרמה הן להנאת הזמרים והן להופעות בפני הציבור במסיבות, חגים ועוד. מקהלת מעברות בהרכביה השונים הייתה בעלת רמה אומנותית גבוהה מאוד, בעיקר הודות לפעילותו המוסיקלית של ניסים ניסימוב (ע"ע). המנצחות הבולטות בתקופות השונות היו דבורה'לה ליברמן-ארז ומאיה (תורן) שביט, שתיהן מורות למוסיקה במערכות החינוכיות של מעברות לאורך שנים. לצידה של מקהלת המבוגרים פעלה במשך שנים רבות מקהלת ילדים בהדרכתה של אילנה מרוז, שתרמה רבות להכנת התשתית המוסיקלית של זמרי המקהלה וגם הופיעה בחגי הקיבוץ.

מקלחת משותפת

עד שנבנו דירות עם גברי שירותים (בשנת ה-50),
הקאלו הגברים במקלחת משותפת.

המקלחות היו ממוקמות בבניין הכולבו של היום. החברים היו מגיעים מצוידים במגבות ובשקיות רשת, שהכילו את ציוד הרחצה שלהם. החברות, לעומתם, נשאו את הציוד בדליים או בחצאי פחים, שהוכנו מפחי

נפט שהיו בשימוש באותה תקופה. את הפחים הכין סבא זמל, יהודי שומר מצוות שהיה פתח בכפר הולדתו ברומניה, אביה של חנה'לה זמל (שחם) ממקימות הקיבוץ.

במקום היו כפכפי עץ לשימוש המתרחצים, אך פריט זה היה תמיד במחסור. הקריאה "יש כפכפים פנויים!" הייתה נשמעת לרוב, כמו הקריאה "מים חמים!", כאשר המים שהגיעו מהדוד הסמוך אזלו והפכו לקרים. לפני החיבור לדוד הקיטור, חוממו המים בדוד שעמד צמוד למקלחת והופעל באמצעות שבבים משאריות הנגרייה, שהוכנסו לדוד בעבודה ידנית. אחרי חיבור הדוד לקיטור, נהנו החברים ממקלחת עשירה במים חמים ובזרם חזק וגם הילדים היו באים להחליק על הרצפה וליהנות מהמים. בין המקלחת של החברים וזו של החברות הפרידו תאים בהם החברים היו זורקים את בגדי עבודה המלוכלכים שלהם. אגב, הילדים הקטנים נהגו לטפס על גג המבנה ולהציץ בהנאה דרך החלונות, על המתרחצים העירומים... היו קיבוצים בהם המקלחות היו משותפות לשני המינים, אך לא אצלנו! מקלחת משותפת נוספת הייתה על גבעת המוסד ובה התקלחו בנים ובנות יחד עד כתיב "ב, לפי תור שנעשה בין הקבוצות.

מקלט הרדיו הראשון

מכשיר רדיו ציבורי, שהוצב
בחדר האוכל.

בשנות הקיבוץ הראשונות לא היו מכשירי רדיו פרטיים, להוציא מקרה יוצא דופן אחד (תמיד היו פורצי גדר...). מכשיר הרדיו הראשון שהוצב בחדר האוכל, שימש בעיקר לשמיעת חדשות מהתחנה היחידה בארץ ששדרה אז בעברית. כעבור שנים לא מעטות החלה חלוקת מקלטים לחדרי החברים, על פי תור הוותק שנשמר בקפדנות רבה. תיקוני מכשירי הרדיו בוצעו על ידי גרישה שוטוב ב"מעבדה" שהייתה מציידת היטב.

מקלטוק

מקלט בשכונת הרפת, שהפך ביוזמת זאיה בר-אנן
לזאריה לאומנית

המקלטוק נפתח בשנת 1994 וביוזמתה של דליה בר אמוץ מוצגות בו תערוכות מתחלפות בתחומי הציור, הפיסול, הצילום, מצגות רב-תחומיות ועוד. כמה אמנים מוכרים, הציגו את יצירותיהם לראשונה ב"מקלטוק" של מעברות. בנוסף, פועלות כיום בקיבוץ מספר תצוגות, גלריות ואוספים קבועים ומתחלפים:

אוסף ארכיאולוגי בתוך מבנה, בו משולבת גם מערת קבורה עתיקה. אוסף כלי נשק מלפני מלחמת השחרור, השמור במוזיאון הנשק. אוסף כלי עבודה, מכשירים ומסמכים מראשיתו של מפעל "תרימה" (ע"ע). אוסף עזרי צילום וקולנוע, במסגרת בית האמנויות. תערוכת חוצות נערכת מדי שנה מתחת לאחד הגשרים של נחל אלכסנדר שבתחום הקיבוץ, במסגרת פסטיבל "גשרים בנחל". אוסף עשיר של יצירות אומנות בתחומים שונים, השייכות לקיבוץ ומוצגות דרך קבע במבנים ומדשאות ציבוריים. הקומה השנייה במבנה בית הילדים הראשון (ע"ע), הוא הקומונה של היום, הפכה ל"בית אומנויות" ובה פועלים סטודיו לתכשיטנות וצורפות, ארכיון סרטים של הקיבוץ וסטודיו לצילום. כל התצוגות פתוחות גם לקהל הרחב.

"מקלטי משקפיים"

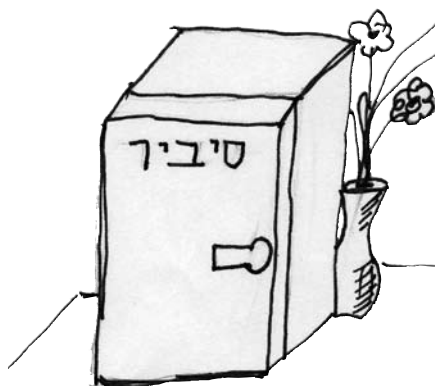
שני מקלטים ציבוריים, שנקראו בשם זה בשל צורתם הפנימית

מקלטים אלה נבנו לפני מלחמת ששת הימים, במקום המקלטים ותעלות הקשר שנבנו במשך השנים בקיבוץ. המקלטים הישנים עם תעלות הקשר נהרסו, כדי לבנות במקומם את החדשים. הם נבנו כשני חללים עגולים, מחוברים על ידי מעבר ביניהם: האחד מול הספרייה, ששמשה קודם בית ילדים, היה מיועד לילדי החברה הצעירה (ע"ע). השני נבנה מול הכניסה לבניין הקומונה, עבור בית התינוקות וגני הילדים. למבוגרים לא היו אז מקלטים, כי אם רק מקומות מחסה. במלחמת ששת הימים ירדו הילדים מספר פעמים למקלטים אלו, בהישמע האזעקה.

מקור "סיביר"

המקור הראשון שאלוקטו אברכים הגלה בשנת 1966 על פי גור האונק שלהם.

מידותיו היו זעירות (40*40*40 ס"מ) והוא עמד על כן מתכת מיוחד, שסופק על ידי המסגרייה. המקור שימש בעיקר לאחסון מוצרי יסוד כגון חלב, מרגרינה, גבינה לבנה, לבן, פירות וכדומה, שסופקו על ידי הקיבוץ תמורת נקודות (ע"ע). היו שראו בהכנסת מקררים לחדרי החברים את תחילת הסוף של ה"ביחד" בקיבוץ... הנושא אף הגיע לדיונים במועצות התנועה!

מרעה זרוע

ענין שפואה אהצנת עברי הפרות

בשטחים שבקרבת הבית ("המערב", מעבר לנחל והנפר הערבי) נזרעו צמחים מתאימים ואליהם הובלו הפרות מהרפתות שבקרבת חדר האוכל דרך "גשר הפרות" (ע"ע), שנבנה למטרה זו מבטון, במקום גשר בולי העץ שהיה במקום. השטח היה מחולק לחצרות על ידי גדרות מחושמלות במתח נמוך והפרות כונו לחצר המתאימה לפי קצב גידול הצמחים. בדרך מהרפת, לא פעם ברחו הפרות אל השדות, התפזרו בחצר ואף מצאו את דרכן לכביש דרך שער הקיבוץ, תוך כדי יצירת פקקי תנועה. באיסוף הפרות לקחו חלק הילדים, שנהגו מאוד מהעיסוק...

משדרי רדיו

משדרי רדיו פרטיים ששימשו כעיקר אצורכי בטלון ואם אישיזורים בתוך הקיבוץ.

כבר בשנת 1936 קיבל הקיבוץ רישיון להפעלת משדר רדיו פרטי. בסוף שנות ה-50 התקין מני ארז משדר רדיו חובבים והצליח לקבל גם עבורו רישיון משלטונות המדינה. המשדר הותקן בתוך חדרון שעל גג מבנה חדר האוכל הישן, במקום בו נמצא כיום מחסן ועדת התרבות. באמצעות מכשיר זה, נוצר קשר עם חובבי רדיו רבים בכל העולם. החל משנת 1962 שימש המשדר לשידורי רדיו בגל פנימי של הקיבוץ בתוכנית שנקראה "קול מעברות" (ע"ע). התחנה פעלה מספר שנים בעקבות החלטת שיחת הקיבוץ, שאישרה את היוזמה של מספר חברים. רוב הנושאים לשידור התמקדו בתחומי החברה והמשק ובמסגרתם נערכו דיונים, לעתים ערניים מאוד, ראיונות אישיים סביב לשאלות השעה ואף קטעי בידור. ההאזנה השיגה "רייטינג" מלא... הייתה גם תחנת שידור וקליטה מחתרתית שהופעלה בשרות ה"הגנה", במקום סמוי מן העין. תחנה זו מוקמה בחורשה (ע"ע), אשר במקומה נבנתה "שכונת המטוס" (ע"ע) של היום.

משחקי ילדים

בתקופה בה לא עמדו ארשת הילדים מהשבים וטאוויזיות, היו משחקי גברה מהאוננים.

"הקדרים באים" (או "מי מפחד מהפטר השחור") - משחק לשתי קבוצות, בו משתתף יחיד ניסה לתפוס או לגעת בכמה שיותר ילדים ולגרום בכך

לחלוקה אחרת של הקבוצות.

"השורד" שהתחמק מתפיסה הפך לקדר הבא וחוזר חלילה.

"אל תפיק" - משחק לשתי קבוצות: נציג הקבוצה הראשונה (על פי הגרלה) ניגש לקבוצה השנייה, העומדת בכפות ידיים מושטות קדימה. הוא טופח על הידיים המושטות תוך קריאת שלוש הברות אל-תפ-הק (הברה אחת לכל יד) ובורח.

הילד שטפחו על ידיו אחרון, רודף אחרי המכה ומנסה לתפוס אותו. מנצחת הקבוצה שנשארה עם יותר משתתפים (שלא נתפסו).

"חמור ארוך" - משחק בשתי קבוצות: קבוצה אחת יוצרת "חמור", כשכל ילדי הקבוצה עומדים כפופים בשורה וכל ילד מכניס את ראשו בין גליו של הילד שלפניו. ילדי הקבוצה השנייה קופצים על משטח גב ה"חמור" שנוצר, הארוך עד כמה שאפשר. קבוצת ה"רוכבים" שמצליחה להעלות על ה"חמור" כמה שיותר ילדים, היא המנצחת.

"כדור הכאה" - התמודדות בין שתי קבוצות, כשבצידו האחד של המגרש "בית" ובצידו השני "תחנה מוגנת". אחד מילדי "קבוצת הבית" (קבוצה א') מכה בידו בכדור, כשמטרתו לאפשר לעצמו ולחברי קבוצתו לחצות בריצה את השטח שבין הבית לתחנה ובחזרה. הנמצאים בתחנה מוגנים מפגיעת הכדור ויכולים להמתין להזדמנות לחזור לבית. מטרת הקבוצה השנייה (קבוצה ב') הפרושה בשטח שבין הבית לתחנה היא לכבוש את הבית ע"י תפיסת הכדור המוכה באוויר, או ע"י הרמתו מהארץ ופגיעה במישהו מקבוצת הבית כשלאחר הפגיעה, כל שחקני קבוצה ב' רצים אל הבית. רץ מקבוצה א' שהכדור פגע בו רשאי לנסות לפגוע בשחקן מהקבוצה היריבה וחוזר חלילה, עד שכל חברי הקבוצה האחרונה שהכתה שחקן יריב, מגיעים לבית ללא פגע.

משחקים עונתיים - משחקים שונים היו מגיעים בעונות מסוימות, בהן הם היו "במודה" וכולם היו משחקים בהם, כמו: גלות, 5 אבנים (בסגנון "חתול" ובסגנון "כלב"), קפיצות על חבל, תקיעת סכינים באדמה (אחרי הגשמים, כשהאדמה הייתה תחוחה), פורפורה, הקפות ועוד.

משכיבה

*מטפלת או גברת גורנית,
שגפקידה אצור אידיים
אהיפרד מהאריהם ואלהשכיבם
אישון.*

זו הייתה אחת המטלות במערכת הליונה המשותפת, בגיל הרך ובחברה הצעירה. לכל בית ילדים שובץ צוות המורכב ממטפלות קבועות, או מטפלות מחליפות שהוצמדו אליו

והילדים הכירו אותן.
המשכיבה הגיעה לבתי הילדים בשעה קבועה כדי לעזור לילדים להיפרד מהוריהם ולהשכיב אותם במיטותיהם, לאחר שחזרו משעות הבילוי המשפחתי. לרוב המשכיבה הייתה מרכזת את הילדים לשמיעת סיפור לפני ההשכבה, כדי שילכו לישון רגועים, עד כמה שאפשר. תפקידה היה להישאר בבית הילדים, עד שכולם יירדמו.

משמרת שנייה

*אלוהי בגדי האוכל, לאגרי שהתפנה מהסופרים
כמשמרת הראשונה.*

כאשר חדר האוכל הישן (המועדון של היום) היה צר מלהכיל את כל האוכלוסייה במשמרת אחת, ערכו אותו שוב למשמרת שנייה. רוב החברים נהגו לאכול במשמרת קבועה, שיותר התאימה להם.

משפחה מאמצת

*משפחה בקיבוץ היו מאמצות ילדי גוף (ע"ע) ואף נשתי
עליות הנושר שהתגבחו אצלנו.*

הילדים המאומצים הפכו למעשה להיות חלק בלתי נפרד מאותה משפחה, בכל המובנים. רוב המשפחות המאמצות היו מקיימות קשר עם בני המשפחה של הנערים ויצרו עבורם הרגשת בית, שהקלה על הריחוק מהסביבה הטבעית שלהם. עד היום יש בינינו משפחות ששומרות על קשר זה באופן קבוע.

משק ילדים

*מקום שהכילו כעלו גויס ביניים
ושימש כמשק אימוציו ילדי
הגברה הצעורה (ע"ע).*

משק הילדים היה חלק מהמערך הלימודי של בית הספר. הילדים, בהזדרכת חברים מבוגרים, טיפלו בבעלי החיים ותחזקו את המקום בשעות עבודתם. בין בעלי החיים של המשק היו עופות שונים, ציפורים, טווסים, ארנבות, קופים, ברווזים, גדיים, סוסי פוני ועוד. בשנות ה-2000 חוסל המשק, שהיה מיושן ומבניו רעועים. במקומו נבנתה פינת חי חדישה ויפה, המאכלסת בבעלי חיים שונים, לאותה מטרה של משק הילדים המקורי.

משק המוסד

משק אימודי, שנתנה לצד המוסד הינוכי
(ע"ע).

בראשיתו של משק המוסד גידלו בו בעיקר בוטנים, שנאספו במבצע גדול של ניעור השיחים וליקוט הבוטנים ע"י הנערים. בהמשך החלו לגדל בו גם דבורים, גידול שנמשך לאורך שנים רבות. יהודה שולדזש היה דמות מרכזית בהתפתחות המשק והוביל את החלק הלימודי שבו. ביוזמתו הוקם גן הירק ומטע ניסיוני של עצי פרי וכך הוא הפך את המשק חי לימודי, בעל מאפיינים מדעיים מעשיים. היו בו דיר עיזים גדול, לול תרנגולות וברווזים ומאוחר יותר גודלו במבנים אלו שלווים, כבשים, קופים, תוכים וציפורי נוי מזנים שונים ועוד. במשק נעשו גם עבודות ביוטופים של תלמידי רמות חפר, כחלק מבחינות הבגרות שלהם. את משק המוסד ניהלו במסירות במשך שנים רבות משה בוסתנאי, ישראל גורן, אריה פפו וראובן מילה. בעקבות השינויים שחלו ברמות חפר, בית הספר הוריד מעצמו את האחריות למשק משיקולים פדגוגיים, לכאורה.

לאחר כמה שנים, הוא חוסל משיקולים כלכליים ועל שטחו הוקמה "שכונת הציפורים". שם זה ניתן לה בזכות הציפורים הרבות שגודלו במשק.

מתנדבי הבריגדה היהודית

מתנדבים מארץ ישראל
שהתגייסו לסייע לבנות
הברית במלחמה נגד
הנאצים.

במלחמת העולם השנייה (1939-1945) הוקמה במסגרת הצבא הבריטי הבריגדה היהודית, שהייתה מורכבת ממתנדבים ישראלים. מתנדבים אלו התגייסו על פי קריאה של המוסדות

הלאומיים בארץ לסייע לבנות הברית במלחמתם נגד הנאצים. חיילי הבריגדה היו פעילים מאוחר יותר הן בסיוע לשארית הפליטה והן בארגון העלייה הבלתי לגלית לארץ.

14 מחברי מעברות התגייסו לבריגדה ופעלו במספר חזיתות באיחופה,

בעיקר באיטליה ובצפון אפריקה: רחל וזאב שדה, אפרא פורת, משה דגני, איליץ' חפרי, אפרים בנדה, יהודה שולדוש, יורם לוי, רפא הוזנצוייג, פישל למפרט, מיכה האושנר וחיים אגוזי (שנשלח במסווה של חייל בריטי לשליחות מטעם תנועת השוב"צ בפריז). הצטרפו אליהם מנחם זינגר-יורש (ע"ע בית מנחם) וזאב יוגב (אקרמן), שבאו מהמחלקה הגרמנית של הפלמ"ח אל הבריגדה. בהקשר זה ראוי להזכיר גם את חברנו מני ארז שהתנדב להילחם כחייל בצבא האמריקאי בימי מלחמת העולם השנייה, אף שמפאת גילו הצעיר (17) הוא לא היה חייב בגיוס. הוא הוצב על אוניית קרב במזרח הרחוק ושירת בה עד תום המלחמה.

מתנדבים

*צעירים שבאו לישראל מתוך הצדיהות עם המדינה,
במטרה אסייע אישובים השונים.*

אחרי מלחמת ששת הימים ובעקבות ההתלהבות שעורר הניצחון הצבאי, הוצפה המדינה באלפי צעירים, רובם לא יהודים. הם באו בעיקר לקיבוצים, במטרה להביע את הזדהותם עם המדינה ולסייע לשיקום המשק, שנפגע בגלל גיוס מסיבי וממושך של כוחות המילואים. הם עבדו יום שלם, בכל המקומות בהם נדרש כוח עבודה. למעברות הגיעו מאות מתנדבים, במשך השנים. קיבוצנו היה מאוד מבוקש ע"י המתנדבים, הן בגלל מיקומו והן בזכות ההשקעה הרבה בטיפול בהם. אורגנו עבורם טיולים להכרת הארץ, הם השתתפו בכל פעולות התרבות של הקיבוץ וצעירינו התקשרו אליהם בהתלהבות. עם הזמן, נבנו עבורם מגורים נאים בסמוך לשטח האולפן (ע"ע). מספר מתנדבים הצטרפו למעברות והקימו כאן משפחות עם בני ובנות הקיבוץ. עד היום, נשמרים הקשרים עם רבים מאלו שחזרו לארצותיהם. פעילות המתנדבים בקיבוצנו הסתיימה בשנת 2005, זמן קצר בלבד לאחר שחוסלה גם פעילות האולפן לעברית, למגינת ליבם של צעירי הקיבוץ.

נ

נבולסי

אחוזה משפחת נבולסי הערבית, שהקיבוץ קיבל באכזרה
והשבי את הפרדסים שהיו בה.

באזור כפר יונה של היום, שכנה אחוזה גדולה זו. משפחת נבולסי הייתה בין העשירות והמכובדות באזור. במלחמת השחרור עזבה המשפחה (מרצון או מאונס) לירדן, בהותירה אחריה את נכסיה: מטעים, פרדסים, אורוות סוסים וכן בית מהודר ורחב ידיים, בנוי מאבן מסותתת. הנכס הועבר לאפוטרופוס לנכסי נפקדים והקיבוץ קיבל אותו בחכירה אחרי שהתקין (בעת כהונתו של חיים אשכנזי כמרכז משק) מערכת השקיה לשיקום והשקיית הגידולים ובעיקר הפרדס הגדול, שהחברים טיפחו והשביחו. לא מעט חברים התנגדו לחכירת השטח בדיון שהתקיים בשיחת הקיבוץ בטענה שהדבר יביא להרחבת השימוש בעבודה שכירה. לאחר שנים רבות בהן הקיבוץ נהנה מעיבוד פרדסים אלו ועם הרחבת הבנייה בכפר יונה, הוחזר השטח למנהל מקרקעי ישראל תמורת פיצוי

מוסכם על אובדן הכנסות עתידיות, בצורת זכויות לבנייה במקום. אגב, אחד מבני משפחת נבולסי (סולימן אל-נבולסי) שהתיישבו בירדן, כיהן כראש ממשלת הממלכה (בין השנים 1956/1957).

נבחרות כדורעף

נבחרות הכדורעף של מעבדות, הן של הפנים והן של הפנים, שהיו מהטובות בארץ.

בשנות החמישים והשישים היו בקיבוץ מעבדות נבחרות כדורעף של בנים ובנות.

הקבוצות נטלו חלק באליפויות ובטורנירים שנערכו מספר פעמים בשנה ומשכו אליהם קהל רב של אוהדים "שחופים". ספורט זה היה נפוץ בעיקר בקיבוצים והיריבים העיקריים שלנו היו הנבחרות מהקיבוצים עין שמר, המעפיל, שריד, עין החורש ונגבה. הכדורעף היה במשך שנים סיבה לגאווות יחידה ולליכודת חברתית רב גילית, במעבדות. הנבחרת הפכה מאוחר יותר לקבוצת "הפועל מעבדות-העוגן".

נהג בית

אבי הנהג ברכב שהיה מצבצב את הנסיעות הנדרשות במשך היום.

לרשותו של חבר זה עמדו טנדר או משאית, לצורך הובלות פנימיות של חפצים, חומרים שונים וכן שליחויות מטעם מוסדות, ענפים וגם חברים. היה זה מקום עבודה נחשק למדי!

נופש גלגלים

כילוי נופש משפתי אמשך מספר ימים, במכונת של
הקיבוץ.

כשמספר המכונות שעמדו לרשות החברים היה מצומצם, היה נעשה בעונת הקיץ שיבוץ של שני רכבים שיועזו לך, לחופשות משפחתיות של עד 5 ימים. שיבוץ זה היה מתבצע ע"י ועדת חברים ובאחריותה. כדי לקבל את הרכב במועד הרצוי היה צריך להירשם זמן רב מראש, על גבי דף השיבוץ שהיה תלוי על לוח המודעות. המכונות היו מצוידות בכלים ובאביזרים שונים, לנוחיות הנופשים. היו שהתארגנו עם משפחה נוספת או עם חברים, ליציאה לחופשה באורך כפול.

נופש רווקים

אופש משפחתי שארצה הגונסה הקיבוצית, אמרי
קיבוצים "וידיים" מכל הארץ.

בזמנו היה מקובל לארגן מחזורים של חופשות משותפות בבתי מלון, לחברי וחברות קיבוצים ש"חיפשו" בנות ובני זוג, במטרה ליצור הזדמנות להכיר ולהתקשר עם בני זוג מהתנועה הקיבוצית. משפחות אחדות בתוכנו התהוו במסגרת של חופשות אלה.

ניסים ניסימוב

מראשני הקיבוץ, גבר ומוסיקאי שנים רבות אהיי
הגיבול במעברות ובארץ.

חבר הקבוצה הבולגרית, בין המוסיקאים הבולטים והמחוננים בתחומו בנוף התרבותי של הארץ - מלחין, מורה, מעבד ומנצח. יצירתו הבולטת הייתה המוזיקה למסכת "שיר השירים", שהוצגה בקיבוץ ברוב עם ב-1945. לרגל מלאת 20 שנה לייסודו של קיבוץ ג' (ע"ע), הוא מעברות. ניסים הלחין מוסיקה גם לשירים שנכתבו על ידי חברי הקיבוץ, כמו השיר "עד מתי ספנים" מפרי עטו של בומי תורן, שהפך לחלק מהקלאסיקה של השירה הישראלית. ניסים גם הקים מקהלות וניצח עליהן, ארגן

וניהל אירועים מוסיקליים והיה לאחת מאבני היסוד בתחום חיי התרבות במדינה. פעילותו הפורה נפסקה בשנת 1951, למרבה הצער, כשנפטר בגיל צעיר ממחלה.

נסיעות פרטיות לחו"ל

נסיעות בחימון פרטי. שהיו גייבות אקראיות את אישור שירות הקיבוץ כדי להתבצע.

נסיעות לחו"ל היו בעבר אירוע יוצא דופן ולא רק בקיבוץ בגלל מגבלות כלכליות שהיו באותה תקופה בכל הארץ. המקרים הבודדים של נסיעות פרטיות של החברים, מומנו אז על ידי קרובי משפחה. עם זאת, כל נסיעה הייתה כפופה לאישור בשיחת הקיבוץ ותדירות הנסיעות הגבילה - חמש שנים לפחות בין נסיעה לנסיעה של אותו חבר. עם שובם של הנוסעים, היו חלקם מציגים לכל החברים תמונות שצילמו בחו"ל ומספרים על התרשמויותיהם מפלאי העולם הגדול, במסגרת פעילות תרבות של הקיבוץ. מאוחר יותר הוכנס לתקציב האישי סעיף "נסיעה לחוץ לארץ", שאיפשר נסיעה לחו"ל כל כמה שנים. לצורך צברת הסכומים שנועדו למטרה זו, הוקמה תוכנית החיסכון חו"ליות (ע"ע).

נקודות מרכולית

תקציב אקראי מצרכי מזון שניתן בקנייה, במקום בכסף.

לפני שהונהגו בקיבוץ תקציבי צריכה נפרדים לתחומים השונים הייתה חלוקה של מצרכי מזון בסיסיים: ירקות, פירות חלב וכדומה, עליהם היו "משלמים" בנקודות שחולקו לחברים, מודפסות על גבי כרטיסיות. למעשה, זו הייתה תחילתו של תשלום בכסף עבור המצרכים.

נרקיסים

אגרי הגשמים. נהגו יוצרי הקיבוץ לקטוף נרקיסים
שנת 1938 בשביל אוכלוסיות אחרות.

בעונת הפריחה של הנרקיסים, היו הילדים מוכרים זרי נרקיסים לחברי הקיבוץ ולנהגים שחלפו על הכביש. את התמורה העבירו לקן הקיימת לישראל. גם שעוני היד שניתנו לילדים בגיל 13, ניקנו בעזרת כספים אלו. זאת, לפני שנחקק החוק להגנת הצומח, שנועד לשמור על פרחי בר מוגנים ואסר לקטוף נרקיסים.

נשקיה

אגון הנשק.

ישובים רבים בארץ ובעיקר הישובים החקלאיים ואלה שבפריפריה, היו מצוידים בנשקים אישיים קלים לצורכי הגנה עצמית של האוכלוסייה. מחסן הנשק של מעברות שכן במבנה הצמוד לבאר א' (ע"ע) שעל יד משק הילדים. חברים שיצאו לשמירה או לעבודת לילה בשדות (השקיה וכו'), קבלו מידי האחראי על הנשק את הכלי המתאים. בשעת חירום באזור או בארץ, נחשב נשק זה שהיה בבעלותם ובפיקוחם של ארגוני הביטחון והשלטונות, כמרכיב של המערך הביטחוני הכולל. על הטיפול והניקיון שלו הייתה אחראית ועדת הביטחון של הקיבוץ.

סדרי פסח של פעם

התכנסות של כל אבא וסבתא לקיבוץ אסדר פסח משותף.

סדר הפסח נערך לאורך כל השנים כסדר ציבורי, תחילה במבנה חדר האוכל הראשון של הקיבוץ. כאשר הוא נעשה צר מלהכיל את המשתתפים - חברים, ילדים

ומוזמנים - הוא פוצל לשני מקומות: חדר האוכל וחדר הקריאה (ע"ע) שמעליו, בו חגגו בעיקר חברי ההשלמה (ע"ע) הגרמנית. כאשר גם זה לא הספיק נערך הסדר במוסך: המקום התפנה מכל תכולתו, קורצף, נוקה וקושט בתפאורות וברשתות דייג להסוואת פנים המבנה. בעיה קשה הייתה להוריד את המזון מהמטבח ועם סיום הסדר להחזיר את כל הכלים, הציוד וכו'. במזג אוויר חם היה חם ובמזג אוויר קר היה קר, כי המבנה היה פתוח מכל עבריו.

סוסי רכיבה

*ענף ספורט שהוקם בקיבוץ בגילוי שנות השבעים,
כיוזמתו של איגן קינד.*

לרשות חובבי הרכיבה עמדו עד שלושה סוסים גזעיים, ששכנו באורווה משלהם. חוכבים שלנו ובהם ילדים שהודרכו בעיקר ע"י יהושע מס, השתתפו במרוצים ובתחרויות קפיצה וזכו בהם להישגים מכובדים. נירית גבעוני, בת הקיבוץ, אף הצטיינה במקצוע זה ברמה בינלאומית. גם במתחם כרי חפר שבשכנות למשמר השרון, היה מסלול רכיבה שבו התקיימו תחרויות.

סידור עבודה

*שיבוץ של החברים במקומות העבודה. בהם יהיה
עושהם לעבוד כיום האמת.*

סדרתי העבודה ערכו את סידור העבודה מדי יום. הם קבעו את מקום העבודה של כל חבר. למרות שרוב החברים עבדו במקום קבוע היה צורך לפתור מצבים משתנים או בלתי צפויים: מחלות, חופשות, מילואים, בעיות עונתיות ועוד. שיבוץ החברים על ידי העברתם ממקום העבודה הקבוע שלהם היה מלווה לעתים בוויכוחים ובמתח עם החבר או עם מרכז הענף שלו. לפעמים השלימו הסדרנים את מלאכתם הקשה בשעות הקטנות של הלילה.

הסירה של שמחה

סירה שבנה שמחה רייניץ (רון) ובה שטו החברים בנא, לפי גוג.

בתחילת שנות הארבעים של המאה ה-20 בנה שמחה שהיה מראשוני החברים ההונגרים, נגר במקצועו, סירה עשויה עץ ובה ארבעה מקומות ישיבה. הסירה, זמנית קיאק, הייתה מופעלת באמצעות שני משוטים דו-צדדיים. לפי תור שנקבע בהרשמה

מראש, החבר'ה הפליגו בסירה בנחל אלכסנדר (ע"ע) עד לשפך הנחל לים, תמיד בלוויית הורה או מבוגר השייטים היו לוקחים צידה לדרך, או צולים דגים שהיו תופסים במהלך השייט או שקפצו אל תוך הסירה. לפעמים הסירה הייתה גם מתהפכת אל תוך המים המזוהמים של הנחל, חוויה מאוד לא נעימה! לשייט ל"מרחקים קצרים", בנה אבנר ארד סירות עשויות מבד ברזנט המתוח על שלד מעץ. סירות אלה לא היו יציבות במיוחד...

סליפ

*כגד ים שהיו גופרים כבוי אילדי הגברה הצעורה,
כשנת האמישים.*

בגדי ים אלו נתפרו בבית וחולקו לקבוצות בגילאים השונים. הם היו משותפים לכל הבנים של אותה קבוצה. ייחודו של בגד הים הזה היה בכך שאת צידו הימני היו סוגרים בעזרת שלושה שרוכים, על מנת להחזיקו על המותניים. ברובם נעלמו או נקרעו השרוכים במשך הזמן והיה צורך למצוא פיתרון חלופי (סיכות ביטחון, למשל)...

סליקים

*איכאי מאכא אטומים, כהם הוטמנו כלי נשק "כאני
אזויים", מסויים שונים.*

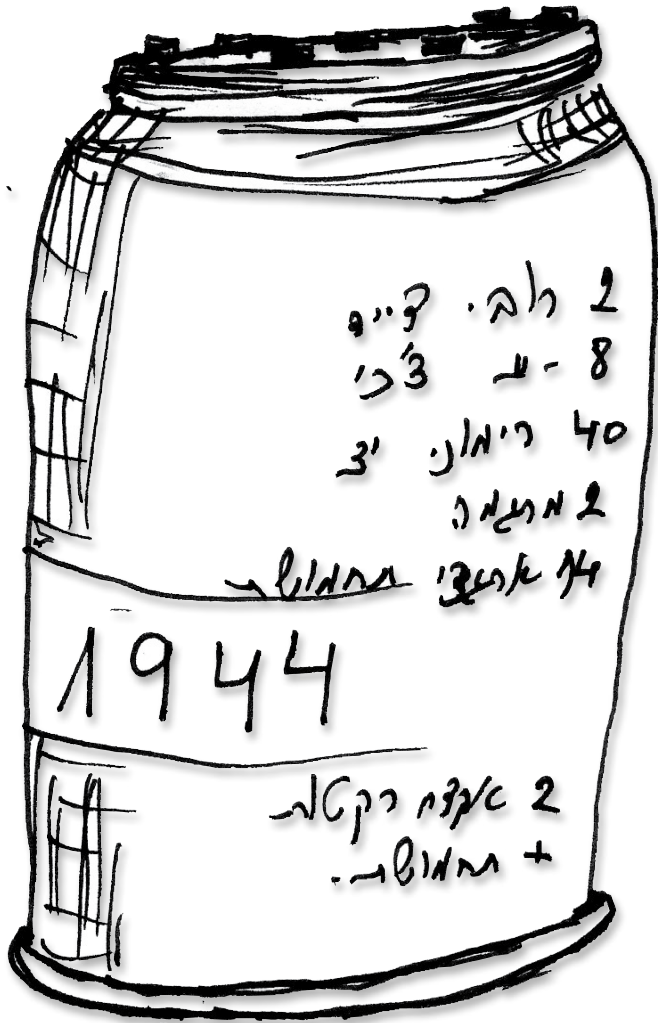
לפני קום המדינה הוחזקו במקומות מסתור ובאופן לא-חוקי כלי נשק, על פי הנחיות ה"הגנה" שגם סיפקה אותם. כלי נשק אלו הוחזקו בקיבוץ לצורך הגנה על היישוב, ללא ידיעת השלטונות הבריטיים. המיכלים הוטמנו באדמה והוחבאו במקומות שהיו ידועים רק לחברים בודדים בקיבוץ. אחרי מלחמת השחרור הם הוצאו ממקום המסתור וכלי הנשק הועברו לרשות מערכת הביטחון. חלק מהם מוצג באוסף שבבאר הראשונה, שקדחו בחצר הקיבוץ. ישנה סברה שעד היום נשארו בתחומי הקיבוץ כמה סליקים כאלו שטרם אותרו ועל פי השמועות, הם קבורים במקומות שאיש אינו יודע היכן הם.

לאורך שנים נעשו חיפושים קדחתניים והתברר שבשנת 1946 או בסמוך לה הוטמן סליק באזור אדמות "שלושת העצים" (ע"ע). עוד התברר, שחנן שלג וגם אורי גרינבלט שעבד במטע הבנות שהיה נטוע במקום, היו נוכחים בשעת הטמנת הסליק. על פי רישומים שנערכו אז, הם ידעו את מקום ההטמנה. יריב יערי וגדעון אלון, בסיוע איש מקצוע בעל ניסיון בחפירות ארכיאולוגיות המצייד במגלה מתכות, ערכו חפירה במקום.

כעבור זמן קצר נתגלה הסליק ובתוכו מספר רובים, סטנים, תת מקלעים, אקדח ברטה, טומיגן, תחמושת ומחסניות לרוב, עטופים ומאוחסנים בשמן. תכולת המיכל הובאה הביתה ואילו המיכל הריק נותר באדמה. כעבור מספר חודשים, בשעת הוצאת המיכל הריק

אצט

2,5

מהאדמה, נתגלה ליזו ממש מיכל נוסף ובו כמות נשק ותחמושת. הנשק נמסר למשטרה ולאחר שנוערך רישום כנדרש, התקבל אישור מהשלטונות להשאיר את הפריטים ברשות הקיבוץ. הם מוצגים כיום ב"מוזיאון הסליק" שבמבנה באר הבית הראשונה (ע"ע), בו מוצגים גם הפריטים הרבים שנמצאו בסליקים נוספים בקיבוץ. היו גם סליקים שהונחו מתחת למרצפות של צריפי מגורים. מדי פעם, הדיירים קיבלו "צו פינוי" לכמה שעות ללא כל הסבר, כדי לאפשר את הטיפול בנשק.

סמל בוגרים

סמל שהוסקן בטקס ג'שי
 אבני י"ב בניכי "השומר
 הצעיר". שנצא
 ראויים לו.

כל נערי הקיבוץ השתייכו בזמנו לקן המקומי של תנועת "השומר הצעיר" (ע"ע). הם הצטרפו אליה במשותף בכיתה ו', בטקס ובמפקד חגיגיים. עם התקדמות גילם עלו החניכים

משכבה לשכבה, עד שבכיתה י"ב הגיעו לראש הסולם: שכבת הבוגרים. הדבר צוין בסדרה של פעילויות מיוחדות אשר הגיעו לשיאן במפקד לקבלת "סמל בוגרים", אותו ענדו בגאווה על החולצה הכחולה. לקבלת הסמל קדמו שיחות פרטניות ודיונים נוקבים, לגבי מידת זכאותו של כל חניך לקבלת הסמל הנכסף. זאת על רקע התנהגותו, מעמדו החברתי בקבוצה, מידת פעילותו ותרומתו לתנועה וכו'. היו חניכים שעל דעת הקבוצה והמדריכים לא נמצאו ראויים לקבלת הסמל. עם זאת, היו שגרסו שבהחלטת הקבוצה היו לפעמים גם מרכיבים של "עשיית חשבון" אישי עם החניך.

סנדלרייה

מקום בו גיקנו נעליים
 לאוכלוסיית הקיבוץ ואם אפילו
 סנדלים ונעליים גיטות איריים.

נעלי העבודה נקנו בדרך כלל ב"המשביר המרכזי" אך כל השאר נתפרו בסנדלרייה על ידי מאיר מיטלמן, שהיה הסנדלר הראשון. בהמשך הצטרפו למקצוע אדלה

שוטב וחברות נוספות. עבור הזקוקים לכך, היו מייצרים גם נעליים אורטופדיות. מקצת מהנעלים נקנו בחנויות על ידי החברים עצמם. הילדים היו מקבלים בחג החנוכה נעלי חורף גבוהות ולקראת חג הפסח, צוידו בסנדלי קיץ חדשים! כל ילד וילד היה בא בהתרגשות רבה למדוד את נעליו, שחולקו לקראת החגים. המדידה והחלוקה היו לחוויה אמיתית! במידה והנעליים נקרעו או אבדו באמצע העונה, היו הולכים לסנדלרייה ובוחרים זוג ישן "במצב טוב", מתאים עד כמה שאפשר.

סניטר

אבר שפיקידו אבאז אנשאי הגבולאה.

עיסוקו היה לפזר ולרסס חומר הדברה נגד יתושים, זבובים, חרקים, עכברים ומזיקים למיניהם בשטח החצר, בדירות החברים ובמבני הציבור. מאוחר יותר, התפקיד הועבר למועצה האזורית.

סניטריות

אברת ששולבו אבולות גבולאה בגדרי השירותים הציבוריים.

מדי יום דאג סידור העבודה (ע"ע) לקבוע חברה לניקוי וסידור של חדרי השירותים הממוקמים באזורים שונים של החצר. לעתים הייתה זו חברה שעבדה רק מספר שעות ביום, כמו אמא מיניקה לדוגמא. העבודה כללה ניקיון המקום ומילוי פריטים חיוניים כגון סבון וניר טואלט (בזמן גזרי עיתון...). עם התקדמות בניית שירותים פרטיים בדירות הלכה והתמעטה העבודה ב"ענף" זה, עד שבוטלה כליל.

ספל חלב למיניקות

אב ששאר אנשים בהריון ולאמהות מיניקות באב.

בתקופת הצנע שליוותה את תחילת קיומה של המדינה הייתה נהוגה חלוקה קפדנית של מצרכי מזון בסיסיים, ביניהם חלב. גם קיבוצים בהם היו רפתות, היו כפופים לתקנות אלה. בהתאם לתקנות הצנע, הוקצב לנשים בהריון ולאמהות מיניקות מספר קבוע של ספלי חלב ליום. המטבח היה מכין את הספלים מראש ומכניס אותם למקרר. כל ספל היה מסומן בשם הזכאית לו, רשום על לוחית זיקט.

ספר הכלולות של הקיבוץ

ספרים בכריכה מהודרת, בהם נרשמו

גאונותיהם של בני קבוצת הקיבוץ.

הרישום והחתימה בספר הכלולות היו חלק מהטקס המסורתי, שהיה נהוג במעברות. הוא כלל

את שמותיהם ותמונותיהם של בני הזוג, תאריך הנישואים, חתימות המזכיר ובני הזוג, שהיו לרוב בלתי קריאות... הרישום הראשון נעשה בשנת 20.2.1952 (בחתונתם של רותי ואורי גרינבלט) ובארבעת הכרכים השמורים בארכיון הקיבוץ רשומות עשרות רבות של חתונות. הרישום האחרון נושא את התאריך 19.9.1995. הפסקת הרישומים הייתה, כנראה, תוצאה של ביטול מסיבות החתונה במתכונת הקיבוצית, שאינה מתקיימת עוד.

ספראטור

מכנה ידנית להפרכת השומן מהגלב.

הספראטור הופעל ברפת, לצורך הפקת שמנת עבור המטבח ובעיקר לילדים ולחברים שהיו זקוקים לתוספת מזון "בריא".

סרט בקיבוץ

פעם בשבוע היה מוקרן בקיבוץ סרט. במכונת 16 מ"מ.

בערבי הקיץ היו מוקרנים הסרטים על קיר אחד מבתי המגורים, כשהצופים בהם ישובים על הדשא, על שמיכות או על כסאות (נמוכים, כדי שלא יסתירו...), שהביאו מהבית. בלילות הירח לא הייתה הנאה רבה מהצפייה בסרטים כיוון שמכונת ההקרנה הפשוטה, לא הצליחה להתמודד עם אור הירח. הקרנת הסרט בוצעה על ידי מספר "מקצוענים" שהתחלפו ביניהם. בערבי החורף הקרים הסרט הוקרן בחדר האוכל ומאוחר יותר ב"עזרה" (ע"ע), שבמבנה חדר האוכל החדש. לפני שהודפסו הכתוביות בגוף הסרט, פס התרגום היה כתוב בכתב יד על סרט נפרד. סרט התרגום הוקרן במכשיר ידני, במקביל לסרט עצמו, על ידי מתרגם/ת. לא פעם היה חוסר סינכרוניזציה בין סרט העלילה וסרט התרגום כשמפעיל התרגום היה מקדים או מאחר את מהלך העלילה, מבלבל את הצופים ומעורר קריאות מחאה קולניות בקהל...

עבודה פרודוקטיבית

הגדרה אסוג עבודה שיצרה הכנסה, כפי שהופיעה בדו"ח הג'א"ג הקולקטיבי.

בדו"חות שהתייחסו לפעילות המשקית של הקיבוץ היו מציגים את נתוני עבודת החברים על פי שתי קבוצות התייחסות: עבודה שיצרה הכנסה

ונקראה עבודה פרודוקטיבית, לעומת עבודה בלתי פרודוקטיבית, קרי, העבודה בשירותים צרכניים. ביחס הנכון והמקובל בין שתי קבוצות אלו, ראו את מידת הצלחתה של התקופה הנסקרת.

עבודה שכירה

העסקת עובדים בענפי הקיבוץ. כפועלים שכירים.

העיקרון של "עבודה עצמית" היה בין המקודשים והנוקשים בחיי הקיבוץ. יסוד זה שיקף את התפיסה הרעיונית-ערכית של התנועה וקיבוציה, שראו את העבודה השכירה כניצול של הזולת לטובת רוחים למעסיק. בתקופת העלייה ההמונית של תחילת שנות ה-50 זרשו מוסדות המדינה מהקיבוצים להעסיק עולים חדשים כפועלים שכירים, כדי ליצור עבורם מקומות עבודה ומחייה מינימאליים. הקיבוצים שלנו ואנחנו בתוכם, סרבו לתת יד לדרישות אלה מנימוקים רעיוניים, כאמור. הטענה הייתה שתפקיד יצירת מקומות עבודה מוטל על המדינה ולא על מגזר מסוים של אזרחיה. לבסוף "נכנעו" הקיבוצים ואפשרו העסקת מספר מוגבל של שכירים בענפי החקלאות ובעלי מקצועות ייחודיים בלבד, אך לא בשירותים. עם הקמתם והתפתחותם של ענפי התעשייה התברר שיש הכרח להעסיק גם עובדים שאינם חברים, במיוחד בעיסוקים מקצועיים חיוניים. עם זאת, כל מקרה ומקרה של בקשה להוספת עובד שכיר הובא אז לאישור שיחת הקיבוץ, שדרשה הסברים על חיוניות הצעד הזה. כיום מעסיקים הקיבוץ ומפעליו, הן בייצור והן בענפי השירות השונים, כמה מאות עובדים שכירים על פי החלטה אוטונומית של הענפים או המפעלים.

עזרה

*האולם האמצעי בחניכה גבר
האולם של מעברות (ע"ע) - בין
גבר האולם אמונתון אגבי.*

בימי קדם "העזרה" היוותה מעין חצר סגורה של בית המקדש, בה היו נערכים טקסים למיניהם. מכאן שמו של אולם זה, שהינו כחצר סגורה בין שני האולמות

יש גם זמיון בין היציע שבו, ל"עזרת הנשים" בבתי הכנסת. מהיציע היו מקרינים בזמנו את סרטי הקולנוע, אל מסך גדול המותקן דרך קבע על הקיר הצפוני של האולם ומורד בעזרת גלגלת חשמלית, בעת הצורך. העזרה משמשת כיום למופעי תרבות, חגים, מסיבות והתכנסויות למיניהן.

"על הפסנתר"

דפי אידיש בן שאים אקטואליים שהונחו על הפסנתר, בשיקו אקראי הכרעות בקאפי!

עם העברת הכרעות שיחת הקיבוץ להצבעה בקלפי, החלו להופיע דפי מידע והבעת עמדות אישיות לקראת ההצבעה. הדפים נועדו להפצה בין החברים, שרובם הפסיקו להגיע לשיחה עצמה בה התקיים הדיון, בניסיון לשכנע אותם לדרך ההצבעה. דפים אלה הונחו על הפסנתר (ע"ע) לאורך שנים, בהן הוא עמד בכניסה לחדר האוכל. גם כאשר הפסנתר הועבר למועדון והדפים הונחו על שולחן בכניסה לחדר האוכל, נשאר בשימוש מטבע הלשון "על הפסנתר", למרות שהוא כבר לא עמד שם... נוהג זה קיים עד היום גם לגבי גביעים, תעודות ומדליות, בהם זכו חברי הקיבוץ.

עליית הנוער

ארגון הצלה ואינוך של ילדים ונוער יהודיים, שפעל אהלאאם ואינוכס בארץ ישראל.

המפעל נוסד בברלין בשנת 1932 על ידי רוחה פייך, כחלק מהתנועה הציונית. עם עליית הנאצים לשלטון בגרמניה בשנת 1933 גברה פעילות

הארגון והגריטה סולד התמנתה לראש הלשכה שלו בסוכנות היהודית. אלפי ילדים ונוער מכל הפזורה היהודית בעולם הועלו ארצה והתחנכו

במסגרת זו, בעיקר בקיבוצים ובכפרי הנוער של הארגון. מפעל עליית הנוער פעיל גם כיום, לקידום אותן המטרות שהציב לעצמו בהיווסדו. קבוצת הנוער הגרמני שהגיעה לקיבוץ בשנת 1939 ונקראת עד היום "ההשלמה הגרמנית" (ע"ע), הייתה הראשונה מבין קבוצות עליית הנוער שהתחנכו במעברות. לא מעט מחניכי חברות הנוער, בחרו להמשיך לחיות איתנו והקימו במעברות את ביתם.

”עם הפנים לחבר”

נסיעות סדירות לתניה שנעשו ע"י נהג גורן. בימים קבוצים בלבוש ובשעות קבוצות.

פעמיים בשבוע ה"טיוולית" (ע"ע) הסיעה בשתי "נגלות" את החברים המעוניינים לנתניה ("הכרך הגדול"), לצורך קניות וסידורים שונים. שרות זה ניתן לחברים בתקופה בה עוד לא היה רכב זמין כמו היום - לא היו מכוניות צמודות לפעילים ועובדי החוץ, לא היו מכוניות פרטיות וגם לא צי רכב, שעמד לרשות כלל הציבור. החברים ירדו במקום קבוע שבו היו גם מתכנסים בשעה היעודה כדי לחכות ל"טיוולית" שתחזירם הביתה.

עם ריבוי אפשרויות התחבורה, כולל אוטובוסים ציבוריים הנכנסים לחצר הקיבוץ, ירד הביקוש לנסיעות "עם הפנים" והן בוטלו. עבור חברים בגיל השלישי מתבצעות עד היום הסעות שבועיות סדירות, בשעות לפני הצהריים.

”עמל”

בית מלאכה לעבודות יד של גברים בגיל השלישי.

מקום זה הוקם במקורו כדי לספק תעסוקה לקשישים ומוגבלים וגם כדי ליצור הזדמנות למפגש חברתי ביניהם. תוצרי מלאכות הרקמה, סריגה, תיקוני ביגוד, בובות בד, כריות נוי וכדומה, נמכרו הן לחברים והן לקונים מחוץ למעברות. מגוון המוצרים התפתח מאוד עם השנים וכיום "עמל" אף מקיים את עצמו כלכלית.

עץ האקליפטוס

עץ אקליפטוס ענקי העומד עז עץ היום הזה.
כסאוק אשר הכניסה לקיבוץ.

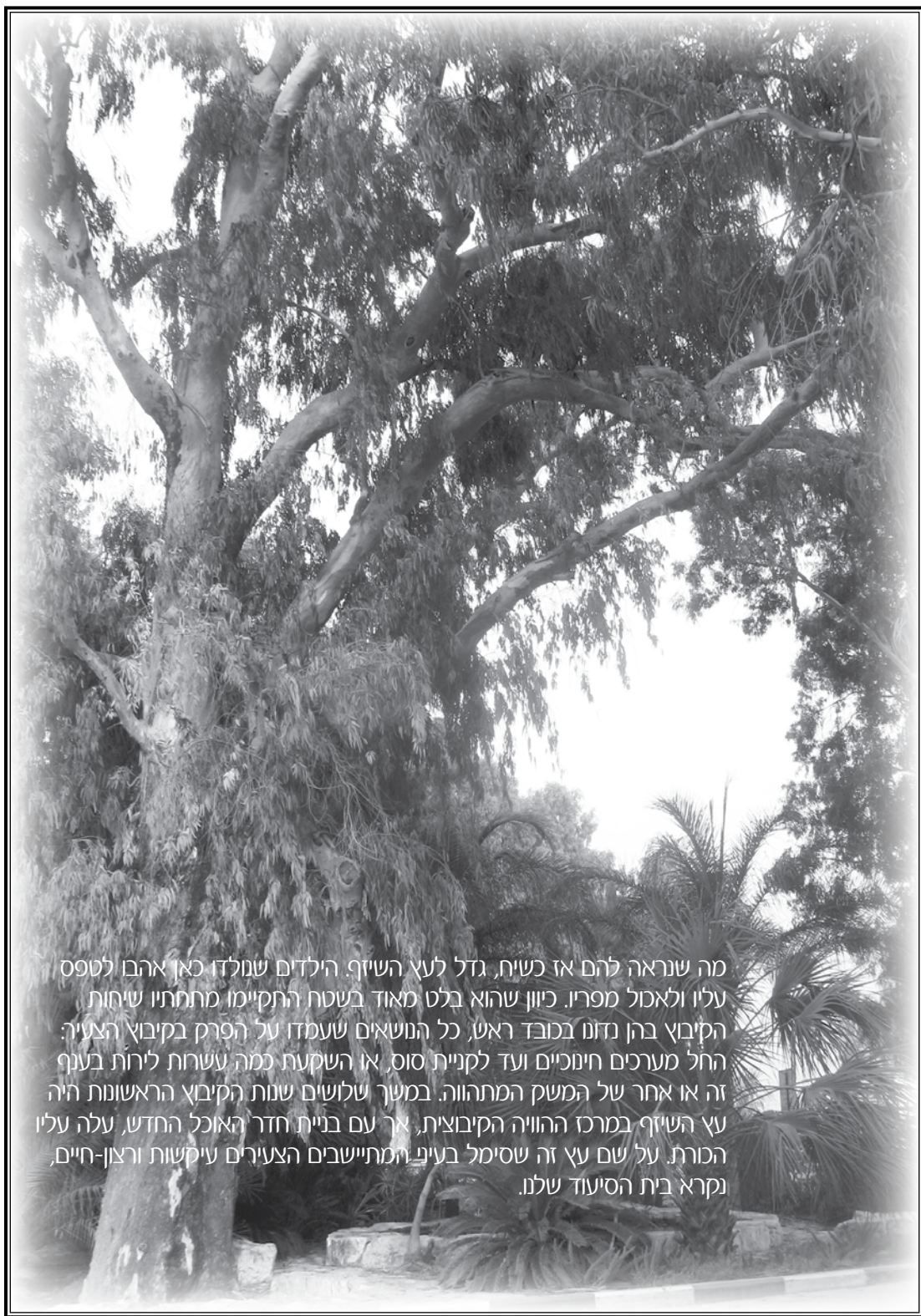
גילו המוערך של העץ כ-200 שנה והוא ניזון ממימיו של מעין (ע"ע) תת-קרקעי, אשר בזמנו נבעו ממנו מים נהדרים ששימשו את תושבי הכפר הערבי (ע"ע) שמעבר לכביש. סביב העץ והמעין היו מתאספות הנשים הערביות עם גרות על ראשיהן. המקום שימש למפגשים ידידותיים בין תושבי הכפר לבין עצמם וגם ביניהם לבין חברי הקיבוץ.

עץ השיזף

עץ יחידי שגדל על הגבעה בעת העלייה לקרקע אויבו
התקיימו שיתוף הקיבוץ הראשונה.

כשהגיעו ביביק ופישל מראשוני הקיבוץ "לחור את הארץ" ולראות את המקום שהוקצה להתיישבותם, מצאו בראש הגבעה (דחומית למכסה של היום) עץ זעיר, שחשבו אותו לשית. כהגדרתם: "שית קוצני קטן שנאחז בציפורניו באדמה הטרשית הזו כשמסביבו רק אבנים וקוצים, בשמש היוקדת של סוף חודש יולי". מלבדו היו באזור רק שלושה עצי אקליפטוס גדולים, ליד המעין שבכניסה לקיבוץ.

מה שנראה להם אז כשיח, גדל לעץ השיזף. הילדים שנולדו כאן אהבו לטפס עליו ולאכול מפריו. כיוון שהוא בלט מאוד בשטח התקיימו מתחתיו שיחות הקיבוץ בהן נדונו בכובד ראש, כל הנשאים שעמדו על הפרק בקיבוץ הצעיר: החל מערכים חינוכיים ועד לקניית סוס, או השקעת כמה עשרות לירות בענף זה או אחר של המשק המתהווה. במשך שלושים שנות הקיבוץ הראשונות היה עץ השיזף במרכז ההוויה הקיבוצית, אך עם בניית חדר האוכל החדש, עלה עליו הכרת. על שם עץ זה שסימל בעיני המתישבים הצעירים עיקשות ורצון-חיים, נקרא בית הסיעוד שלנו.

9

פאטס

אגאט צבאיות שהיו קולטרים מעל אקריסאליים וסביב אמכנס.
תפקידן של החותלות היה לשמור על המכנסיים והרגליים, שלא יירטבו.
הן היו שימושיות מאוד, בעבודה באדמה בצית.

פטריות נרתיקן דביק

פטריות שצמחו וסוזן צומחות, כשציל שצבאיות.
הגבריים והילדים איקטו ובישאו אותן.

אחד מהבלייים הנפוצים לאחר ימי גשם, היה יציאה עם מגפיים לאיסוף הפטריות שצצו בשדות בכמויות גדולות, לאחר הגשמים. תבשיל פטריות אלו נחשב באותה תקופה למעדן וריחו עלה מבתים רבים. עם התקדמות תהליך עיבוד הקרקעות, פחתה והלכה כמות הפטריות שבשטח.

פי-ארבע

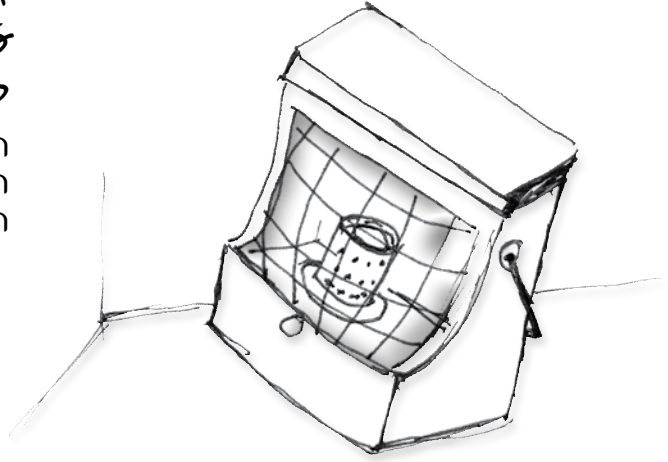
יריעה בצמחנה מקופאת ארבע, שהינאו על האיטה
מגת אשימי (ע"ש) של התינוק.

על מיטות התינוקות היו פורסות המטפלות שעוונית, סדין, שעוונית קטנה נוספת, מעליה סדיניה הקשורה בשרוכים לפינות המיטה ועליה "פי-ארבע" במרכז, כדי להגן על הסדין. התינוק עצמו היה מחותל בחיתול העשוי מבד סופג. כל אלו נועדו להגן על המזון מפני רטיבות או הפרשות... אגב, את כל הפריטים הללו היו מכבסים מדי יום במכבסה, כי הכל היה נרטב. תלו הכל לייבוש על חבלים שהיו מתוחים מאחוריה, לפני שהומצאו תוף הייבוש והחיתולים החד פעמיים. השם "פי-ארבע" ניתן בגלל צורת הקיפול של הבד. בהמשך הוא שימש כמגן מפני "פליטות", כשהתינוק הוחזק על הידיים להוצאת אוויר ("גרפס").

פיירסייד

תנור גימאק מסוכלו שצב
על נפט והגאז אט
הפתיחה (ע"ע).

תנור זה חולק לחברים על-פי
הוותק והיה בשימוש גם בבתי
הילדים.

פילבוקסים

עמדת שמירה בנויות בטון מזוין. האמוקמא בצמח
אצרות הקיבוץ.

בעמדה ישנם חרכי תצפית וירי פתוחים מול הגזרה עליו שמרה העמדה.
בתוך הקיבוץ היו שלוש יחידות כאלה: האחת על הגדר המזרחית, מעל
לתחנת "אגד" של היום ומול הכפר הערבי (ע"ע) דאז, השנייה על הגבול
עם שטח קואופרטיב עמק חפר (ע"ע) והשלישית על גבעת המוסד
החינוכי (ע"ע).

מתוך שלושת הפילבוקסים, נשמר בשלמותו רק הפילבוקס שליד

הקואופרטיב.
הועדה לשימור
אתרים במעברות
הציבה במקום
שלט ובו סיפור
העמדה.

פירות נשירים

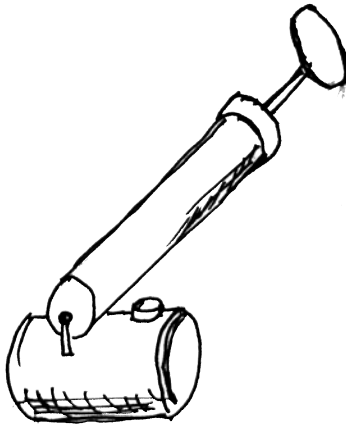
*כסוף שנת המישים ניטע באדימת "שלוש
העצבים" (ע"ע) מטע של פירות נשירים.*

במטע זה גידלו תפוחי עץ ואגסים. כאשר העצים הגיעו לפוריות מלאה, הסתבר שהיבולים ומחירי הפרי אינם מצדיקים כלכלית את קיום הענף. המטע נעקר ובמקומו ניטעו סוגי פרי אחרים.

פליט flit

גומר גיטוי להשמדת חרקים.

בחומר זה ריססו נגד זבובים, יתושים וכדומה, בחדרי החברים ובבתי הילדים. הריסוס נעשה בעזרת מכשיר ידני שנקרא המפלטה.

פלי"ם

יובד המגנזיום הימית של

הפלא"ג, ששכורה הוקם

כמעברת מנה אלהים.

במלחמת העולם השנייה הוקמו בארץ מחנות אימונים ליחידות השונות של הפלמ"ח, מהם גם יצאו הלוחמים לפעולות. רוב המחנות האלו הוקמו בקיבוצים, בהם עבדו הפלמ"חניקים חצי יום לקיומם בימים שלא יצאו לפעולות ואילו ביתר הזמן, התאמנו במקצועות השונים: ימאות, חבלה, קשר, קליעה וכו'. בשנת 1946, בעיצומה של "עליה ב" הבלתי חוקית, הקים הפלמ"ח, לרגלי המדרון הדרומי של גבעת המוסד, מחנה אוהלים להצבת יחידה בת כמה עשרות מתנדבים של הפלי"ם (גדוד 4 שפעל כפלוגת הים). באותה תקופה הייתה פעילות מאומצת להבאת עולים לארץ, בעיקר מבין שארית הפליטה באירופה של אחרי המלחמה ולפלוגת הימיות היה חלק מכריע במבצע ההעפלה. תפקיד הפלוגה היה לאבטח ולסייע בהבאת העולים, בניגוד לתקנות השלטון הבריטי.

אוניות מעפילים היו מגיעות לחופים שבאזור - כפר ויתקין, מכמורת ועוד, היו מורידים את המעפילים בסירות או ישירות למים ובעזרת אנשי הפלי"ם, לעתים אף על כתפיהם, היו מביאים אותם אל החוף ומפזרים אותם בהסתר בין יישובי האזור, תחת אבטחה של כוח חמוש מהפלוגה. בין הפעולות שבוצעו על ידי הפלוגה שבמעברות חשוב לציין את פיצוץ תחנת המשטרה הבריטית שבגבעת אולגה הסמוכה. רבים מהקצינים הבכירים ומפקדי חיל הים של צה"ל. התחילו את המסלול הצבאי

שלהם במחנה הפלי"ם במעברות: מוקה לימון, יוחאי בין-נון, מולה כהן, יצחק חופי (חקה). שהו בו גם דמויות מוכרות נוספות: שייקה אופיר, דן בן אמוץ ועוד. באותו זמן גויס גם חברנו גרישא שוטוב, כאלחוטאי בהפלגה להבאת עולים מוונציה שבאיטליה. עם פרוץ מלחמת השחרור צורף הגדוד הימי לחטיבת הראל ויחד איתה השתתף בקרב על ירושלים. בסיום מלחמת השחרור התפנו האוהלים ושוכנו בהם חברי הגרעין הלטיני-אמריקני, שעבר באותה תקופה מנגבה למעברות. בגרעין זה היו חברי ההשלמה מצ'ילה.

"פני מעברות"

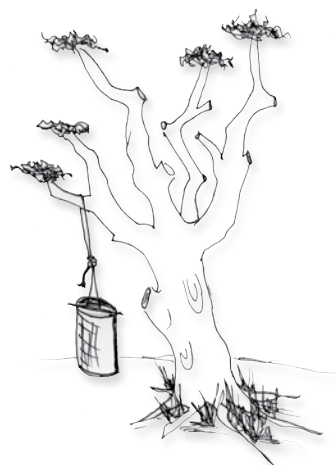
כנצח וידיאו מקוריות ששודרו בערוץ הפנימי של
הקיבוץ, משנת 1986 ועד שנת 2006.

הכתבות הופקו באולפן הוידאו של הקיבוץ על ידי צוות מראיינים, צלמים ועורכים חובבים בהנחייתה של איזי נוף. עשרות השידורים שהופקו במתכונת של מגזין, סקרו בעיקר את אירועי הקיבוץ בתחומים החברתיים והמשקיים וכללו ראיונות אישיים, כתבות צבע והווי.

פסנתר

פסנתר גרמני מההוצרת היוקרית Bluthner, שנרכש
עבור ועדת הקיבוץ בשנת 1937.

בתקציב הועדה של אותה שנה הוקצב לקנייתו סכום של 12,000 לירות ארץ ישראליות דאז (כ-35,000 ₪ של היום). סכום זה היווה 12% (!) מכלל תקציב הועדה לאותה שנה. הפסנתר עמד במשך שנים רבות בחדר האוכל של הקיבוץ: על הבמה (ע"ע) בחדר האוכל הישן ולאחר מכן, בכניסה לחדר האוכל הנוכחי. לפני כמה שנים הוא הועבר למועדון לחבר על פסנתר זה ניגנו אמנים שהופיעו בקיבוץ, ביניהם פסנתרנים דגולים בעלי שם עולמי, מנצחי מקהלה וחברים בכלל. מביני דבר שבחו תמיד את איכותו הגבוהה של הכלי. היה נהוג להניח עליו את דפי המידע לחברים וגם גביעים ותעודות הוקרה שניתנו לקיבוץ ולחבריו. עם העברתו למועדון הוצב במקומו שולחן רגיל שעליו שמים את דפי המידע, אך עד היום נשאר בשימוש הביטוי "על הפסנתר" (ע"ע).

פעמון הבוקר

בצ/צלו הפסמון היה שומר האולה משרי אל הגברים
בשעת הבוקר.

בשנים הראשונות של הקיבוץ היה תלוי על עץ הפיקוס גדול המידות העומד בחזית הצפונית של בניין הקומונה,

צינור עבה ששימש כפעמון. שומר הלילה היה מצלצל בו בשעת הבוקר, כשהחברים היו צריכים לקום לעבודה. היו לפעמון שימושים רבים נוספים: הוא קרא לארוחות, לשיחות, למקרי מצוקה (שריפות) ועוד. צלצלו כדי לקרוא לחברים כשהארוחות היו מוכנות, בתקופה שכל החברים היו אוכלים באותה השעה. גם לשיחות הקיבוץ היו מזמנים את החברים, ע"י צלצול הפעמון. את קול הצלצול בצינור שמעו כל חברי הקיבוץ, שגרו אז באוהלים ובצריפים שעל גבעת חדר האוכל ובשיפוליה. הפעמון תלוי עד היום, על אותו עץ פיקוס.

פרדס בית

ע"י פרי הדרי שניסן, שניטעו בגוף שטח הקיבוץ ונקראו פרדס א':

בחדר השטחים במחנה (ע"ע) שלא היו מיועדים למגורים, בתי ילדים, בנייה ציבורית, מבני משק, מלאכה ושירותים, נטעו במעברות עצי פרי הדר מזנים שונים: לימונים, מנדרינות ואשכוליות ונקראו פרדס א' או פרדס בית. ככל שהיה צורך בבניית מגורים לאוכלוסייה, כלל בתי ילדים וכו', נעקרו חלקות מפרדס זה. לבסוף נותרו רק מספר עצים בודדים מאותו פרדס, שהם חלק מנוף החצר.

פרטיזנים

קבוצות לאי-סדירות שהתארגנו בארצות אירופה השונות ונאמרו נגד הנאצים.

שני חברינו ארווין מילר ואריה פפו, התחברו לקבוצות כאלה ונלחמו ביוגוסלביה.

"פרימוס"

דייר רווק שצורף אבני של זאב, במקומה התגורר בגדרי מזאריס.

לא מדובר היה במכשיר ששימש לבישול והופעל על ידי נפט, כי אם בדייר השלישי שהיה מתגורר בצריף או באוהל של זוג, מפאת מצוקת הדיור בשנותיו הראשונות של הקיבוץ.

מסיבות מובנות, הדבר היה כרוך ב"אי נוחות" לשלושת הדיירים. מושג זה היה מקובל בקיבוצים רבים באותה תקופה (מקור הביטוי היה העובדה שלפרימוס היו שלוש גללים והדייר הנוסף היה כמו "הרגל השלישית". בנוסף, הפרימוס "עבד על לחץ ועשה הרבה רעש"...).

פקק

גבר הנשא אהלוף גב-פסמית אגז מהעובדים
הקבועים, במקום עבודה שאינו שלו.

לרוב היה מדובר בהחלפות בבתי הילדים, במטבח ובמקומות אחרים, שלא יכלו "לספוג" חוסר של אחד מהעובדים הקבועים שנעדרו לעיתים, מסיבה זו או אחרת. היו חברים שזה היה "מקצועם" לאורך זמן.

פשפשיה

מבשר האמהה שישם גם אהדברת פשפשים.

במיטות המתקפלות העשויות ממתכת שהיו בחזרי החברים חיו גם פשפשים. הדברתם נעשתה על ידי שריפתם בלהבת מבער (ברנר), אותו כינו בהקשר זה בשם פשפשיה.

פתילייה

כעין גנני גימנסיה קטן מידיה שעבד על נפט.

הפתילייה שימשה גם להרתחת מים וכדומה וכן לאפיית עוגות. לרוב העמידו את הפתילייה על הצפת החדר והיו מקרים בהם נגרמו שריפות, כתוצאה מהפלתה בגלל חוסר זהירות של הדיירים.

צ

ציבורית

כאי מתכת שהוצב על כף שולחן בגדי האוכל, אשאריות

המזון.

על כל שולחן אוכל עמדה קערת מתכת, אליה הושלכו עם תום הארוחה שאריות המזון של הסועדים. ה"ציבורית" הייתה חלק בלתי נפרד של הנוף בחדר האוכל המשותף של אותם השנים. לפני הסרתה מהשולחנות, התקיימו ויכוחים רבים בעד ונגד, עד שהוכרע בעד סילוקה. מאז הנהגת ההגשה העצמית, משמש המגש כ"ציבורית" אישית.

צמב"ל

ראשי גיבול של החילוס: צביטה-מכה-באי-אהרמיה

אסור היה למקבל צביטה או מכה להחזיר למי שצבט או היכה אותו, אם הילד שצבט או היכה הכריז תוך כדי כך 'צמב"ל'!

צריף שוודי

צריפים גרמנים וחילוסים, שהבאו לארץ משוודיה (וגם מפולין).

צריפים אלו היו בעלי מידות, בהשוואה לצריפים הישנים שהיו בשימוש מאז הקמת הקיבוץ. הצריפים היו בנויים מעץ משובח, נאים ונוחים, מעוצבים היטב ונראו לחברים כארמונות, בהשוואה לצריפים הישנים.

היה בהם חדר שינה וחדרון קטן ("נישה") למשחקי הילדים. בשלב מאוחר יותר הותקנו במקום שהיה מיועד לכך מקלחות ושירותים, המשותפים לשתי דירות. בצריפים אלה התגוררו בשנות החמישים חברי ההשלמה הגרמנית (ע"ע), לפני המעבר לבניינים הראשונים שלהם.

ק

קאקון

שטח הנמצא

כ-7 ק"מ מצריף

אקיבול. השם ערבי

במקורו.

במלחמת השחרור התנהלו במקום קרבות קשים עם חיילים

עיראקים שפלטו לארץ והבסו על ידי כוחותינו. בעבר הרחוק הייתה במקום תחנה בה עבר קו הרכבת קנטרה-דמשק.
מתוך סך השטח הזה שהוקצה לקיבוץ, כ-350 דונם משמשים כברכות דגים ומאגרי מים. היתר נטוע מטעי אבוקדו וליצי'. לפנים היו בו גידולי הדרים, פקאן ומנגו וכן שטח גדול של נשירים: תפוחי עץ ואגסים. בימים עברו, היו גידולים אלו מוקד לגיוסים אין-סופיים של קטיף, עישוב והשקיה בגומות.

קבוצת כדורגל

*קבוצת כדורגל אובכנית, שפעלה במסגרת בשנת
הגמישים והשישים.*

קבוצת הכדורגל של הקיבוץ הייתה חובבנית אומנם, אך למחות זאת משכה למשחוקיה קהל נלהב לא מבוטל. היריבים המסורתיים שלנו היו הקבוצות של שכנינו: משמר השרון והעוגן. התקיימו משחקי כדורגל גם עם יריבים מהסביבה הרחוקה יותר.

קבלת שבת

*התכנסות כל אוכלוסיית הקיבוץ
לארוחת ליל שבת משתפת, שאלה עם
אוכנית.*

במשך שנים היה מקובל לערוך מדי שבוע קבלת שבת במסגרת ארוחת הערב של יום ששי - מנולו חפר היה זה שדחף וארגן את הנושא. ועדה מיוחדת הייתה מכינה תוכנית קצרה שכללה שירה, דברי חג ואקטואליה. כל האוכלוסייה הייתה משתתפת באירוע, ישובה במקומות קבועים ששובצו לכל משפחה. עבור עובדי חדר האוכל והתורנים הייתה עריכה זו מדי שבוע, כעין ליל סדר במתכונת מצומצמת. תשומת לב מיוחדת, בצורה של עוגה חגיגית, למשל, הייתה על שולחן קבלת השבת למשפחה שהגיעה לה ברכת מזל-טוב (לידת תינוק, יום הולדת עגול וכו').

קדחת - מלריה

מגלה זיהומית קשה בה אלו 95%

מאכלוסיית הקיבוץ, עם גילוי ההגיינות.

אזור ביצות ואדי חווארת (ע"ע) שבו הוקם הקיבוץ היה נגוע במלריה, מחלה שהועברה על ידי יתושים שהתרבו לאורך אפיקי נחל אלכסנדר (ע"ע).

בשנת 1933 היה אזור זה בית גידול עצום ליתושים שהפיצו את המחלה המתישה בה נדבקו רוב החברים וטופלו בגלולות כינין. הדברת יתושי המלריה הייתה אחת העבודות הראשונות בה עסקו החברים עם הקמת הקיבוץ. מטעם הקן הקיימת לישראל. גרישא שוטוב וליזו סיקש סלע וחברים נוספים היו בראש הפעולה האנטי-מלרית, שבוצעה מתוך סירה ששייטה לאורך הנחל. פעולה זו הביאה כעבור זמן להדברת המחלה, שהלכה ונעלמה, ככל שיובשו הביצות ואפיק הנחל סודר.

קואופרטיב "עמק חפר"

ארבאן כרמל

קיבוצי עמק

אפרי, העוסק

כהולא

ובעברות עפרי.

בתחילה זו הייתה שותפות בין ארבעה מקיבוצי האזור: מעברות, משמר השרון, עין החורש וגבעת חיים, שהקימו "לשכת עבודה" לביצוע הובלות במשאיות שלהם, אותה ריכז לוליק (אליעזר שכטמן-שחם), ממייסדי הקיבוץ. עם הצטרפותם של קיבוצים נוספים מהאזור הפכה הלשכה לקואופרטיב, שעיקר עבודתו הייתה הובלת התוצרת החקלאית של המשקים העירה והבאת הספקה מגוונת, מהעיר לקיבוצים. הקואופרטיב ביצע גם עבודות עפר עם כלים כבדים שהיו ברשותו וגם שינע במשאיותיו חומרי בניין.

לתחזוקת צי הרכבים הוקם מוסך, אשר הפך עם הזמן לפעילות בפני עצמה במסגרת השוק הכללי, כמוסך מורשה של מספר יצרני רכב. המוסך שוק בשטח שקיבוץ מעברות העמיד לרשותו, בשכירות לטווח ארוך. לאחרונה, התאחד קואופרטיב עמק חפר עם קואופרטיב "התנועה", שבבעלות קיבוצים מאזורי השפלה.

קובאני

שטח אקראי על גדות נהר אלכסנדר, מזרחית לכביש 4
הגדש שמו הקיבוץ.

מקור השם של אדמות ואדי קובאני אינו ברור: יתכן שזה שיבוש של השם "קבני", שמו של שבט בדואי. תהליך רכישת השטח החל על ידי מנחם אוסישקין ויהושע חנקין מטעם קק"ל, בשנת 1929 והושלם

רק כעבור מספר שנים. שטח זה נרכש במסגרת קניית אדמות ואדי חווארת, הוא עמק חפר של היום. השטח היה מאוכלס על ידי שרידי שבט בדואי, שחיו כאריסים על האדמות שבבעלות הפריץ. להשלמת מכסת הקרקע של מעברות, הועברו לקיבוץ אחרי מלחמת השחרור כ-450 דונם של אדמות הוואדי והכפר הערבי (ע"ע) לשעבר, דבר שנתן תנופה לפעילות החקלאית שלו. על אדמות אלה היו במשך שנים גידולי גן ירק (ע"ע). מבאר קובאני (ע"ע) שקדחו במקום בשנת 1942, בעומק 36 מטר, הופקו כ-180 קוב מים לשעה.

קול-אור

*כעין יומן מצולם של שקופיות, אשר הוקרן פעם בארץ
על קיר גביר האוכל.*

הצילומים צולמו על ידי חברים שהנציחו בדרך זו אירועים, חגים, טיולים, תמונות נוף וכו' והיו מלווים בקריינות. קול-אור היה ראשיתם של יומני הוידאו, שהופקו כעבור שנים באולפן הוידאו של הקיבוץ.

קול מעברות

*1. שיבולי רביו בגל פנימי, ששודרו בשנת השישים
מהמשדר (ע"ע) שנבנה על ידי מני ארץ.*

*2. גלגול שהופקה בערבי שישי מצד גודל במתכונת
קבוצה, ע"י רכזי הגרבל.*

את המתכונת של ערבים אלו יצרה עדה למפרט, בתקופה בה הייתה רכזת התרבות במעברות. הרעיון שעמד מאחורי ערבי שישי החודשיים

האלו היה לתת במה לאנשי המקום. הערבים התקיימו בחדר האוכל סביב שולחנות עם פרחים וכיבוד ומשכו ציבור רחב מאוד, של חברי הקיבוץ ותושביו. הם כללו מדורים קבועים: ראיון עם חברה על תחום העיסוק המקצועי או האישי, תחביב או התמחות שלו, קטע מוסיקלי של שירה ואו נגינה בביצוע חברי הקיבוץ, סיפור אישי של חבר או חברה על חוויה קיבוצית או אישית, היכרות עם ועדה או קבוצת אנשים העושה משהו במשותף ועוד, תוך מתן אפשרות לשאלות מהקהל. רכזי התרבות שבאו בעקבותיה של עדה, המשיכו עוד שנים רבות להפיץ ערבים אלו כמפגשי תרבות פנימית של מעברות, גם אם בתדירות נמוכה יותר.

כשגברה התחרות מול מגוון תוכניות הטלוויזיה בערוצים הרבים ובעיקר בעקבות המעבר ללינה המשפחתית, הלכו ופחתו ערבים פנימיים אלו והפקות התרבות הפנימית מתרכזות כיום בחגים בלבד.

קולקטיביות רעיונית

ד"ר רעיונית-פוליטית אביגיל, בהן הוציקו רכזי חברי הקיבוץ.

עמדות והשקפות אלו הוכתבו על פי החלטות מוסדות התנועה והמפלגה, בועידותיהן. ההחלטות חייבו את כל חברי הקיבוץ שהיו גם חברי המפלגה על גלגוליה: "השומר הצעיר" ובהמשך מפ"ם. ההשתייכות למפלגה הייתה חובה ותנאי לחברות בקיבוץ כמו גם החברות בהסתדרות הכללית. במקרים נדירים של נישואים "מעורבים" עם בני עיר או חברים שהגיעו מתנועה אחרת, הסכים הקיבוץ לקבל לחברות גם בעלי השתייכות פוליטית שונה ובלבד שתהיה זו מפלגה ממעמד הפועלים.

קומונה א'

האמן המשתף אלא הביאנו של החברים, בגיליון קיומו של הקיבוץ.

באותה התקופה הבגדים שויכו לכולם ולא סומנו בשמות או במספרי תאים. עובדות הקומונה היו מחלקות אותם לפי מיזותיו של הבגד או של החבר - פחות או יותר. חבר חדש שהתקבל לקיבוץ היה מוסר למחסן את כל בגדיו. בקיבוצים אחרים הייתה נהוגה "קומונה ב'" - שיטה שבה היה סימון אישי על כל בגד. שיטה זו אומצה מאוחר יותר גם במעברות.

קיבוץ השומר הצעיר ג'

שם הגרעין של באגרי גונסט השומר הצעיר מרומניה.
שייסד את קיבוץ מעברות.

הגרעין התארגן בשנת 1925 ובסוף שנת 1929 התפלג: החלק שעזב אותו הקים בשנת 1932 את קיבוץ גבעת חיים ואילו החלק השני עלה על הקרקע במעברות, בשנת 1933. בשנים הראשונות שלאחר הפילוג, קראו לעצמם שני הקיבוצים בשם "קיבוץ השומר הצעיר ג'".

קישוטי קיר ופסלים

באויטי קרמיקה, האקסטנס רביס מקירומניהם
של מבני הקיבוץ.

תבליטים אלו הם פרי יצירתה של חנה דוד-בכור שהייתה חברה בקבוצה הבולגרית, מראשונות הקיבוץ. חנה הייתה אמנית מחוננת בתחומים אחדים ויצרה קישוטי קרמיקה הן על קירות מבני הציבור והן על דירות מגורים. פינקו דוד היה שותפה של חנה ביצירת העבודות וגם הציב את הקישוטים במקומם.

מלבד התבליטים, יצרה חנה פסלים רבים המוצבים על מדשאות הקיבוץ. במשך שנים רבות חנה גם לימדה אמנות במוסד החינוכי (ע"ע) והעמידה דורות של

תלמידים, ביניהם כאלו שבזכותה הפכו לאומנים.

ר

רחוב מעברות

בשכונת אגודה שבגיפה, ישנו רחוב בשם "מעברות - 1933".

בהחלטת מועצת העיר לקרוא לרחוב בשם זה, מוסבר: "מעברות, אחוזה 1/13. קיבוץ מעברות בעמק חפר, נוסד בשנת 1933 ונקרא על שם המעברות העתיקות שעל נחל אלכסנדר הסמוך".

רכז קניות

מחלא גפקיז שביצע את מרכיב הקניות עבור ענפי
המשק, השירותים ואברי הקיבוץ.

הזקוקים לשרותיו היו מוסרים לידי את הזמנותיהם המפורטות ומכונים אותו

לספקים השונים.

הקנייה המרכזת אפשרה גיוון של מקורות ההספקה, חסכון בזמנם של עובדי הענפים והביאה במקרים רבים להוזלת הסחורות. גם החברים היו נעזרים ברכי הקניות ובניסיונו לקניותיהם האישיות, בעיקר כאשר הנסיעות העירה היו פחות זמינות. עם הרחבתם והתמקצעותם של הענפים ובמקביל התפתחותם של מפעלי התעשייה בקיבוץ, פחת והלך העיסוק של רכי הקניות עד שהתפקיד בוטל כליל.

רפת בבית

*אגד הענפים הראשונים שהוקמו במעבדות הרפת
שכנה שנים רבות במרכז הקיבוץ.*

תחילתה של הרפת הייתה בסככה, על שטח מגרש הספורט של היום והמדרון הדרומי של הגבעה, שבסמוך לשער הכניסה. סככות נוספות נבנו מאוחר יותר בקרבת המקום וכן בסמוך לבית היין של היום (מחסן הקירור של פעם).

בקרבתה של סככת הרפת נבנה המתבן (ע"ע) לאחסון קש, חציר ותערובת להאכלת העדר. החליבה הייתה ידנית בלבד בהתחלה ומאוחר יותר עברו לחליבה בעזרת מכונות ניידות, שהעבירו מפרה לפרה.

עם התרחבות הענף נהרסה הרפת ובמקומה נבנו סככות, חצרות ומכון חליבה חדיש, מצויד במכונות ניידות. בשנת 2002 הוקמה על אדמות קאקון (ע"ע) הרפת הרבוסית השנייה בארץ, בשותפות עם קיבוץ העוגן השכן. לרפת משותפת זו הועברו כל הפרות של שני הקיבוצים והרפת שהייתה בבית חוסלה.

שאיבת מים מהנחל

בשנת 1972 קיבוץ מעבדות זכיות אלאיבת מים מנהל אלכסנדר

בעונת הגשמים והשיטפונות של חודשי החורף, כאשר זרימת הנחל בעיצומה, אנו רשאים לשאוב עד למעלה ממיליון קוב מים לשנה באמצעות שתי משאבות, המונעות על ידי מנוע של טרקטור. את המשאבות התקין הקיבוץ מעל אחת מגדות הנחל, באזור אדמות קאקון (ע"ע).

המים מועברים לאגירה בבריכות הדגים שבאזור בתוך מערכת צינורות ומשמשים כיום בעיקר לענף גידול דגי הנוי. כמות המים הנשאבת על ידי מעברות וקיבוצים נוספים באזור מהווה כ-20% בלבד מהמים שניתן לשאוב ולאגור.

80% הנותרים, זורמים לים ללא תועלת. לרשויות המים האזוריות יש תוכניות מעשיות, לניצול מוגבר של מימי הנחל.

שביתת הימאים

קיבוץ מעברות העסיק את הימאים לשבתו בשביתה שיתקה את צי הסגר של

המדינה.

בתחילת שנת 1952 פרצה במדינה שביתת הימאים, שהייתה אחת השביתות הקשות והממושכות שידעה המדינה. היא שבעה את כל המערכות התלויות ביבוא של סחורות חיוניות: מזון, חומרי גלם, ציוד וחומרי בניין וכן את היצוא החקלאי והתעשייתי. מוסדות מפ"מ (מפלגת הפועלים המאוחדת) שתמכו בשובתים, פנו לתנועות הקיבוציות בבקשה להעסיק את השובתים, כדי לסייע להם להתקיים בזמן מאבקם. בין השובתים שמעברות קלטה לעבודה היה נמרוד אשל, אחד ממנהיגי השביתה, ששהה במעברות גם כמה שנים לפני כן, כלוחם במחנה הפלי"ם (ע"ע).

שבת (ביום חול)

הגדרה ליוס גופשי במהלך השבוע, שקיבלו גברי שצבד בגרין את שבת

במקרים בהם חבר (או חברה) היה מבלה את יום המנוחה השבועי באחד מימי החול ולא ביום השבת הקבוע, היה חבר אחר מחליף אותו באותו היום במקום עבודתו: החבר היה "לוקח שבת" ואילו המחליף שלו, היה "נותן שבת".

"השבת השחורה"

כשבת 29.6.1946 ערך הצבא הבריטי גיפוש אחרי נשק ואמצעי אימה, באימת רבה.

על פי המודיעין שהגיע לצבא זה, הסתירה ההגנה אמצעי לחימה בישובים שונים ובעיקר בקיבוצים. במבצע רחב ידיים שנעשה בו זמנית בכל הארץ, פשטו מאות חיילים על יישובי עמק חפר תוך כדי שימוש

באלימות ואף בנשק חם. המחפשים ניסו להכריח את המתיישבים לחשוף את מקומות המסתור של הנשק ותוך כדי תגרות נכנסו לדירות, למבני משק ולשטחים חקלאיים: חפרו, הרסו וגם גנבו רכוש רב. כל האוכלוסייה ובתוכה חברי ההגנה התארגנה להתנגדות והישובים סייעו אלה לאלה. במאבק נהרגו 3 חברים מקיבוץ עין החורש ועשרות נפצעו. עשרות רבות נעצרו ובתוכם 50 מבין חברי מעברות, שהועברו למעצר במחנה עתלית, במחנה לטרון ובמקומות אחרים. שלושה חברים נוספים הושמו תחת השגחה חמורה ברפית. האירוע צוין בשם "השבת השחורה".

שומר שדות

*על פי האוטוביוגרפיה האוטוביוגרפית, היה גייס כל יושב
להגן שומר שדות מקומי.*

הרצל כורש מילא תפקיד זה בקיבוצו לאורך שנים, רכב על סוסיו הגזעיים "צילה" ו"חומי", אותם הוא החזיק באורחה (ע"ע) נפרדת מזו של בהמות העבודה של הקיבוץ. להרצל היו יחסים מצוינים עם השכנים מהכפר הערבי (ע"ע). הם כיבדו אותו ונעזו בו כמפטר ואף בורר בענייניהם הפנימיים, דבר שהקל על תפקידו כשומר השדות של הקיבוץ.

שומרת לילה

*אברהם שהייתה משוכנת בארמון לילה אהשגה על
הילדים, באינה המשמרת.*

בתקופה בה ילדי הקיבוץ בכל הגילאים היו ישנים בנפרד מהוריהם, בבית התינוקות ובבתי הילדים, שומרת הלילה הייתה דמות "אגדית" שנשארה בבית התינוקות עד לבואן של המטפלות בבוקר. היא הייתה מסיירת בין ובתוך בתי הילדים, דואגת לשלומם, מכסה אותם כאשר נפלה השמיכה או מרגיעה כשהתעוררו מסיבה כל שהיא, מאכילה את התינוקות או מזעיקה את האמהות המיניקות, נותנת תרופות לפי ההוראות שקבלה, מחזירה לבית ילד שברח באמצע הלילה לחזר ההורים וכמובן, חושמת בקפדנות במחברת (ע"ע) הקבוצה את אירועי הלילה. הרישום במחברת נעשה לעתים בהומור ובחריזה ונועד לידיעת המטפלות וההורים. הקריאה "שומרת לילההההה!" נשמעה לא פעם למרחקים.

בבית התינוקות היה מכשיר אינטרקום המחובר לכל בתי הילדים כשמרטף (ע"ע) ובשנת 1957 נרכשה מרכזיה צבאית ישנה, שבאמצעותה הותקנו גם טלפונים לחזרן של האמהות המיניקות, כדי שניתן יהיה לקרוא להן בשעת הצורך. האבות לתינוקות הנולדים היו אחראים למתיחת קווי הטלפון בין העצים לאורך החצר - מבית התינוקות ועד לביתם. השומרת הייתה מצלצלת לאם כשתינוקה התעורר וזו הייתה באה בריצה להאכילו.

שחורקה

שמיכת צמר עבה בצבע אפור-שגור, מעט גסה למגע, שהייתה בשימוש בבתי הילדים.

שמיכות אלו היו חלק בלתי נפרד מציוד הילדים. עד לעונת השימוש בהן, אוחסנו השחורקות בארונות של הבית, מסומנות בשם הקבוצה. בשנת 1970 הן יצאו מהשימוש והוחלפו בשמיכות נוחות וקלות יותר, עשויות מחומרים סינתטיים.

שטפטה

סדרת גומיות ספורטיביות בין קבוצות התאולוגיה ושגור התאולוגיה.

התחרויות שהיו נהוגות בשטפטה הן משיכת חבל, התקדמות בקפיצות כששתי הרגליים בתוך שק הקשור למותניים, הליכה עם ביצה בכף המוחזקת בפה מבלי שהביצה

תיפול, מילוי בקבוק במים המובאים ממרחק של כחמישה מטר בעזרת כפות ועוד, כיד הדמיון הטובה על מארגני האירוע. הקבוצה שהצליחה בביצוע משימות רבות יותר, הייתה המנצחת.

שיבר הפוך

שיבר שבאל טעם בייצורו במסגרייה, פגמו וסגרו אותו ככיוון הפוך מהמקובל.

במגדל המים שמול מבנה חדר האוכל (ע"ע) הותקן "שיבר" (מגוף) להזרמת המים שנאגרו בו. החבר שחרט במסגרייה את ציר המגוף טעה בכיוון ההברגה שלו. כתוצאה מכך היה צריך לסובב את גלגל המגוף בכיוון הפוך מהמקובל: "לסגור" כדי לפתוח ו"לפתוח" כדי לסגור. כל מי שהפעיל אותו המגוף היה חייב לדעת את הכיוון הנכון. השיבר הפוך פעל כך עשרות שנים, עד שהוחלף.

"שיזף"

בית הסיניסר של קיבוץ מעברות, שנתן ביום 27.2.1993.

שם זה שהוצע על ידי שרה בורשטיין נבחר מבין עשרות ההצעות שהוגשו, בגלל העובדה שעץ השיזף (ע"ע) חי שנים רבות מאוד. גם בזקנתו, הוא ממשיך להניב את פירותיו הצנועים והטעימים, "עטרת תפארת שיבה לראשוני הקיבוץ". הבית נבנה בסיוע "ועידת התביעות מגרמניה של הארגונים היהודיים".

שיחת קיבוץ

המוסד העליון של

הקיבוץ שלו מקבלות כל ההחלטות, כפי שניכר בקניון הקיבוץ.

שיחות הקיבוץ הראשונות במעברות התקיימו ליד עץ השיזף (ע"ע) שבראש הגבעה. מאוחר יותר, החברים היו מתכנסים בחדר האוכל פעם ולפעמים גם פעמיים בכל שבוע לשיחה, כדי לדון בנושאים שעמדו על הפרק ונדרשה בהם הכרעה. בעשרות השנים הראשונות היו נוכחים

בשיחה כמעט

כל חברי הקיבוץ

וההחלטות התקבלו

בהצבעה גלויה, על

ידי הרמת ידיים.

בשנים האחרונות

ירד מאוד קרנה

של שיחת הקיבוץ,

מסיבות רבות

הקשורות בעובדה

שאוכלוסיית

הקיבוץ גדלה מאוד

והפכה להטרונגית

יותר: המבוגרים

מתקשים להגיע

לשיחה, כמו גם

משפחות צעירות

רבות עם ילדים בלינה משפחתית, רבים מהחברים אינם מצויים בפרטי הנושאים הנדונים, ישנו תהליך מתמשך של העברת הדגש לחיים הפרטיים על פני הציבוריים ועוד. מאז שהחלו לשדר את השיחות בטלוויזיה במעגל סגור והחברים יכולים לצפות בה בבתיהם, הדבר אף הפחית את הצורך בנוכחות בשיחה, מה עוד שכל ההכרעות מתקבלות בהצבעה בקלפי. כיום משתתפים בשיחה חברים בודדים בלבד ועיקר ה"דיון" מתנהל, למעשה, דרך הדפים ש"על הפסנתר" (ע"ט).

שיטפונות

*בשנים השואמות נאל ארכסנדר היה עולה על גבינו
ומצף את השטחים שאורכו.*

הדבר היה קורה לפני העמקת והסדרת אפיק הנחל, שנעשו מאוחר יותר. זכורים במיוחד השיטפונות שהתרחשו בשנים 1939, 1949 ו-1991. עוד בראשית ההתיישבות היהודית בעמק היה שפך הנחל לים חסום וצר מלהכיל את המים הגועשים, שבשנים גשומות גלשו והציפו את האזור עד להפיכתו לביצה ענקית. אצלנו המים כיסו לא רק את השדות, כי אם גם את אזורי הנגרייה ובתי המלאכה. ועד לבתי המגורים שבשיפולי הגבעה. באחד המקרים המים אף נשפכו אל תוך הדירה, מבעד לחלונות... תופעת השיטפונות נבלמה למעשה רק בסוף המאה העשרים עם השלמת עבודות הניקוז, העמקת האפיק, איחוד היובלים והגבהת הכביש העובר ליד הנחל ומקיף את הקיבוץ.

שיכון עולים

שלושה מבני קומתיים שאל גבעת הקיבוץ.

בתים אלו נבנו בשנת 1957 בסיוע הסוכנות היהודית, עבור עולים חדשים שהגיעו לקיבוץ באותה התקופה, כחלק מתוכנית ארצית של בניה.

ביניהם היו הורים של חברי הקבוצות הראשונות והורים של עולי צ'ילה, שנקלטו כ"הורי חברים".

שימשי

הכינוי המקובל והגביב במעברות (וכנראה רק במעברות...) אישכנו של הגינון.

יש המייחסים את מקורו של הכינוי לאמבטיית השמש היומית שנהג לעשות לתינוקות. הם הועברו עם מיטותיהם שהוצבו ברחבת בית התינוקות, עירומים וחשופי ה"שימשי", כאשר מזג האוויר אפשר זאת.

שינל

מעיל צבאי ארוך עשוי בד צמר עבה, מעוצפי הצבא הבריטי! בלילות השמירה הקרים היה מעיל זה מסופק לשומר הלילה, יחד עם הנשק.

"שיר השירים"

מנצח מוסיקלי שהולחן על ידי נסימ ניסימוב ובוצע במלואו על ידי אנשי הקיבוץ.

בשנת 1945 הופק במעברות מחזה מוזיקלי בשם "שיר השירים", לרגל העשור לקיבוץ השומר הצעיר ג' (ע"ע). המוסיקה שלו הולחנה על ידי נסים ניסימוב (ע"ע) שהיה מראשוני הקיבוץ מוסיקאי דגול מהבלטים בארץ. המחזה כולו בוצע על ידי חברי הקיבוץ וילדיו, על כל שכבותיהם. להופעה הגיעו המוני צופים מכל שכבת האוכלוסייה ולאירוע זה היו הדים עמוקים בחיי התרבות של אותה תקופה. בסוף שנת 2007 בוצעה בקיבוץ שדה בוקר מסכת בימתית-מוסיקלית של היצירה, במסגרת פסטיבל "צלילים במדבר".

שישית שעון

תקציב שגולק אמר כי שנה. כדו שיוכל לקנות ששון אגת
אשש שנים.

לפני שנים רבות החליטו בהנהגה הכלכלית של הקיבוץ הארצי, שפעם בשש שנים מגיע לכל חבר שעון חדש... על פי החלטה זו הופיע בתקציב האישי השנתי סעיף שנקרא שישית שעון... אם שעונך יצא מכלל שימוש (ח'ח) לפני כן, היית צריך לחכות לצבירה המלאה כדי לממן קנייה של שעון חדש. סעיף זה, שלא ניתן להעברה ליעוד אחר, המשיך להופיע בתקציב עוד שנים רבות, גם כשהסכום הפך למגוחך.

שכונת המטוס

שם השכונה שבין מבני המוסך והתצרייה. לבין שפת נהל
ארכסנידי.

מקור השם במטוס אימון Harward שיצא מכלל שימוש בצה"ל והובא לקיבוץ על ידי גיורא פורמן, שהיה טייס בחיל האוויר, לשמחת הילדים. המטוס הוצב בשטח שעליו הוקמה מאוחר יותר שכונת המגורים. עם בניית השכונה, הוחזר המטוס לחיל האוויר.

שכונת קוקוריקו

שורת צריפי מגורים, שקיבלו שם זה בגלל
קריכתם אלולי התנצלות שבמקום.

השכונה הייתה ממוקמת ליד האורווה ובהמשכה היו לולים נוספים. מבני המזכירות ו"בית ראובן" (ע"ע) של היום היו בזמנם לולים, עד להסבתם ליעודם הנוכחי.

שלושת העצים

כינוי אשטא התקאי של
הקיבוץ. מצדו המזרחי של
קיבוץ העוזן השכן.

מקור השם בשלושה עצי אקליפטוס שבלטו על פני השטח. הגידול העיקרי בשנים הראשונות של עיבוד הקרקעות האלו היה גן ירק ובהמשך גידלו עליהן בננות, גידולי שדה וכו'. כיום נטוע בשטח זה מטע של עצי פרי

סוב-טרופיים: אבוקדו וקקטוס הפיטייה, המניב פרי איכותי וטעים.

שמרטף

*מכשיר קשר שהתקן בבית התינוקת והיה מאובזר לכל
בני הילדים.*

שנים רבות, תפקיד השומרת היה ללכת בין בתי הילדים ולבדוק מה קורה בכל בית, לכסות את הילדים ולהקשיב אם מישהו מהם בוכה. מאוחר יותר נרכשה מערכת האזנה שחברה לכל בתי הילדים, כך שהשומרת יכלה לשבת "לשתות קפה" תוך כדי האזנה לשמרטף, בין הסיבובים בבתיים. השמרטף קלט כל רעש בבתי הילדים וכל צליל בכי, בעיקר בשעות הלילה. שומרות הלילה היו מאתחות את הבית וממהרות לטפל בילד ולהרגיע אותו.

שענייה

*אדרון מעל המכבסה, בו הקים ארווין מילר שענייה
לשירות הגברים.*

באחד החזרים שבקומה השנייה של מבנה המכבסה הקים הפרטיזן (ע"ע) ארווין מילר, שהיה שען במקצועו, בית מלאכה לתיקון שעונים. ארווין הפעיל את השענייה מספר שנים, תיקן את שעוני החברים ונתן ייעוץ בקנייתם.

השער האדום

*בגדר הקיבוץ התקנו שני שערים שהיו צבועים באדום
ומכאן כינויים.*

שער אחד היה בקצה המערבי של הקיבוץ. בגבול שבין הפרדס ומחנה הצריפים שהיה בקרבתו, לבין אדמות כפר חיים ומשמר השרון (מזרחית לשיכון המערבי של היום) הוקמה גדר ובה שער צבוע אדום. שער זה שימש כפתח כניסה ויציאה לשטחים שעובדו על ידי הקיבוץ באזור זה וגם את עדר הצאן (ע"ע) שייצא דרכו למרעה. עקב צרכי הבניה עם התרחבות הקיבוץ, בוצעו חילופי אדמות עם המושב השכן. הפרדס שהשתרע מאותה גדר עד לדשא החתונות (ע"ע) וכן עצי הברוש שהקיפו אותו נעקרו, הגדר הועתקה מערבה ואילו השער האדום הוסר. שמה של "שכונת הפרדס" נגזר מאותו פרדס. השער האדום השני היה בגדר שהקיפה את הקיבוץ מצידו המזרחי, במרחק מה משער הכניסה של היום. "השער האדום" שנשאר בזיכרון הוא בעיקר השער המערבי!

שעת אהבה

*בילוי אגב ההורים (ארכי האס) עם ילדי הקטן במהלך
יום העבודה, אמשך כג'ז' שעה.*

בעידן הלינה המשותפת של תינוקות ופעוטות בבתי הילדים, היה נהוג שהאמהות עוזבות בשעות היום את מקום עבודתן לחצי שעה ובאות לבלות עם ילדיהן הקטנים. כיום נמשך נוהג זה בעיקר אצל התינוקות והפעוטות הרכים יותר, אך אינו על חשבון שעות העבודה.

שרפת המתבן

*שרפה שנערכה ע"י 3 ילדים ששיחקו במתבן ורצו לבדוק
"כיצד צמר גפן" דואק..."*

מעשה שהיה כך היה: ליד הרפת הראשונה (ע"ע) היה מתבן גדוש חבילות קש וחציר.

יום אחד הגיעו שלושה ילדים לשחק במקום, בילוי שהיה נפוץ אז. אחד הילדים היצירתיים יותר הציע להדליק צמר גפן שהביאו איתם, כדי לראות כיצד הוא בוער. לחששות חבריו שהקש עלול להידלק וזה מסוכן, הרגיע אותם והציע: "אל דאגה, נשים ניר עיתון מתחת לצמר הגפן וכך נשמור שהקש לא יידלק!".

עד כאן הגרסה המסורתית. התוצאה הייתה שתוך כמה דקות עלה המתבן בלהבות, כשהאש כילתה את כל תכולתו ואת המבנה כאחד.

ש. ש. (שנת שרות)

*גברים מקיבוצי הגנושה
התיקים שנאלאו להדריכה
אמג'ור קיבוצים צעירים.*

בזמנו, החליט הקיבוץ הארצי על

שליחת חברים מהקיבוצים הותיקים של התנועה להדרכה ולתגבור זמני של הקיבוצים הצעירים שקמו באותה התקופה, על פי מכסות מחייבות. החברים שנשלחו לשש. עברו לקיבוץ הצעיר למספר חודשים והדריכו אותם, תוך כדי השתלבותם בעבודה ובחברה. חברינו שירתו בעיקר

ת

תורנויות

*עכצבג אבריס כשירואיס שהופעלו מעבר לשעות
העכצבגה המקובלות, כגזיס אכשבלת.*

במקומות עבודה בהם נדרשה עבודה בערב או בלילה, בשבתות וחגים, היה נהוג לקיים סבב תורנויות של חברים, שחלקן עדיין מתקיימות: בתי ילדים (בעבר), מטבח, חדר האוכל, ענפי החי, מרפאה, שמירה וכיוצא באלה. התורנים לא היו בהכרח העובדים הקבועים במקומות שבהם שובצו לתורנות. תורנויות בענפי התעשייה היו מתואמות ישירות בין העובדים לבין מקום העבודה וחברים שהיו עושים תורנויות בענפים אלו, שוחררו מסבב התורנויות הרגילות.

תפקידם של סדרני העבודה ומאוחר יותר של צוות משאבי אנוש, היה להרכיב ולפרסם בעוד מועד רשימות מפורטות לכל סוג של תורנות: שם הענף, תאריך, שם התורן ושעות העבודה. תדירות התורנויות נקבעה על ידי מוסדות העבודה, בהתאם לצרכים והחברים יכלו להתחלף ביניהם.

שנים רבות החברים לא קבלו כל תמורה לשעות התורנות. בהמשך, היו חושמים את שעות העבודה של התורנים ומצרפים אותן לימי החופש השנתיים שהחבר היה זכאי להם. בשנים האחרונות הלך וגדל הקושי בשיבוץ תורנים שיענה על כל הצרכים. בנוסף, התרבו המקרים של היעדרות חברים מהתורנות ללא הודעה מראש, דבר שיצר עומס נוסף על שאר התורנים. כדי להתמודד עם מצב זה, הוצע תקנון להסדר תורנויות בתשלום שהתקבל בסוף שנת 2003. על פי התקנון, החברים לא חויבו לעשות תורנות. נקבע סכום לתשלום עבור שעת תורנות ו"מס תורנות" לכולם, ששימש מקור לזיכוי התורנים על שעות עבודתם.

תורנות גשם וסערה

אורנות איוגבג ככגי היאזיס, ביאי אורף סוערים.

בלילות גשם ורעמים היו מסדרים את אחד ההורים לשינה בבתי הילדים הקטנים יותר, על מנת להרגיע את אלה שהתעוררו בפחד מרעש הסערה שבחוץ.

תחנות המייסדים

המקומות בהן עברו ושהו המייסדים, מעליומן ארצה
ועד העלייה לקרקע באשכולות.

עפולה הייתה התחנה הראשונה (1925), בה שהו ראשוני חברי קיבוץ השומר הצעיר ג' (ע"ע). במקום זה התרכזו מספר קיבוצים בהמתנה להתיישבות. החברים גרו במחנה אוהלים וצריפים רעועים, עבדו למחייתם בעבודות תשתית ראשוניות לעיר שאמורה הייתה לקום

במקום: סלילת כבישים, ניקוז, חציבה, סבלות בתחנת "רכבת העמק" שבמקום, בנייה ועוד. באחד מכיכרות העיר הוצב לפני מספר שנים לוח זיכרון, המציין את תקופת שהותם של חברי קיבוץ מעברות במקום.

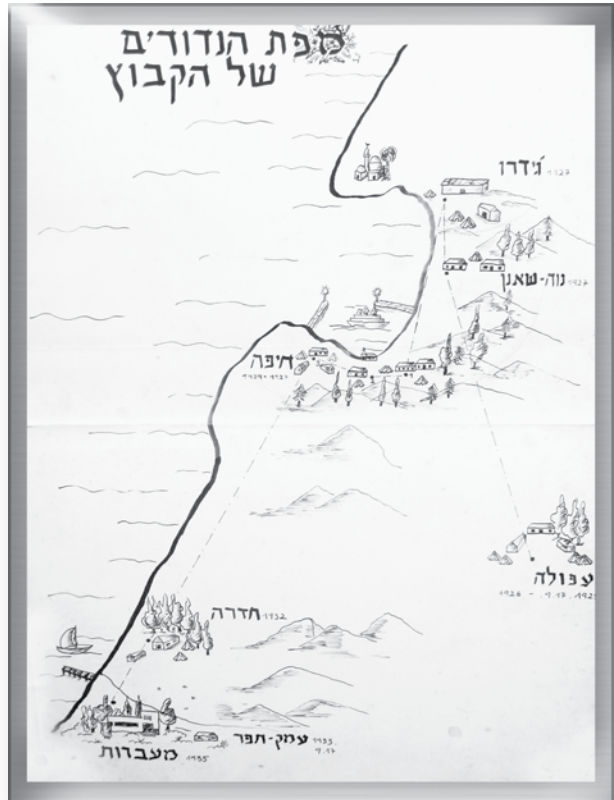
ג'יזר הייתה התחנה השנייה במסלולו של הקיבוץ טרם ההתיישבות (1925-1926). זה היה מקום שומם ועזוב בין מפרץ חיפה לעכו, בו התרכזו קיבוצי התנועה הראשונים ובהם קיבוץ ג', הוא מעברות לעתיד.

בתקופת ג'יזר גובשו למעשה עיקר השקפותיהם הקיבוציות של אנשי החברה, לעתים תוך דיונים וויכוחים סוערים. תקופת ג'יזר הייתה מזהה לאורך זמן כמייצגת את העקרונות הבסיסיים, שעל פיהם יש לנהל את חיי הקיבוץ.

התחנה השלישית אחרי עפולה וג'יזר הייתה בת גלים א' (1927) שבה הוקם מחנה בשכונה הסמוכה לתחנת הרכבת כרמל. ראוי לציין שבמחנה זה

נוסד באותה שנה "הקיבוץ הארצי השומר הצעיר", שבו מקימו היו גם חברים מקיבוץ ג'. מחנה בת גלים ב' (1930) שליד מבנה בית החולים רמב"ם של היום, היה התחנה הרביעית. עיקר מקומות העבודה היו בבניית נמל חיפה ושובר הגלים שלו, ספנות, סבלות, חציבת אבנים, סלילת כבישים, עבודות משק בית, תעשייה ועוד.

התחנה האחרונה לקראת ההתיישבות בעמק חפר (1931-1933), הייתה במחנה בחדרה (ע"ע). במחנה הקיבוצים שהוקם במקום, שהו חברות החלוצים בציפייה ליציאתם להתיישבות קבע. ביום 15 בספטמבר 1933 התחילו חברי קיבוץ ג' את העלייה על הקרקע, בשטח שהוקצב להם

בעקבות רכישת אדמות העמק על ידי הקק"ל בשנת 1929. החברים וראשוני ילדיהם עברו למקום ההתיישבות בהדרגה, ככל שהתקדמה הקמת הנקודה.

תחתוני בוצ'

*כבד אלו קבלו הפעוטות בעת המשקיים כבוצ', כבד
שלא יוכתמו הכבדים הטובים.*

התחתונים נתפרו בקומונה הילדים (ע"ע) מ-"בד ערבי", בד גם וזול במיוחד, מאחר ואי אפשר היה להסיר בכביסה את כתמי הבוצ' מהתחתונים הרגילים.

תחתוני גולדה

גתונים אלוכים יאמי, בהם צויצו הילדים הקטנים אומי הגורף.

תחתונים אלו נקראו באותה תקופה "תחתוני גולדה", על שמה של גולדה מאיר, שכיהנה בשעתה כראש הממשלה. לפעמים, הם גלשו עד מתחת לברכיים. לא ברורה הסיבה לקישור הבגד הזה עם האישיות.

ת.ל.מ.

גזבור אגשטייה

מעברות.

מקום עבודה

אטרנטיבי.

אברים כבד

הפנסיה.

ת.ל.מ. הוקמה כיוזמה של צוות מעו"ף (מעברות עבודה ופרישה) שעסק בשיתוף עם משאבי אנוש, בהכנת חברים לגיל הפרישה. הפעילות של ת.ל.מ. מתמקדת בעיקר בביצוע אריזת סדרות

קטנות של מוצרי המפעלים "מוצרי מעברות" ו"תרימה" (ע"ע), אריזות מיוחדות, דוגמאות ודפי הסבר מקצועיים, ערכות שי לציבור הלקוחות שלהם ועוד. עבודות ייחודיות מתבצעות גם עבור לקוחות חיצוניים. בנוסף למקום עבודה ותעסוקה, המאוזן גם מבחינה כלכלית, ת.ל.מ. יוצרת הזדמנות טובה לגיוון שעות הפנאי של הגימלאים ה"צעירים ברוחם". כיום מגיעים לעבודה בת.ל.מ. גם נערים, הזקוקים

תנובה אקספורט

*סככת-מחסן גזילה לאחסון תוצרת הקלאית ששווקה אל
מעבר אים.*

בזמן שפרדסי פרי הדר היוו את עיקר הגידולים החקלאיים בארץ, שווקה התוצרת באמצעות חברת "תנובה אקספורט" שבבעלות משקי ההתיישבות העובדת. מחסן זה שנבנה כסככה מפח גלי, הוקם במעברות על ידי החברה והוצב בחורשה (ע.ע), בשטח בתי המלאכה של היום. במקור, הוא שימש לייצור ואחסון תיבות עץ לאריזת הפרי שגדל במשקי האזור. עם הזמן הועבר המבנה לרשות הקיבוץ ושימש בעיקר להכנת מזון מרוכז לפרות ולבעלי חיים אחרים. את התערוכת ייצרו על ידי ערבוב ידי של גרעיני מספוא שנגרסו במקום בתוספת סובין, ויטמינים, מינרלים, מלחים וחומרים תזונתיים שונים. במחסן זה עבד בתחילה גבריאל שלג ולאחריו, לאורך שנים רבות, גדעון דביר ואפרים יואל. אחרי הקמת מכון התערוכת המרכזי המודרני "אמבר" של משקי עמק חפר, שימשה הסככה לאחסון חומרים וחפצים למיניהם וכן כמקום ל"אספקה קטנה". הסככה על תכולתה נהרסה בשנת 1964 על ידי סופת טורנדו שפקדה את הקיבוץ ולא הוקמה עוד.

תפיסת דגיגי בורים

*פעילות אהבאת דגיגי בורים
משפכי הנאים בעקבות סערות,
כדי לגדל כבריכות אלו.*

לצד דגי הקרפיון, שהיוו את הזן העיקרי שגודל בברכות הדגים, הוכנסו למדגה שני סוגי דגים נוספים: בורים ואמנונים. את דגיגי הבורים הקטנים ניתן לתפוס בימי החורף בשפכי הנחלים אל הים, מקומות אליהם הם נוהגים לבוא בהמוניהם, בעקבות סערות. הדייגים, בתגורת אוהבי החוויה, היו יוצאים מדי חורף (בעיקר בשעות הלילה) לתפוס את הדגים ולא פעם חזרו עם מיכלים ריקים, או יבול דל. בכל מקרה, היו מסיימים את הלילה הקר והמפרך בארוחה חמה, לחב ב"כרם התימני" שבקברת הים - גמול נאה למאמץ.

תקציב אישי

*תקציב שניתן לכל חברי וכלל בעיקר מרכיבים של הוצאות
שנתיות גז-פעילות.*

התקציב במתכונת זו היה נהוג בקיבוץ לפני שנים רבות וכלל, למשל: פחת ריהוט, חופש שנתי, סוגי ביגוד מסוימים וכדומה. שאר מוצרי הצריכה חולקו ע"י

מוסדות הקיבוץ כפריטים (בגדי עבודה, אספקה קטנה, מצרכי מזון וכו'). בעקבות השינויים וההפרטות בקיבוץ, הועברו לחבר תקציבים נוספים שהיו עד אז באחריות המוסדות והועדות השונות.

התקציב במתכונתו החדשה הוא "תקציב כולל", המכיל את כל סעיפי התקציב "הישן" וסעיפים נוספים: דמי חבר, ביגוד, ציוד לדירה, כל-בו ומרכולית, עיתונים, טלפון, תחבורה, תקציב ח"ן (היגיינה, קוסמטיקה ומספרה) שניתן לערות ולנשים בלבד.

התקציבים השנתיים מחולקים על פני כל החודשים, כך שהחבר מקבל מדי חודש תקציב הכולל את כל המרכיבים. השינויים בשיטת התקצוב משקפים, למעשה, שלב בתהליך הפרטת מוצרי הצריכה, אותו עובר הקיבוץ באופן הדרגתי.

תרימה רמת גן

מפעל קיבוץ

בשם "תרימי

רפואה ישראלים

בע"מ" שפעל

ברמת גן ונרכש

על ידי הקיבוץ.

בשנת 1935 הוקם ברחובות מפעל לייצור תרופות בשם "תוצרי רפואה ארצישראלים בע"מ" שפעל במכון זיו, הוא מכון וייצמן כיום. להקמתו קדמה הקמת חברה בשם "חברה

פלסטינאית לתעשיות כימיות".

בראש החברה שהקימה את המפעל עמד פרופסור חיים וייצמן, הנשיא הראשון של ישראל, כשעבודת הרוקחות התבצעה

ברמת גן ואילו תהליכי הייצור המשיכו להתבצע ברחובות.

בשנת 1962 נרכש המפעל על ידי הקיבוץ והמשיך לפעול ברמת גן, מקום אליו הועברה כל הפעילות של החברה המייסדת.

החברים העובדים בו היו נוסעים מדי יום בטנדר של הקיבוץ עד לרמת גן ללמוד ולעבוד במפעל, דבר שהפך את יום העבודה לארוך מאוד. בשנת 1967 הועבר המפעל לשטחי הקיבוץ בבית ובאזור התעשייה הסמוך למתחם הפין וכאן קיבל את השם "תרימה" (תוצרי רפואה ישראלים מעברות).

בשנת 1998 מכר הקיבוץ למשפחת תומר, בעלי חברה בתחום התרופות יוניפרם, 50% מהבעלות על תרימה.

בין השיזף לאקליפטוס

רשימת הערכים

א	ג	ח	ל
אדוונס	גביע צבי יתום	חברה צעירה	להוריד מהמושב
אדמות בנגב	גבעת נפוליון	חברות נוער	להקת העץ
אולפן לעברית	גג הפח	חג 1 במאי	לחמנייה
אורווה	גיוסים	חגי ישראל במעברות	לימודים אקדמיים
אחות תורנית	גן בית - גן ירק	חדר	לימודים פונקציונאליים
אינקובטור (מדגרה)	גן נורבגי	חדרי האוכל	לינה משותפת
איסקנדרון	גרעין	חדר קריאה	לינה משפחתית
אינקיקים	גשם והפרעות	חוג דרמטי	לך לאורגה
אלטלנה	גשר הפרות	"חוליות"	
אננס	גשר טורקי	החורשה	מאפייה
אסיא-מעברות	גשר קובאני	חורשת התנים	מבצע חציר
אסם		חינוך משותף	מגדל המים
אספקה קטנה	ד	חיתולים	מהנדס וולך
אפס-ארבע (04)	דובנייה	חפירות ארכיאולוגיות	מוזמנים לשיבת מזכירות
ארוחת ארבע	דוקטור בנדר		מוסד חינוכי
ארוחת לילה	דוקטור קוגלמן	ט	מועדון הח"ץ
ארוחת עשר	דיר ועדר הצאן	טבריה בבית	מזבלה
ארכיון הקיבוץ	דירות לינה משפחתית	טורטליה (Tortelier)	מחברת לילה
ארנביה	דשא החתונות	טיולי אביב	מחברות הקיבוץ
אשראי מרוכז	ה	טיולי החודש	מחנה
	הבראה לחברים	טיולית ראשונה	מחנה בחדרה
ב	הבראה לילדים	טיפול חולים	מחסן אופניים
בארות	הגשה	טלוויזיה ראשונה	מחסן הקירור הראשון
בגדי נסיעה לילדים	הולכים להורים	טלפון ראשון	מטבח ילדים
בזבי	הוספה	טלפון ציבורי	מינימוטור
בویلר	החזר ימי עבודה	טרקטורים גדולים	מכורת
בית האריזה	הכפר הערבי	טרקטורים כענף	מנות חוץ
בית הנוער	הסגר (איזולציה)	י	מסלול טוקיו
בית מנחם	הצבעה בקלפי	ישב/יושבת	מעבדת צילום
בית ראובן	הקמה	ילדי חוץ	מערת הדורבנים
ביתו של סבא דולר	"השומר הצעיר"	ילדי מוסך	מערת השועלים
הבמה	השלמה	ילדי תנובה	מעשנת דגים
במקום	ו	ישן/ישנה	מפעל אירוח
בננות	וואדי חווארת (הוואדי)	כ	מפרשיות
בריכה ביזאנטית	ובל	כריים במטבח	מקהלת הקיבוץ
בריכת איליץ	ז	כמה גשם ירד?	מקלחת משותפת
בריכת השחייה	זרקור	כרי חפר	מקלט הרדיו הראשון
בתי הלשון		כרם ענבים	

מקלטוק
"מקלטי משקפיים"
מקרר "סיביר"
מרעה זרוע
משדרי רדיו
משחקי ילדים
משכיבה
משמרת שנייה
משפחה מאמצת
משק ילדים
משק המוסד
מתנדבי הבריגדה
מתנדבים

נ

נבולסי
נבחרות כדורעף
נהג בית
נופש גלגלים
נופש רווקים
ניסים ניסימוב
נסיעות פרטיות לחו"ל
נקודות מרכולית
נרקיסים
נשקיה

ס

סדרי פסח של פעם
סוסי רכיבה
סידור עבודה
סירה של שמחה
סליפ
סליקים
סמל בוגרים
סנדלרייה
סניטר
סניטריות
ספל חלב למיניקות
ספר הכלולות של הקיבוץ
ספראטור

סרט בקיבוץ

ע

עבודה פרודוקטיבית
עבודה שכירה
עזרה
"על הפסנתר"
עליית הנוער
עם הפנים לחבר
עמל
עץ האקליפטוס
עץ השיזף

פ

פאטס
פטריות נרתיקן דביק
פי-ארבע
פיירסייד
פילבוקסים
פירות נשירים
פליט flit
פלי"ם
פני מעברות
פסנתר
פעמון הבוקר
פרדס בית
פרטיזנים
"פרימוס"
פקק
פשפשייה
פתילייה

צ

ציבורית
צמב"ל
צריך שוודי

ק

קאקון
קבוצת כדורגל
קבלת שבת
קדחת - מלריה

קואופרטיב "עמק חפר"
קובאני
קול-אור
קול מעברות
קולקטיביות רעיונית
קומונה א'
קיבוץ השומר הצעיר ג'
קישוטי קיר ופסלים

ר

רחוב מעברות
רכז קניות
רפת בבית

ש

שאיבת מים מהנחל
שביתת הימאים
שבת (ביום חול)
"השבת השחורה"
שומר שדות
שומרת לילה
שחורקה
שטפטה
שיבר הפוך
"שיזף"
שיחת קיבוץ
שיטפונות
שיכון עולים
שימשי
שינל
"שיר השירים"
שישית שעון
שכונת המטוס
שכונת קוקוריקו
שלושת העצים
שמרטף
שענייה
השער האדום
שעת אהבה
שריפת המתבן

ש. ש. (שנת שרות)

ת

תורנויות
תורנות גשם וסערה
תחנות המייסדים
תחתוני בוך
תחתוני גולדה
ת.ל.מ.
תנובה אקספורט
תפיסת דגיגי בורים
תקציב אישי
תרימה רמת גן